

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / OKTOBER 2005 / 700 SIT

10

Bernina

Spomin na rokovnjače

Hrup v gorah

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

AIR REVOLUTION®

by Meindl

Serija vodoodpornih (gore-tex®) modelov z večjo paropropustnostjo. Zaradi luknjičastega blazinjenja in odstranitvega podloženega jezika, ki se hitreje suši, so čevlji linije Air Revolution® izjemno udobni.

AIR REVOLUTION 2.0

Univerzalni pohodniški čevlji za planinske ture, trekinge, hojo po brezpotjih – tudi v slabem vremenu.

zunanost: semiš in cordura
vmesni sloj: membrana goreteks
ležišče noge: Air Active® drysole
podplat: Vibram® – Meindl Multigriff®

DIGAFIX®

Bridgedale®

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC!

Pri obutvi z membrano goreteks je ustrezna izbira nogavic še posebej pomembna.

LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice z vlakni CoolMax®.

GTX TRAIL

Lahke, večfunkcionalne tehnične nogavice.

COOLMAX LINER

Podnogavice z vlakni CoolMax®, ki hladijo stopalo.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana:	POHODNIK TOMAS SPORT [City Park, Čopova, Mestni trg] HERVIS [Vič, City Park] ELAN [Rudniki] ANNAPURNA WAY ELAN HERVIS	Bled: Kranjska Gora: KEJŽAR Kamnik: Celje: Maribor: Novo mesto: Nova Gorica: Kobarid:	KOALA SPORT ELAN ELAN HERVIS HERVIS HERVIS ELAN SPORTLAND
-------------------	--	---	--

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

Ljubljana:	POHODNIK ANNAPURNA WAY GOLTES Kranjska Gora: KEJŽAR Kobarid: Trbovlje:	IN	POHODNIK ANNAPURNA WAY GOLTES SPORTLAND GOLTES
-------------------	---	-----------	--

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat na mesec,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

105. letnik

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič - Svetel,
Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak
Lektoriranje: Mojca Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: Schwarz, d. o. o.
Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tuji-
no, posamezna številka 700 SIT, julijska 1.000 SIT.
Članarina PZS za članice A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite tudi
stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovode
do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtor-
jev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje
revije ali posameznih delov brez privolitve izda-
jatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje
pravico do objave ali neobjave, krajsanja, pove-
manja ali delnega objavljanja nenaročenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorski možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti so-
financirata Ministrstvo za šolstvo in šport in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v
Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:
Na Zaplati, v ozadju Kočna in Grintovec
Irena Mušič

»FERATOMANIJA« V ALPAH

Po Alpah se nezadržno plazi pošast nebrzdane in nenadzorovane gradnje zavarovanih plezalnih poti, ferat (it. via ferrata - železna pot), ki so očitno postale novi hit gorniškega udejstvovanja in neustavljive turistične ponudbe. Največji evropski strokovnjak na tem področju Eugen E. Hüsler ima v najnovejši izdaji svojega atlasa (Klettersteigatlas Alpen, Bruckmann, München 2005) zbranih kar 881 ferat, katerim je v zadnji številki revije Bergsteiger 10/05, dodal še 33 novih. V deželah, v katerih so še do nedavnega bile ferate skoraj neznan pojem, kot npr. v Avstriji, Švici, Franciji, je njihovo število že zdavnaj preseglo število ferat v Dolomitih, ki so klasično veljali za domovino takih poti. Samo v Avstriji je že nad 300 ferat vseh težavnosti (C. Szèphalusi: Klettersteig-Guide Österreich. Tyrolia, Innsbruck 2005). Še več: nove ferate so speljane vse bolj drzno, po navpičnih in previsnih stenah, po dolgih in vrtoglavih lestvah, po mostovih, ki se gugajo nad globokimi prepadi. Tudi take so, kjer gremo po eni sami jeklenici in dveh spremljajočih za samovarovanje, tako da se lahko izkažemo tudi kot vrhovodci. Ali pa visimo na eni sami jeklenici in se s hrbtom navzdol ter prekrizanimi nogami okoli nje pomikamo naprej (»a la tirolese«). Ob vsem tem je »in«, da je ferata zavarovana samo z jeklenico, po možnosti nameščeno navpik ali čez prewise, po čim bolj gladki steni, pod podplati pa mora zijati več sto metrov praznine. Naj se izkažejo bicepsi, naj se razliva adrenalin!

Popoln cirkus! Planinska društva, razne naravovarstvene organizacije, tudi oblastvene strukture, so pred to poplavo ferat brez vsake moči. Turistična srenja je zavohala nov dobiček, lastniki koč so ugotovili, da je popularna ferata v bližini lahko zlata jama, ki jo kaže čim boljše tržišni in izkoristiti.

Naj takoj pojasnim: nikakor nisem nasprotnik ferat a priori. Nasprotno! Velike, klasične ferate v Alpah, med katerimi so nekatere tudi zelo zahtevne, so gradili ljudje, ki so poznali svoje delo in poslanstvo. Številne so postale pravi pojem v gorništvu in je vzpon po njih lahko vrhunski gorniški doživljanje. Graditelji so po naravnih prehodih namestili varovala in s tem omogočili tudi neplezalcem, da lahko občutijo slast plezanja v stenah ter prvinsko doživljanje divjega gorskega sveta, ob tem pa skrbeli, da je bila pot speljana čimboli razgibano in zanimivo. Sem pa odločno proti novodobnim ekstremno težavnim feratam, ki so speljane po smereh, ki bi brez varoval sodile v VI, VII, VIII ... tež. stopnjo. Take »poti« so dvojni nesmisel in velika samoprevara. Prvič, za prave plezalce so nezanimive, drugič, za večino neplezalcev so enostavno pretežke, in tretjič - in to se mi zdi najpomembneje - ustvarjajo neko lažno, virtualno samoprevaro, da smo s preplezanjem take ferate storili nek pomemben alpinistični podvig. Žal, vse to ustreza virtualni dejanskosti, h kateri se današnji čas vse bolj nagiba. »Zmaga« na taki ferati je vrednostno primerljiva virtualnemu seksu na internetu ali »vročemu« telefonu!

In kako je pri nas? Zaenkrat teh tendenc (še) ni opaziti. Vendar sem prepričan, da ne zaradi nekega starega sklepa skupščine PZS iz leta 1984, da novih ferat v naših gorah ne bomo gradili več. Še manj zaradi naravovarstvenih razlogov; samo spomnimo se cest, ki vse bolj nebrzdano vdirajo v naše gore. Bolj verjetno bo držalo, da naši turistični »delavci« živijo še v blaženi nevednosti in nimajo pojma o novodobnih trendih v širšem alpskem prostoru. Če bi samo zaslutili, kako lahko neka ferata z zvenečim imenom in dvomljivo »slavo« skrajne težavnosti, kot magnet privablja določeno klientelo pretežno mlajših ljudi, bi verjetno tudi v naših stenah začel veselo peti sveder. Rad bi verjel, da se to ne bo nikoli zgodilo, toda skepsa je močna: »wishful thinking«, pač!

Andrej Mašera

AKTUALNA TEMA 4-11

Ali sploh še kje tišina šepeta?.....6
Marjeta Keršič – Svetel

Kjer muzika igra ... .10
Irena Benedik

PLANINSTVO 12-42

Noč dolgih senc 12
Dušan Škodič

Ptica je res zapela vrh Triglava 16
Metka Pavšič

Viharniki, spomeniki časa 20
Jože Vogrin

Krjosova skala na Lovrencu 23
Milka Bokal

Moji hribi.....25
Maja Lokar

Pohod 26
Maša Blaško

Na planincih lušno biti ... .27
Alenka Jenko

Bohinjska v Steni 30
Jože Andrej Mihelič

Kranjski planinci v Albaniji 32
Andrej Stritar

Hochalmspitze (3360 m) 37
Bor Šumrada

**Gora Fuji (Fujijama, Fujisan) –
3776 m 40**
Jurij Gorjanc

INTERVJU 43-46

Pogovor z Bojanom Rotovnikom.....43
Slavica Tovšak

IZLET 47-49

Kranjska reber ali vonj po lavi 47
Matej Bulc

Kranjska reber, 1435 m 48
Andraž Poljanec

GORSKI VELIKAN 50-59

Sondrio 2005 50
Domen Drab

Bernina, najbližji štiritisočak 53
Irena Mušič

Piz Bernina, 4049 m 58
Irena Mušič

ALPINIZEM 60-66

Medijski alpinizem 60
Boris Strmšek

Rdeča stena.....64
Marta Krejan

NAŠA SMER 67-69

Zapotoški vrh 67
Mateja Pate

NOVICE IZ VERTIKALE 70-72

NOVICE IN OBVESTILA 73-80

Kako poznamo naše gore 80
Andrej Stritar

Hrup v gorah

4
 Bil je lep zgodnjejesenski dan, sem in tja je z drevja zaplaval kakšen zlatorumen list in v krošnjah je šumel veter ... ki pa ga skoraj ni bilo mogoče slišati, kajti vse naravne šume je krepko preglasila bučna glasba, ki se je razlegala s prireditvenega prostora pred planinskim domom. »Hopsasa, tralala!« je odmevalo po vsem zatrepu doline.

Robert Logar

12

Rokovnjaško kurjavišče v Udnem borštu

Spomin na rokovnjače

... Toda on se ni imel časa ozirati. Saj, ko bi imel pri sebi puško, ki jo je imel spravljeno v Jamah nad Bistrico, bi bilo vse drugače. Stisnil bi se ob skalo na robu struge in jih počakal, kakor je svoj čas čakal na gamsa pod Okrešljem, s katerim se je nato skozi Kotličce spustil na domačo stran. Uh, tako bi jih počakal, čisto blizu bi jih spustil, nato pa bi podrl prvega na petdeset korakov, in ko bi se mu tista modra reč, ki ni ne kapi ne klobuku podobna, skotalila po kamenju, bi se druga dva spustila v beg, o tem je bil prepričan ...

Bernina

58
 Sestop čez previsni skok sva elegantno opravila z »abzajlom«, pri prestopu s stene na sneg pa sva ga polomila ... Kdo je bil krivec, trije Italijani, ki so tam čakali, ali midva, zdaj niti ni več pomembno. Dejstvo je, da je pri lovljenju ravnotežja digitalni fotoaparater skupaj s torbico kot snežna kepa odrzel po strmih snežišču: hop, hop, hop ... Nobena kletvica ni pomagala. Prva misel je bila: kaj bo vendar s slikami?

Krnsko pogorje v jesenski preobleki

Hrup v gorah

Ali sploh še kje tišina šepeta?

Izguba naravnega zvočnega okolja je resen problem

✍ Marjeta Keršič – Svetel 📷 Mirko Bijuklič

Ko smo se septembra srečali na Dnevu slovenskih planincev v Kamniški Bistrici, sem izkoristila priložnost in se podala na majhen sprehod po zatrepu doline do Spominskega parka, kjer številne spominske plošče med balvani in drevesi ohranjajo spomin na ljudi, ki so ljubili gore, pa se s svoje zadnje gorniške poti niso vrnili živi. Kar nekaj imen mojih prijateljev in znancev je med njimi ... Bil je lep zgodnjejesenski dan, sem in tja je z drevja zaplaval kakšen zlatorumen list in v krošnjah je šumel veter ... ki pa ga skoraj ni bilo mogoče slišati, kajti vse naravne šume je krepko preglasila bučna glasba, ki se je razlegala s prireditvenega prostora pred planinskim domom. »Hopsasa, tralala!« je odmevalo po vsem zatrepu doline. Tista septembrska sobota sploh ni bila nobena izjema – v Kamniški Bistrici glasba zelo pogosto odmeva na ves glas. Če ne pred planinsko kočjo, pa na prireditvenem prostoru Pri Jurju. In ne sliši se je samo v zatrepu, ampak pogosto tja gor do bivaka pod Skuto in do najvišjih grebenov. Tisto, kar je na prireditvenem prostoru prijetno druženje in zabava, je v naravi moteč tujek – jodlanje in alpske poskočnice pa so bile nekako tudi v popolnem nasprotju z občutki, ki jih v obiskovalcu vzbujata spominski park. Ker je šlo za jodlanje, ki je bilo del Dneva slovenskih planincev, sem se nad njim še prav posebno zamislila.

Ali planinci sploh še pogrešamo tišino?

France Avčin je zapisal, da so gore svet, kjer tišina šepeta. Zato jih je imel rad in zato se je zatekal k njim. Ali danes planinci še iščemo svet, kjer tišina šepeta? Ali pa smo že tako popolnoma pozabili, kakšna je tišina, da je niti ne pogrešamo več?

Seveda je treba priznati, da je prava tišina v naravi zelo redka. Zato je doživetje čisto prave tišine dragocena izkušnja. Vsak, ki je kdaj čisto sam doživel kje v hribih snežni metež, tak, ko brez vetra na gosto padajo z neba velike snežinke, ve, kako je, kadar človek res ne sliši ničesar – razen samega sebe. Včasih je tišina v gorah zgovorna: kadar se veter umiri in vse utihne, je nevihta blizu ...

Najpogosteje pa v naravi ne gre za čisto pravo tišino, ampak tišina res šepeta. S šelestenjem listja, šumenjem vetra, ščeбетom ptice, s kamenčki, ki se zvalijo po steni, curljanjem vode, brenčanjem žuželk, udarjanjem žolne po deblu ... Vse mu temu pravimo naravno zvočno okolje in je zelo pomemben del celovite podobe pokrajine, kot jo doživljamo ljudje, pa tudi druga živa bitja. Ne le, da ima vsako naravno okolje svojo zvočno podobo – ta je močno odvisna tudi od letnega časa, ure, vremena in prisotnosti določenih bitij. Veda, ki vse to proučuje, je akustična ekologija.

Naravno zvočno okolje

Vsako okolje ima zvoke, ki so rezultat nežive narave (geofonija; na primer zvok vetra v skalnih stenah, šumenje potoka, grmenje, bučanje valov ...) in žive narave (biofonija; oglašanje živih bitij). Del biofonije je tudi oglašanje človeka – pa naj gre za tih pogovor ali glasno vriskanje. Toda človekovo delovanje je povezano tudi z zvoki, ki jih ne štejemo za naravno zvočno okolje: z zvoki strojev in naprav, z glasbo, s truščem letal. To kulturno zvočno okolje raziskovalci ločijo na tradicionalno (na primer zvoke cerkvenih zvonov, klopotcev, mlačve, oglašanje kravjih zvoncev ...) in industrijsko (od hrupa tovarniških strojev do grmenja reaktivnega letala). Seveda ima tudi vlemesto svoje zvočno okolje – ne le to, vsaka ulica ima svoje posebne zvoke, po kateri jo tisti, ki je na to pozoren, zlahka prepozna. Na žalost pa velikanska večina ljudi v so-

dobnem svetu na zvočno okolje sploh ni pozorna – še zavedamo se ga ne. Navajeni smo se zanašati predvsem na to, kar vidimo. Naučili smo se, da slišimo predvsem to, kar hočemo slišati, nezaželen hrup pa kratko malo odmislimo. Posledica je, da ne znamo več poslušati, še zlasti ne takrat, kadar tišina šepeta.

Strah pred tišino

Kanadski raziskovalec akustične ekologije Murray Schafer¹ je že v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja ugotovil, da sodobna civilizacija ne zna več prisluhni okolju in razume ti zvočnega okolja. Ugotovil je tudi, da so mnogi prebivalci mest (torej velika večina ljudi) zasvojeni s hrupom. Ne le, da ne znajo več poslušati »šepetanja tišine«, odsotnost hrupa doživljajo kot nelagodje in se tišine bojijo. Ko so ameriškega glasbenika Boba Dylana vprašali, kaj je

¹ R. Murray Schaffer (rojen 1933→), skladatelj in nekdanji profesor komunikacijskih znanosti na univerzi Simona Frazerja v Britanski Kolumbiji.

po njegovem mnenju najbolj zastrašujoča stvar na svetu, je odgovoril: »No ja ... mnogi se bojijo atomske bombe. Ampak po mojih izkušnjah je tišina tisto, kar večino ljudi spravlja v grozo!«

Si torej sploh še želimo šepetanja tišine?

Ali tisti, ki, podobno kot nekoč Avčin, še hrepenijo po naravnem zvočnem okolju, sploh še lahko kje najdejo »svet, kjer tišina šepeta«?

Kako zelo so naše gore »popackane« z zvoki, ki niso del naravnega zvočnega okolja, se mi je posvetilo, ko smo snemali televizijske oddaje Gore in ljudje in je naš tonski mojster včasih porabil cele ure, da je ujel nekaj minut posnetka naravnih zvokov v hribih – brez zvokov letal, motornih žag, terenskih motorjev, pogosto pa tudi glasbe iz zvočnikov. In to celo v najbolj odročnih predelih naših hribov!

Zvočno onesnaženje okolja

Naravno zvočno okolje postaja velikanska redkost. Celó v takih predelih, kot sta Patagonija ali Antarktika, brnijo letala, helikopterji in

motorne sani, in te zvoke je včasih mogoče slišati na desetine kilometrov daleč.

Da je hrup – torej zelo močni zvoki – za živa bitja in tudi človeka škodljiv, je že dolgo jasno. Akustična ekologija, ki je še zelo mlada veda, pa spoznava, da normalnega življenja v nekem okolju ne ogroža samo hrup, ampak so tudi razmeroma tihi zvoki lahko zelo moteči, če so pogosti ali celo stalni. Zvočna podoba okolja je za številne organizme izjemno pomembna. Neštetni zvoki geofonije in biofonije predstavljajo nekakšno naravno simfonijo, po kateri se živa bitja ravna in vpliva na njihovo vedenje. Od nemotenega spremljanja naravne zvočne podobe je odvisno preživetje mnogih bitij in celo vrst. Zato je njeno ohranjanje zelo pomemben del ohranjanja naravne dediščine.

Prvi, ki so spoznali, za kako zelo resno težavo gre, so bili upravljavci ameriških narodnih parkov. Zaradi hrupa, ki je posledica množičnega motoriziranega obiska parkov, kot so na primer Grand Canyon, Yellowstone ali Yosemite, je tako rekoč nemogoče doživljati naravno podobo teh izjemnih pokrajin. Sprva so se začeli pritoževati obiskovalci, kasneje pa so raziskave pokazale, da pomenijo zvočne motnje resen problem za številne živali ne le, kadar gre za hrup, ampak celo, kadar so razmeroma tihe. V Naro-

dnem parku Grand Canyon že deset let izvajajo program, ki naj bi omejil letalske in helikopterske izlete, v številnih zavarovanih območjih pa prav zaradi motenj v naravnem zvočnem okolju zadnje čase nasprotujejo uporabi terenskih vozil in še zlasti motornih sani (za živali je vsakršna motnja pozimi še precej bolj kritična kot v kopnih letnih časih).

Ohranjanje naravnega zvočnega okolja – tudi s pravnimi sredstvi

Kako naravno zvočno okolje varujemo pri nas?

Uredba, ki ureja obremenjevanje okolja s hrupom, govori samo o jakosti zvokov. Ti na naravnih območjih, namenjenih turizmu in rekreaciji, ter v naravnih parkih ne bi smeli presežati 50 decibelov podnevi in 40 ponoči.² Žal se te uredbe tako rekoč nihče ne drži ... Med drugim ima namreč tudi to lepotno napako, da mora tisti, ki ga hrup v naravnem okolju moti, na lastne stroške naročiti merjenje hrupa pri pooblaščenem strokovnjaku – kar je zelo drago – sicer se uradno ne more niti pritožiti. Stopnja hrupa celo v osrednjem območju Triglavskega naro-

² Uredba o hrupu v naravnem in življenjskem okolju (Ur. l. RS, št. 45/1995, 66/1996, 59/2002, 41/2004).

dnega parka pogosto znatno presega te vrednosti predvsem zaradi letalskega in helikopterskega prometa, ponekod pa tudi zaradi cest (kar je še zlasti pereče v okolici Vršiča in Mangartskega sedla). Prireditve v naravnem okolju, kjer uporabljajo ozvočenje, so seveda tudi kršenje omenjene uredbe. Kar pomislimo, koliko takih prireditvev se dogaja v Triglavskem narodnem parku! In nekatere organizira celo naša planinska organizacija!

Kaj pa zvočne motnje v naravnem okolju, ki niso ravno hrup, zato pa niso nič manj moteče? Marsikoga na primer hudo moti, če mora med plezanjem kje v steni visoko v gorah cele ure poslušati glasbo, ki se razlega izpred gostinskega lokala ali celo planinske postojanke nekje daleč spodaj, pa čeprav se ušes plezalca dotika z manj kot 50 decibeli. (Roko na srce: tudi taki so, ki ne morejo plezati brez slušalk walkmana na ušesih in si do konca navijejo bobnenje kakšnega heavy metala ... ampak vsa lepota slušalk je v tem, da tako razsajanje sliši samo lastnik, ki brez hrupa ne more živeti, okolica pa ima pred njegovo najljubšo glasbeno skupino mir!) Spominjam se, kako smo pred nekaj leti z znanci na poti čez Vrbanove špice in Begunjski vrh proti Kredarici skoraj znoreli zaradi nekoga, ki je šel na Triglav s kontrabasovsko tubo. Moral je imeti neverjetno kondicijo, saj je skoraj nenehno trobil vanjo cele ure, da se je razlegalo čez vse Triglavske pode in še daleč naokoli.

Pred takimi motnjami naravnega zvočnega okolja zaenkrat ne varuje še noben splošen predpis. V obstoječem Zakonu o TNP je sicer nakazano, da obiskovalci ne smejo motiti živali, ampak motenje živali bi takemu triglavskemu navdušencu težko dokazali. In gamsi ne pišejo pritožb na republiški inšpektorat ... Še bolj nedorečena je pravna zaščita naravnega zvočnega okolja na drugih območjih, ki jih ne zajema Zakon o TNP.

Nekatere evropske države se že zavedajo pomena ohranjanja naravne zvočne podobe in tako imenovanih mirnih območij. Irska je v svoji okoljski strategiji že leta 2003 zapisala: »Pokrajina, njeni zvoki in zvoki živih bitij, ki jo naseljujejo, sooblikujejo naše naravno okolje. Območja z naravno zvočno podobo so pomemben naravni vir: omogočajo kontemplativno rekreacijo,

samoto in pogled vase, so območja, kjer obiskovalec lahko prisluhne simfoniji naravnih zvokov in doživi izkustvo pokrajine z vsemi svojimi čuti. Naravno zvočno okolje je pokazatelj kakovosti okolja. Je del naše dediščine, pomembne za ljudi, živali in biotsko pestrost.«³

O obremenitvah okolja s hrupom govori tudi posebna direktiva evropskega parlamenta in Sveta Evrope iz leta 2002, ki predvideva, da morajo države članice EU poskrbeti za določitev mirnih območij v naravnem okolju in oblikovati ustrezno strategijo njihovega ohranjanja. O tem naj bi tudi redno poročale od leta 2008 naprej.⁴

Pometimo pred svojim pragom

Izguba naravnega zvočnega okolja je torej resen problem, ki bi se ga morali zavedati vsi, planinci, ki radi veljamo za osveščene, kar zadeva naravne vrednote, pa še prav posebno. K splošni osveščenosti glede pomena naravne zvočne podobe pokrajine bomo največ prispevali, če najprej pometemo pred lastnim pragom in začnemo spreminjati kar svoje lastno ravnanje. Vsaj planinci ne bi smeli povzročati zvočnega onesnaženja v naravnem okolju!

Pomislimo, kako preroško je že pred mnogimi leti v svoji pesmi zapisal naš poet Tone Pavček: »Trebja je mnogo tišine, tišine zunaj in znotraj nas ...«⁵ Naučimo se spet poslušati, kako tišina šepeta - ne le v gorah, tudi v predgorjih in dolinah med gorami. Naučimo se spoštovati in razumeti pesem murnov, gorskih potokov, vetra v krošnjah in oddaljenega grmenja. Naučimo se soočiti tudi s tišino, pa čeprav zaradi nje odkrijemo marsikatero resnico o sebi, kar ni zmeraj enostavno. Samo če bomo znali poslušati in ceniti šepetajočo simfonijo naravnih zvokov, bomo znali tudi naravno zvočno podobo pokrajine braniti pred tistimi, ki jo izničujejo z bobnečo glasbo in motornimi sanmi. ○

³ Declan Waugh, Sevket Durucan, Anne Korre, Oliver Hetherington and Brendan O'Reilly: *Environmental Quality Objectives. Noise in Quiet Areas (2000-MS-14-M1). Synthesis Report. Environmental Protection Agency of Ireland 2003.*

⁴ *Direktiva 2002/49/EC Evropskega parlamenta in Sveta Evrope, 25. junij 2002.*

⁵ *Tone Pavček: Preproste besede.*

Kjer muzika igra ...

Zvočno onesnaženje v naših gorah

✍ Irena Benedik

Zgodnje nedeljsko jutro. Dolina Kamniške Bistrice se je kopala v toplih sončnih žarkih. Ogrnjena v neprediren plašč bukovega in smrekovega gozda se je zdela kot z mehko, pisano zeleno preprogo pokrita speča princesa, ki čaka, da jo bo prinčev poljub zbudil iz večnega sna. Tako sem premišljevala, ko sem jo opazovala kakih tisoč metrov višje, z vrha Kamniškega Dedca. Pogled je potoval naprej, čez dražljivo nazobčani greben Zeleniških špic se je spustil na Srebrno sedlo, prečil prostrane južne zelenice Planjave in se ustavil na Kamniškem sedlu ...

Gorska veselica in Sizifovo delo

Na sedlu je bilo nekaj v največjem razmahu. Gledala sem, poslušala in vedno bolj sem bila razjarjena. Iz kočje je donela, kaj donela, na ves glas rohnela muzika. Zvoki narodnozabavnih melodij so odmevali na vse strani sedla, potovali do okoliških vrhov in se spuščali v dolino, kot da bi želeli zbuditi spečo princeso iz sna. Le da so bili godci v svoji vnemi tako glasni, da bi še mrtveca v grobu prebudili. Od »Slovenije predrage« in »trmaste Mojce, ki noče plesati ča-ča-ča« do »Cince Marince« in »Slovenec sem« ... je donelo vse naokrog. Priznam, ljubezen do domovine je močno čustvo in občutek pripadnosti neodvisnemu narodu prav tako, toda v tistem hipu (pa ne zamerite, prosim, drage bralke in bralci PV) je bila moja narodna zavest na presneto nizki ravni. Pravzaprav se je nižala že vso pot iz doline navzgor in ko sem tako čepela na grebenu ob velikem skalnatem možicu in sovražno pogledovala proti krivcu svojih nedomoljubnih čustev, je bilo to le zatišje pred viharjem. »Nazaj, v preljubi gorski raj!« je spet zahreščalo iz radijskega sprejemnika onkraj Repovega kota, da sem skočila pokonci, kot da bi me pičila kača. »Zdaj imam pa dovolj, že drugič v treh te-

dnih ne dajo miru!«¹ sem se pridušala, išoč mobilitel v nahrbtniku. In sem začela klicariti. Najprej sestro; ravno sem jo ujela pri hranjenju še ne leto dni stare hčerke Lučke. Reva je takoj spustila vse iz rok, da je šla poiskat prek interneta mobilno številko kočje na Kamniškem sedlu. Predobro me je poznala, da bi me poskušala prepričati o nesmiselnosti mojega početja. O tej sem se prepričala sama, ko sem po nekaj neuspešnih klicih le dobila na telefon oskrbnika kočje. »... Kaj pravite!? Slabo vas slišim!« je vpil v telefon, medtem ko je meni muzika igrala stereo. »Je to kaj čudnega, ko vam pa radio poje, kot da mu gre za življenje?« sem pikro pomislila, na glas pa ga prosila, naj utiša zvok. Pojasnil je, da praznujejo Dan kamniških planin, tradicionalno planinsko srečanje, in obljubil, da bo storil, kar je v njegovi moči. On je bil pri vsem tem še najmanj kriv, tega sva se zavedala oba. Tako sem še nekaj časa ždela na grebenu, brez velikih iluzij, da bo hrupa kaj kmalu konec. Vmes sem pobrskala po vpisni knjigi in našla zapis planinca, ki je hodil tu naokrog februarja letos. Takole približno je napisal: »V Gamsovem skretu se preklicano udara, a samotno je še vedno tako, kot je bilo pred trinajstimi leti.« Le kaj bi porekel na današnji trušč – on in tista mala skupinica gamsov, ki se je pasla na zelenih zaplatah pod Staničevim vrhom, streljaj od kočje? Lenobno so se pomikali sem in tja in kazali stoično miren odnos do vsega sveta. Nisem si mogla kaj, da se ne bi nasmehnila. Sama sem zaglala vik in krik, komu naj se pa oni pritožijo? In kam naj se umaknejo, ko človek tako grobo vdre v njihov naravni prostor? Sama sem bila

¹ Prvo nedeljo v juliju je bilo v Domu v Kamniški Bistrici srečanje slovenskih izseljencev. Na svojo žalost sem se tudi takrat potepala po tem koncu. Igrala je živa glasba, in to tako zavzeto, da sva jo z Nino slišali na vrh Skute. Pozneje sva ugotavljali, da je delno kriva oblika doline, ki se na koncu kot v amfiteatru dvigne za skoraj dva tisoč metrov. Ob ugodnih vremensko-termičnih razmerah zvok z dna doline brez težav doseže vrh gore.

na boljšem; še vedno sem se lahko spustila v dolino. Kot da bi rajajoči planinci tam čez na sedlu prebrali moje misli, so do mojih ušes priplavali zvoki: »Prelepa si, bela Ljubljana«. Dvignila sem se, si oprtala nahrbtnik na ramena in se obrnila proti domu. Glasba me je spremljala še velik kos poti navzdol, a jeza v meni se je polegla.

Kdo je kriv, ni več vprašanje ...

Doma razmišljanjem o pripetljaju še ni bilo konca. Sem prav ravnala, kaj, če sploh, sem s svojim apelom premaknila, mogoče bi se zadeve morala lotiti na drugačen način? O vsem tem sem se pogovarjala s prijateljem. Molčal je, ko sem mu opisovala dogodek in se na glas spraševala, kam so potonile obveznosti prvega moža naše krovne organizacije². Glede na funkcijo svojega položaja je bil prvi v vrsti, ki bi lahko in ki bi moral doseči zmanjšanje hrupa ... »Kaj pa ti, kako si se ti tisti dan vedla v hribih, da zdaj stresaš jezo na nekoga drugega? Imaš mirno vest?« je pretrgal moj monolog in poddržal ogledalo pred moje ravnanje. Ujel me je v precep. Obmolknila sem, misleč na onesnaženje in hrup, ki sem ga povzročila z vožnjo do slemena Jermanca, in na živali, ki sem jih splašila med hojo v odmaknjeni konec kamniških gora. Za oboje bi takoj našla opravičilo, vendar sem, tako kot tisti dan kamni-

ški planinci, tudi jaz dodala kamenček v skupni mozaik vdiranja človeka v naravo. Velik nemški filozof in psiholog je lepo povedal: »Ljudje imamo raje katastrofo v prihodnosti kot odrekanje v sedanjosti³.« Kakšna bo v prihodnosti naša v mozaik zložena slika, pa bo pokazal čas.

Kjer tišina šepeta

Zaspano petkovo popoldne. Majhen mestni park je gostil gručo otrok, ki so se kriče in smeje se podili po igralih. Sedela sem na klopci, z listom papirja in svinčnikom v roki podoživljala dogodke minule nedelje. Včasih je sredi Ljubljane večji mir kot v najbolj oddaljenem gorskem kotičku. Mogoče pa smo ljudje, ujeti v industrijsko družbo, pozabili na tišino svojega lastnega srca. V sebi je ne najdemo, zato jo iščemo zunaj, v naravi, v samoti. Naučimo se je za tisti hip, domov pa odhajamo z zavestjo, da je bila to le trenutna potešitev. Kdo ve, mogoče je imel dr. France Avčin⁴ v mislih prav to tišino, ko je iskal primeren naslov za svojo literarno mojstrovino. Da bi se čim manjkrat sprevrgla v današnji naslov ... ◉

² Na prireditvi je s pozdravnim govorom nastopil predsednik PZS.

³ Erich Fromm, *Imeti ali biti* (Ljubljana: Založba Vale-Novak, 2004), 15.

⁴ Dr. France Avčin, *Kjer tišina šepeta* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1964).

Noč dolgih senc

Spomin na rokovnjače

*Mokrica, Kompotela in
Jermanov turn nad Kurjo dolino*

✍ in 📷 Dušan Škodič

Kamniška Bistrica, septembra 1811

Izpljunil je krvavo slino iz ust, kamor ga je malo prej počila bukova veja. Svetlo rdeče sluzaste niti so se mu pocedile po neobriti bradi in se kot pajkova mreža oprijele premočene srajce. Žilice v koticah oči so se razpočile, gledal je rdeče, bolno in blazno od strahu, ki mu je zlezal pod kožo. Rdeča je bila tudi Mokrica, za katero je pravkar ugasnilo jesensko sonce, in hladno je potegnilo po dolini. Vedel je, da se ne sme ustaviti, še vedno je imel polna ušesa konjskega topota in kletvic zasledovalcev. Zajel je sapo in se rahlo opotekel, preden je zopet ujel korak v suhi strugi in stekel naprej in navzgor, čim hitreje, čim višje, čim dlje od njihovih oči. Proti Jermanovim vratom ni mogel, ker bi ga takoj pre-

stregli. Divja Kurja dolina ga bo lažje pogoltnila, mu je preletelo skozi možgane, ko se je hropeč naslonil na ogromen balvan sredi struge. Na nasprotni strani doline se je raztezala veriga špičastih vrhov na čelu z Dedcem, ki je bil že zdavnaj v senci. Toda rešilne teme še ni bilo, sla po pregonu pa je zasledovalce pognala za njim precej dlje kot običajno.

»Pljas!« je zadrlesknilo po skali prav zraven roke, s katero se je opiral. Prah in ostri drobci so mu oškropili potni obraz ter mu povzročili majhne, pekoče ranice. Ni jih ni imel časa čutiti. Streljal je prvi od treh huissierjev, francoskih orožnikov, ki so že nižje spodaj poskakali s konj, da jim ne bi polomili nog v razriti strugi. Blizu so, mnogo preblizu, prav razločno je še slišal strelčev »merde!«, ko je ta videl, da je kroglja iz njegove sprednjače zgrešila. Tudi druga

dva sta že dvigovala težki puški k licu, zgrbil se je, da bi se naredil čim manjšega, in planil naprej. Naslednja krogla, ki je priletela, je dvignila pest proda za njim, druga je takoj nato razčesnila vejo mlade bukve, ki je silila v strugo, po kateri že dolgo ni šla velika voda. Zadihali so se, je pomislil z olajšanjem, ker se jim krogle tako na široko sipljejo. Ko bi se v tistem trenutku ozrl nazaj, bi lahko videl, kako so s potnimi prsti polnili puške, kako so se jim naboji zatikali zaradi tresočih rok in kako so stiskali čeljusti v jezi, ko jim je po strugi uhajal rokovnjač. Lahko bi jim navrgel toliko frankov nagrade, da bi se nekaj večerov zapored nacejali z vinom. Toda on se ni imel časa ozirati. Saj, ko bi imel pri sebi puško, ki jo je imel spravljeno v Jamah nad Bistrico, bi bilo vse drugače. Stisnil bi se ob skalo na robu struge in jih počakal, kakor je svoj čas čakal na gamsa pod Okrešljem, s katerim se je nato skozi Kotličice spustil na domačo stran. Uh, tako bi jih počakal, čisto blizu bi jih spustil, nato pa bi podrl prvega na petdeset korakov, in ko bi se mu tista modra reč, ki ni ne kapi ne klobuku podobna, skotalila po kamenju, bi se druga dva spustila v beg, o tem je bil prepričan. In potem bi plen gonil lovce, kajti ti bi ugotovili, da so že pregloboko v sovražnem okolju. Bali so se tako globoko v gozdove za rokovnjači, danes so se pustili zavesti, ker so ga že

skoraj imeli, toda puške ni imel in zato se mu je bilo še prezgodaj ustavljati. Morda pa so spodaj pri Jamah slišali streljanje, morda jih je celo opazil stražar, ki je ponavadi opazoval na Sivnici. Nande bo že vedel, kaj jim je storiti, poslal bo pobratime, da jim presekaajo umik. Tri puške in še konje za nameček so jim pripeljali prav pred nos. Zato je tekel dalje po strugi, ki je počasi prehajala v sistem grap, ki so se zažirale v ostenja pod Mokricico in Kompotelo. Nalašč je prožil kamenje, da bi jih dražil in jih tako zvalil čim višje za seboj. Toda zasledovalci so takoj za tem, ko so spet nabili puške, opustili lov. Eden je opazil tanko nit dima, ki se je dvigala iz gozda, le streljaj ali dva od tam, kjer so pustili konje. To jih je streznilo, da so se brez obiranja vrnili, ne da bi se še ozirali za beguncem, ki je očitno namerno prožil kamenje. Konji so se medtem mirno pasli ob poti, ne meneč se za opravila svojih gospodarjev, ki so sedaj urno poskakali nanje in odgalopirali nazaj proti Kamniku. Lahko so bili veseli, ker jih ni nihče čakal v zasedi.

Sence lahko nekomu pomenijo varnost, nekomu pa nevarnost. Tam nad Kamniškimi planinami so si sence podale roke od vzhoda na zahod in se zlile v noč. In vse je bilo spet tiho in mirno kot na prvi dan stvarjenja, preden je nastala svetloba.

Orjaški balvani v Kurji dolini

Tovorniki padejo v rokovnjaško zasedo (vir: Boris Režek, *Stene in grebeni*, PZS 1959)

Kdo so bili rokovnjači?

Jeseni 1813 je bilo konec štiriletne francoske zasedbe naših krajev in s tem tudi Ilirskih provinc. S tem pa še ni bilo konec roparskih združb, ki so jih ljudje imenovali rokovnjači. Ti so še naprej napadali popotnike, včasih pa so se lotili tudi kakšnega večjega podviga. Vsekakor je bil najodmevnejši rop francoske vojaške blagajne leta 1810, ko so oblasti usmrtilo peterico zajetih rokovnjačev, večini pa se je uspelo izmuzniti. Ko so Avstrijci tri leta kasneje zopet vzpostavili oblast, se je njihovo delovanje nadaljevalo in je trajalo še približno štirideset let. Pravzaprav so bili posledica avstrijskega poskusa odpora proti francoskim zasedbenim silam. Orožje je bilo s tem namenom dano med ljudi, pregleda nad njim pa kasneje ni imel nihče več in pojavile so se razbojniške tolpe, ki so ropale po okolici. Še zlasti med francosko zasedbo se jim je pridružilo veliko takih, ki so bili vpoklicani v vojsko. Veliko se jih je raje skrivalo v domačem gozdu, kot da bi kot ogromno drugih pustili svoje kosti v snegu pred požgano Moskvo. Postali so močni, prišli so celo do obrobja Ljubljane. Zelo je bil na udaru predvsem Črni graben, to je današnja komunikacija čez Trojane.

Kaj pa nanje spominja danes?

Rokovnjaške luknje

V Kamniški Bistrici so znane Rokovnjaške luknje, na nekaterih zemljevidih so jih zapisali tudi kot Ravbarske luknje. V njih so se uspešno skrivali pred oblastjo, ki je bila v njihovem preganjanju dokaj neuspešna. Vse skupaj je dobro opisano v Jurčič-Kersnikovem zgodovinskem romanu *Rokovnjači*. V času, ko sta možakarja sukala peresi, je bila zadeva še dokaj »topla«, lepo sta opisala težave, ki so jih imeli preganjalci pri soočenju s klasično gverilsko

taktiko, saj na zunaj nihče ni vedel, kdo je v resnici rokovnjač ali pa vsaj njihov zaupnik. Imeli so celo svoj jezik, s katerim so se sporazumevali med seboj, z izdajalci pa so bili nepopustljivi. Nekaj rokovnjaščine se je ohranilo v sodnih spisih iz tistega časa. Rokovnjaški simbol je bila črna roka ali natančneje: na brinovem dimu ožgana otroška roka, ki je po njihovi vraži svojemu lastniku med drugim zagotavljala tudi nevidnost pred zasledovalci. V skoraj nedostopni grapi Sedelščka blizu jam, kot nam pove Badjura v svojem vodniku po jugoslovanskih Alpah iz leta 1922, je bila skrita Nandetova kočica. Z njegovim izginotjem je rokovnjaštvo na naših tleh precej oslabilo, nadomestila za Nandeta Grogo, njihovega najbolj znanega poglavarja, ni bilo. Toda pisalo se je šele leto 1853, preden je vojska rokovnjače dokončno uničila. Na Kranjskem je bilo vpeljana orožništvo, kar je posledično uvedlo red in mir. Orožniki oziroma žandarji so torej preganjali in pregnali rokovnjače, imenovane tudi rokomavhe in ravbarje. Verjetno je s tem vsakemu bralcu jasen izvor otroških igrice o ravbarjih in žandarjih.

Mimo Rokovnjaških lukenj gre danes vedno manj planincev. Ko se odpravljajo na Kamniško sedlo, se po večini peljejo z avtom vse do konca ceste.

Orlici

Cvetica

*Nikoli, vrh moj, te ne bom dosegla,
pa vendar k tebi se ves čas oziram
in v mislih pot vijugavo ubiram
med travo, ki pod vetrom je polegla.*

*Prijazno sonce hlad je že odgnalo,
cvetove moje modre nežno greje,
visoko gori onkraj snežne meje
pa ti še skrit si v belo odevalo.*

*Koraki mimo mene k tebi spejo,
pogled premnog prijazno me poboža,
le tvoj nikoli. Kaj bi tebi roža!*

*Ko vračajo koraki se, povejo,
kako si lep. Ime mi je orlica,
a sem le vznोजja tvojega jetnica.*

Ptica

*Ime po divji ptici sem dobila,
a kvišku branijo mi korenine,
zasidrane v zemljó na dnu planine,
zato nikdàr ne bom te poljubila.*

*Ko pa orlici krila se razprejo,
višave si delita in modrino,
zaljubljena ne vidita v globino,
med vama se dotiki nežni tkejo.*

*Z mogočnimi perutmi zamahuje,
krog tebe jadra in se ti dobrika,
odmevaš - suženj njenega si krika.*

*Ko tvoj odpev v dolini se začuje,
ko ptica dvigne se nad tvoje stene,
se moje steblo skloni, cvet ovene.*

Mojca Luštrek

Rokovnjaški pohod

V sedanjem času na rokovnjače spominja tudi rokovnjaški pohod vsako leto konec maja ali v začetku junija, ki je dober preskus za trmaste pohodnike. Poteka po tedanjem manevrskem prostoru rokovnjačev in ima svoj vsakoletni začetek prav na Trojanah. Pohod je zelo dolg in naporen, traja namreč celo noč in še dobršen del dopoldneva, vsako leto pa gre trasa po drugi različici. Pohodniki za prehojeno pot dobijo pisno priznanje. Ko sem se pohoda udeležil prvič, sem bil na cilju tako zaspan in utrujen, da sem priznanje preimenoval v potrdilo za nenormalne. S prijatelji, ki so takrat vsi po vrsti dejali, da je zadeva popolnoma brez veze, smo pohod kasneje vseeno še nekajkrat

ponovili. Podaljšati smo prišli veljavnost potrdila!

Rokovnjači so torej del naše zgodovine, saj so popotnikom in oblastem delali sive lase kar pol stoletja. Mnogo ljudi danes misli, da je vse skupaj le pravljica. To pa zato, ker podatkov o njih skoraj ni, še na internetu brskalniki izpisujejo bolj ali manj za lase privlečene zadetke. Bojim se le, da česar čez nekaj let ne bo najti na internetu, tudi uradno nikoli ni obstajalo.

Mogoče pa je bil strah pred njihovim maščevanjem prevelik. Konec je bilo s tistim, ki je zaslišal stavek v rokovnjaščini: »Ti šmolar si nas birgav, da bi nas v šrencenco pertanov!« Po naše bi se glasilo: »Ti pes si nam prisluskoval, da bi nas v ječo spravil!« Videti je, da je groznja delovala. ●

Ptica je res zapela vrh Triglava

Ko goro le čutiš, slišiš, vonjaš – in občutiš

✍ Metka Pavšič 📷 Nina Kostanjšek

Nič nenavadnega ni, da smo pri našem pevskem zboru z navdušenjem sprejeli vabilo za sodelovanje na osrednjih prireditvah ob 110. obletnici postavitve Aljaževega stolpa. Pomislila sem, da je to tudi moja priložnost, da se zopet povzpnem na Triglav. Želja, da še enkrat stopim na vrh očaka, je v nekem kotičku bivala že leta. Kot desetletna deklica sem se sicer dvakrat že povzpela nanj, a od tedaj se je marsikaj spremenilo: doživljanje je dobilo drugačne razsežnosti, vid se mi je močno poslabšal – od močne slabovidnosti je padel na minimum, telo ... no, ja, tudi tu so se spremenile dimenzije. Sama pri sebi se nisem težko odločila, a pred mano je bilo kar nekaj realnih težav, ki sem jih morala urediti, če sem želela cilju naproti. Še najmanjši problem so predstavljale intenzivne pevske vaje, na katerih smo se morali v kratkem času naučiti program.

Posebne priprave in prvi koraki

Če se želi v gore podati človek, ki ne vidi, se mora spopasti z nekaterimi konkretnimi ovirami. Res je, da sem v srednješolskem in študentskem obdobju precej zahajala v ta svet, a tedaj sem bila močno slabovidna in sem lahko sledila človeku, ki je hodil pred menoj. Če je bil oblečen v živa oblačila, ni bilo večjih težav. Kasneje sem svoja gorska potepanja v veliki meri žal opustila, toda lepi spomini in hrepenenja zlepa ne zamrejo. Vedela pa sem, da je zdaj precej drugače, ko praktično ne vidim ničesar več razen obrisov, če mi je igra svetlobe naklonjena. Vendar se hotenje in radovednost v meni nista dala motiti z »malenkostmi« in šla sem v akcijo.

Prvi in najpomembnejši pogoj za človeka, ki ne vidi, je dobiti dobrega, izkušenega gornika, ki je pripravljen z njim prehoditi pot. Veliko izkušenj s tem nima nihče. Telefoniram Boštjanu, ki naj bi mi že pred desetletjem pomagal pri osvojitvi Triglava, a smo takrat zaradi slabih vremenskih razmer obstali na Kredarici. Boštjan prijazno izkaže pripravljenost. Zaupam njegovim gorskim izkušnjam. Torej, prva stvar je pod streho.

Zdaj pa kondicija, s katero sem na dnu, pa oprema, ki jo že načenja zob časa ... Kupim si nove gozjarje in na dveh pohodih ugotovim, da sem se precej uštel. Tik pred zdajci mi kolegica posodi svoje. Ni več časa za nakupovalne podvige.

Vsak dan sopiham v okoliške klance, enkrat, predvsem za boljši občutek, s prijateljico odidem na Krn. Samozavest po kapljicah priteka vame.

Pride petek in zjutraj se zberemo v Kotu. No, Pavšička, si mislim, zdaj pa le korajžno. Čutim rahlo tremo, ki se iz minute v minuto bohoti. Tega pred leti prav gotovo nisem občutila. Še en dokaz več, da leta bežijo. Kratek čas hodim sama s palicami, takoj za Boštjanom, a pot kmalu postane nametana s kamenjem in preprejena s koreninami. To je najbolj zoprna kombinacija za človeka, ki ne vidi. Tu in tam brčneš v kamen, se spotakneš ob korenino, palica se ti zatika, da jo komaj izvlečeš. Primem se za trak nahrbtnika in tako kar gre. Na bolj kritičnih mestih primem Boštjana za roko in napredujemo.

Ko se dvignemo nad gozdno mejo, pot postane lepša. Peščena in kamnita. Utihnem. To je znak, da me muči kondicija. No, lepa reč, si mislim, pa še na pol poti nismo. Kako to, saj na Krn nisem prišla tako težko. Najbrž palice precej pripomorejo k lažji hoji. Ni vsa teža na no-

gah. No, kje si, moja trma, si mislim. Pomislim na Humarja. Če on zdrži v steni, bom pa tudi jaz (precej trapasta primerjava, a kaj hočemo). Saj imamo čas, in z vsakim korakom sem višje, si ponavljam razne pozitivistične misli, ki pa ne učinkujejo kaj prida. Vprašanja, kako daleč je še koča, si ne morem izbiti iz glave. Če mi ne bi bilo malce nerodno, bi se vsakih pet minut ustavila. Z Ni-

no, Boštjanovo hčerko, sva prav zadovoljni, ko pade predlog, da nekaj pojemo. Čokolada in suhe marelice me bodo kar ponesle naprej! In voda, o, kako poživljaš! Boštjan opiše okoliške vršace, od nekje visoko se sliši jodlanje. Spet postanem zgovorna in veter mi prija, da je kaj.

Pa pojdemo dalje. Resnica o težkih prvih korakih bo držala, saj se sama vsak prvi korak po počitku obvezno spotaknem. Že najdem kak kamen. Med potjo navzgor si rečem, da je ena od stvari, ki jo bom povedala svojim slepim kolegom, ta, da je za nas tolikanj bolj pomembno, da smo zelo zelo dobro fizično pripravljene. Maksimalno je potrebno biti skoncentriran na samo pot in pozoren na to, kje in kako se bo zaključil vsak posamezni korak. To zahteva še nekaj več napora, zato res ni prikladno, da se ukvarjaš še s svojim dihanjem in bitjem srca.

In še drugo spoznanje. Ne gre, da bi kar ob prvem navalu sape, hitrega dihanja in utrujenosti počepnil v breg. Ko preмагаš tisti prvi občutek, da ne gre več, vate počasi zlezeta pogum in občutek napredovanja, občutek, da kar nekam gre. Najlepše pa je, ko te koča pozdravi kako minutko prej, kot si jo pričakoval.

Koča in prijeten večer

Iz Staničeve kočice jo mahujemo proti Kredarici čez Rž. Nekaj klinov na poti pomeni, da smo

Klepet s sopevcji na poti

v visokogorju. Boštjan mi pove za kline, sama zlezem čim bližje k steni in sploh se dobro počutim, če sem blizu stene in če se vsaj z eno roko lahko dotikam skal.

Prečimo kratek naravni most. Da je precej globine na levi in desni, mi Nina k sreči pove šele, ko sem že čezenj. No, včasih je res bolje, da ne vemo vsega vnaprej. Še zadnji oddih med triglavskimi rožami. Potipam blazino rdečih cvetkov, kakšna mehkoča sredi skalovja. Res morajo biti lepe, če so pognale iz krvi Zlatoroga. In koča na Kredarici je tu. Na levi zaslišim rahlo brnenje. To je vetrnica za proizvodnjo elektrike, mi pojasni spremljevalca. Gremo do kapele in potrkam na zvon želja. Med mnogimi komaj izberem eno.

Pred kočo prisluhnem radijski oddaji, ki poteka v živo. Vodilni možje organiziranega gorništvaja govorijo o planinstvu, o reševanju v gorah, o varni hoji, o opremljenosti ... Tehnika danes res praktično ne pozna meja, dve škatlici in oddaja je tu. Zazebe me in jota, ki jo pojem v koči, se mi zdi izvrstna. Pevsko vajo imamo kar na skupnih ležiščih. Posedeni po pogradih se trudimo, da spravimo pesmi v red, kar se le da. Zaradi slabe vremenske napovedi je ena od osrednjih prireditev prestavljena na petkove večerne ure.

Vzdušje v jedilnici je čudovito, nabito z zanosnim domoljubjem, ki ga je Jakob Aljaž pre-

mogel v izobilju. Njegovo zavzemanje za slovenstvo je prežeto s pokončnostjo, humorjem in jasnovidnostjo. Duhovnik, skladatelj, pesnik in srčni gornik – to je mož, ki je uglasbil vsem znano Oj, Triglav, moj dom. Ob zvokih citer, pesmih in besedi, ki prijetno vznemiri dušo, preživimo spontan, prijeten večer. To je možno samo na taki višini, si rečem. Prepevanje se nadaljuje v noč.

Ko oblečena ležem na ležišče, utrujenosti navkljub ne morem in ne morem zaspati. Vznemirjenje je preveliko, rahlo me zebe in zdi se mi, da slišim vsak najmanjši šum v prostoru. Sploh ne vem, ali sem kaj utonila v spanec. Ob petih se prvi pevci že pripravljajo na vzpon. Čutim, da postajam vznemirjena, rahla tesnoba in neodločnost sta se zalezli vame. Pa daj, nehaj, si mislim. Saj ni taka reč, saj si vendar že bila tam gori. Moje razpoloženje niha iz minute v minuto. Skoraj se ne poznam, take reči me doslej niso spravljale v dvome.

Potem gre zares

Nekaj pozajtrkujem, zborovodja mi dovoli, da odidem na vrh, ko se pokaže možnost. Ko se sopevci čez tri ure vrnejo z vrha, prilijejo olja na ogenj mojih dvomov in neodločnosti. V želodcu čutim rahlo slabost. Drugi me spet bodrijo, naj grem, naj poslušam sebe, če sem se tako odločila ... Neodločno postopam pred kočo. Srečam Boštjana in on je pripravljen na vzpon. Torej ni kaj mencati. Obujem si gojzarje, vtaknejo me v pas za varovanje, nekaj vode, vetrovka, robček in gremo. Treba je dobiti še enega spremljevalca. Oba z Boštjanom sva mnenja, da bo lažje šlo. Kolegi se pripravljajo na petje pri maši. Boštjan je optimist in računa, da bova že srečala primerne človeka, ki se nama bo pridružil.

In res, ne čakava pet minut pod steno, ko pocukava možakarja z značko planinskega vodnika na majici, če bi bil pripravljen sodelovati. Marjan je takoj za. Stisk rok in že smo nared. Večkrat se na poti spomnim na dejstvo, da se je potrebno v izkušnje vreči tudi z malo tveganja in zaupanja, pa se stvari že uredijo tako, da je prav. Naletela sem na dva res dobra vodnika. Ne komplicirata, ne pretiravata s pokroviteljsko držo, včasih me zmedejo le dvojna navodila.

Prepričana sem, da bi tudi v dvoje prišla na vrh, a kasneje in s precej več truda. V troje gre tako, da me Boštjan vpeto varuje spredaj, Marjan pa mi daje koristne napotke. Kjer je klin, mi položi roko nanj, če le preveč tipam naokrog, mi sem in tja pomaga najti oporo za nogo. Stene so na nekaterih mestih močno zlizane in treba je biti zelo pozoren. Pot je dobro zavarovana z jeklenicami in klini. Kmalu ujamemo ritem vzpona in pričnem uživati. Ta pot mi gre bolje od nog, pravzaprav tudi od rok. Sem in tja se butnem v koleno, komolec, si popraskam dlani ob ostrem robu skale. Malce se podrgnem, da bolečina zbledi, in hajd naprej. Ni časa za stok.

Nekje na poti nas dosežejo zvoki orgel. V kapelici na Kredarici se pričinja maša. Ko pride mo na Mali Triglav, se za hip usedemo. Veter potegne. Hladen je in toplina sonca skoraj ni čutiti. Občutek, da nam gre dobro, da smo dobršen del poti pustili za seboj, in pesem, ki jo sopevci prepevajo v kapelici in jo je prineslo do mene tisti hip, me navdajo z radostjo. Malce zapojem tudi sama. Besede in še večkrat misli tistih, ki se sprašujejo, le kaj mi je treba tega matra, kaj imam od tega, so daleč od mene.

Pot nadaljujemo po grebenu. Tu je veliko jeklenih vrvi in sama jih poimenujem svoje ljubice. To pa je poezija. Počutim se varno, četudi je korak sem in tja negotov. Dajo ti občutek samostojnosti, varnosti, hitrega napredovanja. Spet postajam prefurjasta. Spremljevalca me opozarjata. Na najožjem delu grebena z nogo potipam levo in desno. No ja, res je, kot bi hodil po strehi. Tega občutka in pogleda se spomnim s prvega vzpona. V delčku sekunde me obidejo slike, spomini na takratni vzpon. Vem, kako sem bila oblečena, spomnim se tistega pogleda v globino, zdaj vidim le neko sivino, ki ji ni kraja, in belo svetlobo nad seboj. Tišina, v katero vstopajo le zvok naših korakov, zavijanje vetra in moje polglasno dihanje, me zapelje v razpoloženje veličastnosti, oddaljenosti od vsakdana, lepota je blizu. Sem in tja pa vendarle pogrešam, da bi lahko v ta svet kljub svoji družabni naravi zahajala tudi sama.

Mimoidoči planinci so, kot se v hribih spodobijo, prijazno humorno naravnani. Bog ve, kaj jim roji po glavi, ko me vidijo vso opasano. Pripombe v stilu, tako, ja, jo je treba imeti naveza-

no, na kratkem, ta si bo pa zaslužila danes na vrhu, da jo našeškate ... Nasmiham se, pozdravim. Ko pa se поблиže srečamo in ljudje opazijo, da mi Marjan pomaga najti klin ali jeklenico, jim postane nerodno. Ploščica se obrne in pripombe v stilu pohval in vzpodbud so tu. S spontano reakcijo in humorjem poskušam razbliniti zadrego. Bližamo se vrhu, zaslišim glasove ptic. Kavke, črne ptice z rumenimi kljuni, mi pojasnita sopotnika. Spomnim se pesmi Naj zapoje pesem ptica vrh Triglava. Še nekaj metrov in na vrhu smo. Stisk rok, objem, fotografiranje pred Aljaževim stolpom, vpis v knjigo, nekaj požirkov vode. Časa za prepuščanje vzhičenosti ni. Vsi, ki smo na vrhu, si damo opraviti z istimi stvarmi. Nekateri govorijo po telefonu, pošiljajo sporočila. Sama sem v naglici pozabila nanj. Ob spominu na svoje domače, s katerimi sem pred petindvajsetimi leti stala na vrhu, mi zatrepeta v očeh in srcu. Marsikaj se je od tedaj spremenilo. Tudi sama. Še Aljažev stolp, ki kljubuje prav vsemu, se je iz rdečega prelevil v sivega.

A če bi se ponudila priložnost ...

Odhajamo. Bog ve, če bom še kdaj prišla sem gor. Prizadevala si ne bom pretirano, a če bi se ponudila priložnost ... Prav nič se ne bom prમેjdušala, vendar je še toliko drugih, lepih, manj obleganih gora, na katerih še nisem stala.

Naveza ob sestopanju teče v obratni smeri. Marjan spredaj, Boštjan zadaj. Sama se veliko spuščam ritensko. občutek varnosti je tako najboljši. Kjer ni vrvi, se spustim na vse štiri, Marjan me opozarja. Res imam enkratna spremljevalca, na to se med potjo večkrat s hvaležnostjo spomnim.

Ko se pričnemo spuščati z Malega Triglava, se nad nami začnejo zbirati oblaki. Shladi se. Gneča postaja vedno večja. Maše je konec in vsi bi radi na vrh. Na poti srečamo kar nekaj znancev. Tako se nam vsaj zdi, da smo nekako pove-

Obvezna fotografija z vrha

zani. Neposrednost, s katero komuniciramo ljudje v hribih, me vedno preseneti in spravlja v dobro voljo. Še zadnjih nekaj raztežajev in na dnu smo. Sonca ni nikjer več, hladno postaja in moji prsti so že rahlo trdi od hladnega ozračja in mrzlih klinov. Ej, fanta, zdaj smo si pa zaslužili pijačo. Vabim in iskrene čestitke in hvala vama. Pevci nam zapojejo v pozdrav.

Skoraj me kap, ko mi povedo, da so v nizkem štartu za spust v dolino. Pa kar videla sem, kako si bom v miru odpočila, kako bomo zvečer skupaj prepevali. A vremenska napoved je slaba in sili dol. Vdam se v usodo, pospravim nahrbtnik in gremo. Spustimo se v Krmo, tu je pot lažja. Nekaj ur intenzivnega spusta. Čutim, da imam noge že rahlo gumaste in da je vsak, malce negotov korak na meji padca. Nekajkrat treščim na rit. Mulatjero, po kateri so svoje čase s konji dostavljali hrano v koč, je načel čas, nali vi so naredili svoje. Kar se da hitimo, ker so prve kaplje dežja že tu. Planina, kjer se pasejo krave, bukov gozd in že smo blizu ceste. Lije, da je veselje. Vedrimo pod napuščem garaže. Pojemo še preostalo hrano iz nahrbtnikov - kot vedno jo je bilo preveč. V koči s pesmijo in komentarji s poti zaključimo dvodnevno dogajanje. Vesela sem, da mi je bilo dano biti njegov del.

Naj končam z besedami dovškega župnika, ki je naše srečanje v steni Malega Triglava zaključil z besedami: »Pa boglonaj, da smo pr'ja-tli.« ◯

Viharniki, spomeniki časa

Jesenski dan v Zlatorogovem svetu

✍ in 📷 Jože Vogrin

Zadnja leta se dogaja, da se po hribih potepamo tudi v pozni jeseni, in zgodi se, da v visokogorju srečamo ljudi v kratkih hlačah in brez srajce. Tudi tistega lepega oktobrskega dne, ko sem se vračal s Kanjavca, je bilo vreme kot naročeno. Prejšnji dan na poti na Lanževico in nazaj nisem srečal nikogar, ta dan pa sem od daleč zagledal dve rdeči piki, ki sta se pomikali od Prehodavcev proti Koči pri Triglavskih jezerih. Kmalu sem ju dohitel. Sedela sta ob poti in počivala. Bil je lep dan, da malo takih. Anzej in Franci sta bila, Ko-

ročca, doma onstran Karavank. Potepala sta se po Komni in raziskovala zanimivi svet Doline Triglavskih jezer. Raj pod Triglavom ga je imenoval starosta planinskih fotografov Jaka Čop. Kadar je jesen lepa in topla, je ta raj prečudovit. Jesen v gorah je drugačna kakor v dolini. In ker je ob koncu sezone večina planinskih koč zaprtih, sta tam gori neverjeten mir in tišina. Ves dan hodiš in nikogar ne srečaš. V takem okolju se človek preprosto zlije z naravo in ji prisluhne. Anzej in Franci sta ji resnično prisluhnila. Molče sta sedela in zrla v slikovito panoramo z Bogatinom v ozadju.

Mir

»Kakšen mir je tukaj ob tem letnem času,« je prevzelo Anzeja. »Res je. Le kakšnega ptiča slišiš in šelestenje listja na drevju, ko zaveje veter,« mu je pritrdil Franci, ki je še vedno strmел proti Bogatinu, nad katerim so se bleščali beli oblaki na modrem kontrastu jasnega neba. Bleščeči oblaki na spokojnem modrem nebu so zares nekaj posebnega. Prav tedaj je eden zastrl sonce. Pa le za hip. Počasi je drsel proti Krnu, pod njegovim prosojnim spodnjim delom pa so se prameni sončnih žarkov poigravali na jutranji modrini neba in spreminjali barve.

»Poglejta tiste sončne žarke!« Franci je pokazal proti soncu. »Spominjajo me na rogove iz povesti o Zlatorogu.«

»Ha, kakšna primerjava,« sem mu odvrnil, »pod njimi pa je Bogatin, v katerem naj bi bilo zlato.«

V Bogatinu so zares zasuti rovi in dupline, ki so jih v preteklosti izkopal Trentarji, Bovčani in Benečani, ki so v gori iskali zlato.

Ker se nam ni nikamor mudilo, je Franci povedal nekaj pripovedk iz zakladnice planinske literature. Med njimi je omenil tudi povest o Zlatorogu, ki je nastala prav tam. Dolina Triglavskih jezer in Komne je bila njega dni planinski raj, v katerem so prebivale bele žene usmiljenega srca, o katerih stari ljudje pripovedujejo še dandanes. Ljudem v

Viharnik na Komni

 Mirko Bijuklić

dolini so rade pomagale v sili, pastirje na planini pa so učile spoznavati moč zdravilnih rastlin.

Nasveti belih žena

»Pa še tisto povej, kako so nekoč bele dečve ljudem svetovale, kdaj naj sadijo fižol!«

»Ja, to je bilo pa tako: po pripovedovanju starih ljudi je bila nekoč zelo dolga in huda zima. Bližala se je pomlad, sneg pa je bil še vedno dokaj visok in zamrznjen. Neko mesečno noč pa so prišle dobre vile in svetovale ljudem, naj kar začnejo saditi fižol, saj bo sneg kmalu pobralo in fižol bo koj pognal. Ljudem se je tak nasvet zdel nespameten, ker se pa niso hoteli zameriti nasvetom dobrih žena, so jih ubogali in začeli fižol saditi kar v snežno skorjo. Čez nekaj dni je res prišla odjuga in sneg je začel kopneti. Fižol pa, kakor da bi se v zemljo vdrl, nikjer ga ni bilo opaziti. Mnogi so celo menili, da so ga bele dečve pobrale, skuhale in pojedle. Vendar je tisto leto fižol tako bogato obrodil kakor še nikoli dotlej.«

Franci je po tej pripovedki povedal še nekaj zanimivih zgodb o divjih jagah in drugih hudobah iz starih časov, o katerih se stari ljudje na Koroškem v zimskih večerih vedno radi pogovarjajo. Ko je nehal pripovedovati, se je udobno ulegel na hrbet in si podložil roke pod glavo. Vsi trije smo pod vtisom zgodb še kar nekaj časa nemo strmeli v bele skale gora, ki so nas obkroža-

le. V takem jesenskem miru z modrim nebom in rdeče obarvanimi macesni človek lahko sanja pri belem dnevu. In ko sem se takole v mislih sprehajal po gorah pred sabo, me je spomin zanesel na Krn. Spomin na prijeten poletni večer in zaljubljeno Minko, ki je po tej poti prišla na Krn s teto Marijo in Franjom. Čudno, kako živi so lahko spomini, ko zavrtiš film nekoliko nazaj. »Aha, nekaj spomnil,« se je zbudil Anzej in hitel odvezovati nahrbtnik. Ko ga je odprl, je nekaj časa strmел vanj, nato pa se popraskal za ušesi in razočarano povedal, da zamašek v steklenici pušča in da je skoraj polovico žganice popil pulover v nahrbtniku. »Nič za to, saj ga je še dovolj, da si bomo razkužili grla in privezali dušo,« se je sprjaznil in nama ponudil vsebino, ki je še ostala. Potem je steklenico previdno začepil, jo spravil nazaj v nahrbtnik, ga zavezal in se zagledal nekam proti Velikemu Špičju. Požirek žganega mu je dobro del in ga spravil pokonci, da je vstal in z značilno koroško melodijo zapel:

*»Na planincah je fletno,
le tu bom ostal,
pa bom zmerom prepeval,
nmav narobe, nmav prav.«*

Viharnik

»Nič ne boš narobe prepeval, ampak se bova kar kmalu odpravila! Prej sva se nekaj pogovar-

Trenutek v času

Macesni,
rdeče - rumeni
nemi stražarji.
Danes vršijo.
Bedijo nad mano.

In vetrc, ujet
v njih krošnje
šepeče mi zgodbe
pradavne.

Odet s cvetlično odejo
matere zemlje
tiho poslušam
trenutek v času.

Aleš Tacer

jala o viharnikih, o trdoživih in smolnatih drevesih, ki tudi potem, ko so nehala rasti, še dolgo stojijo pokonci kot nekakšni spomeniki narave. Komna je prostrana in verjetno bova kakšnega zagledala,« je menil Franci in vstal. »Čprav sem namenjen v drugo smer, vama bom pokazal zares spoštovanja vreden viharnik, ki ni daleč od tod,« sem se ponudil in že smo zavili v brezpotje čez škraplje proti Špičju.

Komna se mi vedno zdi zanimiv in skrivnosten svet. Doline in bregovi z macesni in borovci, predvsem pa škraplje, ki spominjajo na nekakšen okamel ledenik z redkimi viharniki. Že nekaj let se vračam v ta svet tišine, najraje v začetku oktobra, ko v brezpotju ne srečuješ nikogar. Takrat je sezona uradno pri kraju, Dom na Komni je odprt in ker imamo zadnje čase lepa »indijanska poletja«, si lahko še dolgo v jesen mirno privoščimo prijetne jesenske ture.

Po desetih minutah hoje sem pokazal proti osamljenemu, mogočnemu drevesu, ki je kakor

nem stražar stalo na bregu kamnitega slapa. Bog ve, koliko desetletij že v taki obliki kljubuje viharjem. Še vedno je tak, kot je bil pred četrto stoletja, ko sem ga prvokrat opazil. Razsušen umira stoje. Toda zdi se, da še dolgo ne bo umrl. Smolnati okamneli sok ga tako trdno drži skupaj, da z lahkoto prenaša vse hude ure, ki vihrajo tam gori.

Korošca ste nemo strmela v mogočno suho vejevje, ki se je dramatično odbijalo od temno modrega, skoraj črnega ozadja neba.

»Klobuke dol pred junakom. Ta je poleg viharjev in ostrih zim doživljal tudi vso viхро prve svetovne vojne, ki je divjala tod okoli,« je zamrmral eden izmed fantov. »In življenje planšarjev, ko so Bohinjci še pasli na tukajšnjih planinah,« sem ga dopolnil.

Kar nekam odsotno smo si ogledovali trdoživega orjaka, kakor da bi čutili odmev davno minulih časov. Kmalu smo se poslovili in odšli vsak v svojo smer. Anzej in Franci sta odšla proti Velikemu Špičju, jaz pa proti Bogatinu. ◦

RADIO
UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Krjosova skala na Lovrencu

Zanesljiv je le trenutek sedanjosti

✍ Milka Bokal 📷 Marjan Bradeško

Krjosova skala na Lovrencu ... Poleg nenavadnega imena privablja tudi njena oblika. Kot velik rog se dviga iz silhete Lovrenca na desni strani pobočja. In s ceste med odcepoma za Mačkov in Petačev graben tako nevarno visi nad dolino Božne, da se zdi, da se bo zdaj zdaj zvalila v dolino. Ime te vode je blagodejno spokojno v primerjavi s krjavelsko hreščočim izrazom za to skalo. Ta neubranost se je nekega dne potrdila v zgodbi ljudskega izročila. Na tej skali naj bi v sivi davnini stal križ. Nekdo je tam umrl in v spomin so mu postavili križ. Nemški izraz za križ naj bi z glasovnimi prilagoditvami dal pomensko podlago za ime tej pečini. Duševno pomirjajoč dodatek k zgodbi o nesrečnem koncu nekoga je to, da sta dva, ki sta se imela rada in nista videla bivališča drug drugega, vsak s svojega konca Polhograjskega hribovja od doma gledala križ. Ta ju je ljubezensko povezoval, dokler se njuno »spogledovanje« ni srečno potrdilo pred oltarjem in sta odtlej križ gledala s skupnega konca.

Mehko se je vila steza od čebelarškega doma do vrha Lovrenca. Prav na začetku so iz nje pozdravila povesma lilastih nageljčkov in pripomogla, da je bila odločitev za obisk Krjosove skale lahka. Spomin, da so tam pred leti celi šopi krasili belo skalovje, je bil jasen in vreden obuditve v resničnosti. Prijazno srečanje z gospodinjjo pri Logarju so pospremile besede: Pa glejte, da ne boste padli, steza je strma, trava ni pokošena in drsi.

To je res. Vendar ne takoj. Na začetku se dviga med sem ter tja raztresenim grmovjem do roba vzpetine nasproti lovrenške cerkve. Od tam se spusti navzdol med košeninami, ki že dolgo niso videle rezila kose. Človek, vajen današnje udobnosti življenja, sploh ne more verjeti, po kakšnih strminah so se ljudje nekdanje trudili s košnjo. Koliko moči in vztrajnosti je bilo

treba, da so nakrmili nekaj živinčet, ki so jim bila vir preživetja. Tudi tega ni moč verjeti, da je na Lovrencu toliko jamastih travnatih površin; skrite so očem tistih, ki se povzpnejo nanj po uhojenih stezah. Ob robu steze raste skupina brez. Belina njihovih debel prav nenavadno belokranjsko mehko zasije ob zelenju drugega drevja. Steza se nato precej nagiba in noge je treba postavljati za kose travnate ruše. Tam so mi prišle prav besede o skrbnosti, ki so bile izrečene na začetku. Najbolje se je kar oprijemati posameznih šopov in stopala trdno zakopati v tla.

Krjosova skala v pobočju Gore – iz doline Božne

Krjosova skala – kot pomol nad dolino Božne

In že pozdravi divjine željnega popotnika majhno sedelce. Proti strmini nad prepadom se polagoma dviguje, dokler se skoraj v navpični črti ne spusti navzdol. To je zdaj tisti rog z ne navadnim imenom, ki štrli iz lepe oblike Lovrenca. Sledove morebitnega križa je že davno

Najgloblji mir

*V mraku, po brezpotju,
skozi zelene trave,
ki valovi jih veter -
gazim.*

*Mimo skal, vzcvetelih rož,
za kriki temnih ptic,
ki so v harmoniji s pišem,
se izgubljam.*

*Zakriva horizont mi gora.
Najgloblji mir je v meni,
ko čakam, da prikaže
zvezda se večera.*

Slavica Štirn

prekril tok časa; ostanki se mogoče skrivajo le v približno kvadrasto oblikovanih belih skalah, ki so na enem mestu bolj združene. Ali pa jih je tako oblikovala mati narava!? Človek včasih tudi po nepotrebnem in po vsej sili hoče od nje izsiliti znamenja svojega delovanja. Naj vendar kaj ostane skrivnost!

Nageljčkov ni bilo več: le sem in tja

se je še med posušenimi stebli kazalo kakšno zeleno steblo z lilasto glavico na koncu. Škoda! Pred tednom ali dvema so se gotovo celi šopi sklanjali med belim kamenjem in dajali tej pečini poseben barvit pečat. Najbrž jim je huda vročina prezgodaj popila življenjske sokove. Prostora tam ni veliko. Pogled naokrog pa ima toliko večji obseg. Po neurju umito ozračje je sosednji Tošč tako približalo, da se je zdelo, da bi ga človek lahko dosegel z roko. Tudi Smolnik je bil videti mogočnejši kot od drugod. Svet proti Grmadi z gozdovi, svetlo posejanimi s senožetmi, se lomi v mnogih drčah, ki se stekajo v večje polhograjske grabne. Spodaj se med drevjem belijo hiše Polhovega Gradca. In graščina. Misel se je umaknila v preteklost. Kaj vse je oblikovalo življenje ljudi po teh melinah?! Kdo ve, kako se je gosposka v graščini usedla v dušo ljudi in jim oblikovala značaj?! Koliko znoja so ljudje prelili po teh strminah in robih in kakšne prošnje vse so se skozi stoletja vzdigovale ob oltarjih v cerkvah, ki so v takem številu našle prostor po teh gozdovih!? A tudi to je človeku zapečateneno z devetimi ključi. Naj se še tako trudi, duha minulih dob ne more povsem priklicati. Lahko se bahavo postavlja s posameznimi znamenji, ki jih izbrska iz sive davnine, ampak to so vselej le približki žitja in bitja dobe, ki jo raziskuje. Taka je njegova usoda, preteklost in prihodnost sta mu nedosegljiva, zanesljiv je le trenutek sedanosti. ◦

Moji hribi

✍ in 📷 Maja Lokar

Grem, sama. Danes se mi ne ljubi iskati družbe, sama pri sebi čutim, da je ne potrebujem. To ne bo tura, na kateri bi svoje občutenje tega posebnega sveta morala deliti še z nekom. Kam grem, kako visoko, kakšen bo razgled, bo sončno ali oblačno, pravzaprav ni pomembno ...

Nikogar ni bilo, niti naključnih mimoidočih. Bila sem sama s seboj, le tu in tam sem spregovorila kakšno z drevesom ob poti. Korak je bil enakomeren, utonila sem v misli. Nepomembne so kmalu ostale v dolini. Razmišljala sem o prijateljstvu, o ljudeh, ki so mi blizu, o sebi. Veje ruševja so bile goste, zakrivale so mi obzorje. Takšne so tudi naše poti, vse prepletene ... A pogled z razdalje je drugačen, manj čustven, bolj trezen. Nekatere stvari, ki so se prej zdele pomembne, z vsakim korakom izgubljajo težo, kot postaja nahrbtnik z vsakim požirkom vode lažji. Ko so se mi misli do konca zapletle, sem bila že tik pod vrhom. Večjega dela poti se sploh nisem spomnila, tako je zdrsnil mimo mene ...

Na vrhu je bilo miselnega popotovanja konec in spet sem našla stik z realnostjo. Slike, ki jih je zajel pogled vse naokrog, so izpodrinile prejšnje misli. Obzorje je bilo čisto.

Vračala sem se in se spraševala: »Pa sem res šla tukaj?« Nisem prepoznala svojih stopinj. Sedla sem v travo pod osamljeno drevo in nič drugega me ni obdajalo kot (notranji) mir. Popoldansko sonce je prijetno grelo, vendar bi mi bilo toplo tudi brez njega. Nič ni bilo izmišljeno, zlagano in izumetničeno. Ne, ni mi vseeno, če se nikoli več ne vidimo, gore. Vem, da me boste kmalu spet poklicale. Vesela bom, ko vas zagledam in pozdravim kot stare prijatelje, ki jih vedno rada srečam. Do gora zmorem biti potrpežljiva tudi v trenutkih, ko mi ne „sedejo“ preveč. Ni veliko takšnih prijateljev, ki jih lahko prenašaš in imaš rad ne glede na vse. Gore pa so takšne, kakršne si tisti trenutek naslikaš, kakršne želiš videti. Pred njimi si lahko tak, kot

si v resnici. Včasih ljubeč in spravljen, drugič nejevoljen. Obrambnega zidu ne potrebuješ, niti pred samim sabo ne, z vsako kapljo znoja ga je manj ...

Malo sem zašla. Med gostimi debli se mi je pot skrila in ubirala sem jo kar počez. Na jasi sem se ozrla nazaj, na gozd. Čutila sem, da postaja sestop moja pesem, moja skladba v ritmu korakov. Včasih poskočna, drugič lenobna, ves čas pa je bil orkester uglašen, kajti harmonija je prihajala od znotraj. ◦

Pohod

✍ Maša Blaško*

Neke septembrske noči me je oče prebudil, saj sva bila dogovorjena, da v ranem jutru odrineva v planine. Ko sem se ozrla skozi okno, sem videla temo, le luna in zvezde so svetile na nebu. Hitro sem se umila in preoblekla, vzela pohodne palice in nahrbtnik, ki sem si ga pripravila že prejšnji večer. V njem je bilo vse potre-

Golaki in Mala Lazna izpod Bisage v Trnovskem gozdu 🍄 Marjan Bradeško

bno za takšno pot, rezervna obleka, pijača, sendviči za zajtrk, čelni svetilki, pohodni čevlji, nogavice, čokoladki ter jabolki. Stvari sva odložila v prtljažnik in se odpeljala. Pot ni bila dolga, saj je od Ajdovščine do kraja, kjer sva pustila avto, le petnajst minut. Tam sva se preobula v pohodne čevlje, si na rame oprtala nahrbtnik ter na glavo dala čelni svetilki. Prižgala naj bi si ju šele v gozdu, kjer naj bi bilo še precej temno. Do gozda sva hodila kakih deset minut, nato pa nadaljevala skozenj.

Med potjo sva se potihoma pogovarjala, saj nisva želela prestrašiti in zbuditi vseh gozdnih prebivalcev. Med hojo je bilo slišati šumenje odpadlih listov, po katerih sva hodila. Kar naenkrat sva se ustavila. Vse do tistega trenutka, ko mi je oče pokazal srno s srnjačkom, sploh nisem vedela, zakaj. Srnjaček je bil podoben junaku iz pravljice Bambi, saj je imel svetlo rjav kožušček z belimi lisami na hrbtu. A kmalu sta oba z mamo stekla proč, ker sta se naju prestrašila.

Ko sva hodila okoli pol ure, se je začelo svitati. Ugasnila sva luči in ju spravila v nahrbtnik. Odločila sva se, da bova imela kratek postanek. Pojedla sva čokoladki, potem sva še malo hodila do klopce, ki je izdelana iz lesa in ima prečudovit razgled. Pohitela sva do nje, da sva lahko opazovala, kako se dani. Z vzhoda so se prebijali prvi sončni žarki. Vsa Vipavska dolina je bila zavita v snop meglice, ki so jo nevidno prebadali žarki. Zdelo se mi je, kot da se je čas ustavil, ker sem zdaj tukaj, na svežem zraku, včeraj pa sem bila v hrupnem mestu, polnem onesnaženega zraka. Čeprav so ljudje v mestu še spali, jim nisem bila prav nič nevoščljiva, saj nikakor nisem hotela zamuditi sončnega vzhoda. Še enkrat sem se ozrla po pokrajini, potem pa sva z očetom nadaljevala pot. Hitro sva prehodila zadnji del, saj se je izza ovinka že videla koča. Stavba bele barve stoji na hriščku, obdana pa je z gozdovi in drugimi vrhovi. Pred njo so klopi, pod njo pa velik travnik, ki je poleti okrašen s cvetjem. Tam otroci radi igrajo nogomet in nabirajo rože. Z očetom sva se odpravila nazaj v dolino, a v mislih mi je za vedno ostala slika idilične gore. ○

* Prispevek je na razpisu »Mladi o gorah« zasedel peto mesto.

Na planincah lušno biti ...

 Alenka Jenko

 Alenka Jenko in Nevija Vrhovec

Z mladimi člani PD Borovnica smo prvi teden v juliju preživeli v osrčju Julijskih Alp. Organizirali smo tabor »Bogatin 2005«. Za svoj »dom« smo izbrali kočo pod Bogatinom pri prizajni oskrbnici Anici in večji kuharici Lojzki.

Priprave na taborjenje

Vse se je začelo že dosti prej. Septembra 2004 sem kot mentorica planinskega krožka na OŠ dr. Ivana Korošca v Borovnici pobrala prijave za to počitniško dejavnost. Da bi bili nanjo fizično pripravljene, smo vsak mesec izvedli po eno planinsko turo. Na njih smo se srečevali z osnovnimi temami planinske šole (prehrana v gorah, pravilna hoja, oprema gornika, kodeks slovenskega planinca). Marca smo imeli prvi sestanek z udeleženci tabora in njihovimi starši. Predstavili smo jim program (planinske pohode), ogledali so si posnetke s podobnih taborov iz prejšnjih let. Vsak je dobil tudi spisek osnovne opreme. Pomagali so mi pri sestavljanju prošnje sponzorjem za finančno pomoč. Konec maja smo izvedli akcijo zbiranja starega papirja. Pri tem smo bili izredno uspešni. Ob

pomoči staršev in prijateljev se je tega papirja nabralo kar za 6 ton in pol. Ves izkupiček smo namenili za razne stroške na taboru (prevoz opreme s tovorno žičnico, nabava hrane za malice na turah). Zadnji teden v juniju smo se še enkrat srečali. Mamice so dobile nalogo, da spečejo piškote; ti so nam na pohodih in ob večerih prišli zelo prav. Še enkrat smo pregledali seznam potrebne opreme ter ga dopolnili s predlogi staršev. Otroci so poravnali tudi člarnino za PD. Pogovorili smo se glede prevoza v Bohinj in nazaj, določili uro in zbirno mesto odhoda. Naš program je pritegnil tudi več staršev, da so se nam pridružili na taboru. Predstavili smo tudi vodstvo tabora: Suzana je bila odgovorna za izvedbo tur, Nevija je bila naša uradna »dohtarca«, Alenka pa organizatorica; skrbela je tudi za planinsko šolo. Metka nam je prisrbela majice, na katere smo dali natisniti svoj logotip.

Zaradi slabega vremena na načrtovani dan odhoda smo morali datum začetka tabora prestaviti. To se nam je obrestovalo. Tako smo se v soboto, 2. julija, zbrali pred lovskim domom nasmejani in polni pričakovanj. Vožnja do Savice je bila prijetna. Vso prtljago smo pustili pred tovorno žičnico, sami pa smo se z majhnimi »ruzački« odpravili proti Komni.

Končno v Zlatorogovem kraljestvu

Otroci so bili polni energije in hoja po serpentinah je minila, kot bi mignil. Oskrbnik Igor nam je ves tovor zapeljal do kočice z majhnim traktorjem. Sprejeli sta nas nasmejani Anica in Lojzka.

Ko smo se razporedili po sobah, nam je kuharica postregla z gobovo juho. Da bi dan kar najbolj zapolnili, smo šli na Bogatinsko sedlo, »ta večji« pa so se povzpeli na 1977 metrov visoki Bogatin. Zdravnica je imela po prihodu v kočico že polne roke dela. Deklice so dobile žuljčke. Oskrbela jih je in bolečine so kmalu izginile. Po večerji smo si vsi morali še pripraviti nahrbtnike za naslednji dan. Prijetno utrujeni smo kar kmalu zaspali.

V nedeljo smo si za cilj izbrali kočico pri Sedmerih jezerih. Vstali smo zgodaj, da ne bi hodili po vročini. A sonce le ni bilo tako močno in občasno nas je celo malo zeblo. Moram povedati, da nas je vso pot spremljalo prelepo alpsko cvetje, ki so ga opazili tudi naši razposajeni otroci. Ob jezeru smo si privoščili daljši počitek.

Otroci so žigosali dnevnike ter nakupili razglednice in rezervno pijačo. Ugotovili smo, da o utrujenosti ni ne duha ne sluha, zato smo se odločili, da se spustimo še k Črnemu jezeru. Otroci se temu sploh niso upirali. Zelo so jih prevzeli veliki »vrtički« kranjskih lilij tik pred Črnim jezerom. V jezeru so si namočili in osvežili noge, Suzana pa jih je »pocrkljala« z veliko lešnikovo čokolado.

Pot do Komne je bila pravi balzam za utrujene noge, ker je bila mehka kot preproga iz listja in iglic. Oskrbnica je pohvalila otroke, ker so vzdržali tako dolgo turo. S pomočnico sta nam pripravili okusno večerjo. Zdravnica pa spet ni

bila križem rok. Oskrbela je vse žuljčke, tako da so bili mladi planinci pripravljene za nov izziv.

Tudi za ponedeljek so vremenoslovci obetali lepo vreme. Zgodaj zjutraj smo se odpravili h Krnskemu jezeru. Na Bogatinskem sedlu smo imeli obvezen postanek. Ko smo se spuščali proti jezeru, so otrokom najbolj padle v oči ruševine starih kasarn iz 1. svetovne vojne. V kočici pri Krnskih jezerih so opravili svoje obveznosti, potem pa odšli k jezeru. Njihovo pozornost so pritegnile majhne ribice. Nazaj grede so dodobra raziskali kasarne.

Tako sploh niso opazili, da jim je gorski škrtar v nahrbtnike podtaknil težke kamne. To so ugotovili šele, ko smo nadaljevali vzpon. Novica se je razširila po koloni kot ogenj. Vse bolj so razpredali misel, kdo neki je to bil. A vse do danes so bili njihovi detektivi neuspešni. Po večerji je neutrudnim planinčkom kapnila v glavo zamisel, da bi odšli na nočni pohod na planino Govnjač. Ker so bili tako zagreti, smo jim ustregli. Vedeli smo namreč, da bo torek dan počitka. Zanje je bila to prava dogodivščina. Malo pred polnočjo so »pocekali« od utrujenosti.

Ne ustavi nas niti dež

Torek je bil deževen dan. Pa vendar se v kočici nismo dolgočasili. Suzana je otroke dopoldne naučila, kako se naredijo posamezni planinski vozli.

Čas so imeli tudi za pisanje razglednic in urejanje planinskih dnevnikov. Seveda so vzeli v roke tudi karte in druge družabne igre. Po malici smo se kljub deževju odpravili na sprehod proti domu na Komni. Bili smo »mokri kot cucki«, a to je bilo spet novo doživetje. Mokra oblačila smo sušili vsevprek po jedilnici, obutev pa smo postavili na peč.

Popoldne smo namenili planinski šoli. Mentorica je pripravila povzetek vseh glavnih tem. V pogovoru smo preleteli vso snov in izhajali predvsem iz izkušenj. Tako smo se izognili suhoparnemu predavanju. Po večerji pa smo pisali test iz planinske šole. Pri tem so se planinčki zelo dobro izkazali. Po sobah pa je spet šaril gorski škrtar. Vsakemu je podtaknil vsaj eno limono. Le od kod se je vzela?

V sredo nas je zjutraj pozdravilo umito nebo. Pred nami sta bila dva vrhova, Lanževica in Mahavšček. Spet smo pogumno vzeli pot pod noge in po treh urah hoje stali na prvem dvatisočaku.

Najprej smo pojedli zasluženico malico, nato pa je sledil pravi planinski krst. Vsak udeleženeec je moral najprej odgovoriti na vprašanje, sledilo pa je »tepežkanje« s pravo planinsko vrvjo. Vsi smo ga zelo dobro prenesli.

Ob spustu na Bogatinsko sedlo smo občudovali prave nasade planik in encijana. Nato smo se odpravili na sedlo med Malim in Velikim Bogatinom. Mlajši so ostali tam, preostali pa smo se povzpeli še na Mahavšček. Na poti nas je pozdravil in nekatere močno prestrašil planinski gad. Z vrha smo imeli lep razgled na vse strani. Videli smo celo morje. Ponosni in vidno utrujeni smo se vrnili v kočo.

Bliža se konec tabora

Ker je bila večerja bolj pozno, so otroci pograbili žogo in kot po navadi pozabili, da so »zmatrani«. H koči se je prikradla lisička, za katero je oskrbnica trdila, da je že kar udomačena. Resnično se nas ni bala, mi pa smo se raje držali bolj ob strani, da ne bi imeli kakšnih sitnosti. Po večerji smo podelili priznanja za sodelovanje na taboru. Zapeli smo nekaj pesmi, otroci so si kupili majice v spomin na kočo, sledilo je pospravljanje oblačil v potovalke in nahrbtnike. Konec tabora

se je pač neusmiljeno bližal.

Ponoči je imel gorski škratek spet veliko dela. Vse male nadobudneže je namazal s šminko. A nič za to, tako pač mora biti! V četrtek smo se počasi odpravljali proti domu. Res, počasi! Poslovili smo se od naših »mam«, Anice in Lojzke.

Najprej smo odšli na planino Govnjač, na kateri so bi-

le spet zelo zanimive ruševine. Od tam smo krenili proti domu na Komni. Otroke smo zaposlili z dejavnostjo, ki jim ni prav nič dišala. Zapisati so morali kratke vtise tega tedna. Bili so bolj ali manj uspešni. Še enkrat smo si ogledali Bohinjsko jezero iz ptičje perspektive.

Pomahali smo goram, ki so nas obdajale pet dni, ter se spustili proti dolini. 32. serpentina je bila spet najbolj zanimiva. Tam smo še zadnjič skupaj malicali. Ko bi vi vedeli, kako so krušne drobtine dobre, če si lačen. Celo piškoti so primerni, da si nanje namažeš viki kremo. Pri koči so nas že nestrpnost čakali šoferji. Otroci so se zagнали na gugalnice, drugi pa smo od veselja (da je vse teklo po načrtu, da smo vsi celi in zdravi, da smo ušli dežju) obsedeli na klopeh in že premlevali, kam naslednje leto. Takrat pa se nam pridružite, ne bo vam žal! ○

Radi smo radio...

Trudimo se za pravičnost in resnico.

Robert Božič, voditelj

V planinski oddaji Doživetja gora in narave mu lahko prisluhnete vsak četrtek ob 10:15. Na Radiu Ognjišče.

Bohinjska v Steni

30. julij 1967

✍️ Jože Andrej Mihelič

Ko sva s Francetom¹ pograbila sveže pokošeno travo v sadovnjaku in jo naložila na majhen lojtrni voz, tam, kjer stoji njegova hiša, kolarska delavnica in mlin, s streho tesno pod visečimi skalami korit Jereke in se pogled odpira proti Črni prsti, se je naslonil na grablje, pobožal z očmi stare skrivenčene jablane, ki jih je nekoč sam zasadil in dejal: »Poglej, kaj nisem že predolgo na tem svetu?« Poslavljal se je od jutranjega sonca, ki je toliko let, vsako jutro znova posvetilo skozi zaprašena stekla v njegovo delavnico in od večernih senc na vrtu svojega domovanja. Odšel je spat k očetom ob cerkvi Sv. Marije na Bitnjah, za katero je celo življenje predano skrbel, od koder se tako lepo vidi po Spodnjem Bohinju.

Zdaj Bohinj zame nič več ni tak kakor je bil z njim. Nepozaben je ostal stisk roke, vse v roževini, kajti za silno močjo si čutil njegovo mehko in prijazno srce. Ob umetninah iz bohinjskega lesa ali pa v mlinu, kjer se je izpod kamna počasi prašila koruzna moka, je rad pripovedoval, obdarjen z izjemnim spominom in čuječnostjo za vse, kar se je dogajalo okoli njega. Jaz pa sem mu, ko mi je nadomeščal zlomljen ročaj cepina, zaupal svoja prva plezalska doživetja. V širini svoje modrosti je vedel, kaj potrebuje mladenič in pri njem sem bil deležen najbolj dobrohotne pohvale za mojega »Čopa«, kajti tudi za Jožo je kot vajenec na Jesenicah nekoč nasadil cepin. Ko je bil še pri polnih močeh in sva cel dan popravljala jez za hišo, sem mu povedal za »Bohinjsko«.

Želja je dolgo zorela

Bila je prva zares velika Tinetova prvenstvena, nepozabna prigoda, ki je bila zame mnogo prehitro končana, kajti vanjo sem bil povabljen šele v velikem finalu. K sreči se čas, v katerem

doživljalš najmočneje, globoko v duši nikoli zares ne ustavi. Vem, kako dolgo je Tine pestoval željo v sebi. Zelo natančno vem, da je ogledoval možne, prej nedotaknjene prehode v izraziti razčlembi zahodnega dela stene Plemenic vsakič, kadar je prihajal dol z Luknje ali pa je bil kje v Bovškem Gamsovcu. Bližnja okolica je bila njegova najljubša v Julijcih.

Nekoč sva se pogovarjala o planini Zajavor. Govoril je tako, kakor da bi bil tam, vzneseno, z dvignjenim pogledom, ki je v spominu božal strme robe, da si začutil resnobo doline Zadnjice globoko spodaj. Šele sedaj vem, kako rad je odhajal sedet v njene strme, cvetne trave, kajti od tam je lepo videti Vršac, najin začaran grad in neskončne, svetle police Lepega Špičja. Tako je, ne more biti drugače, kajti Pihavec, kakor bajeslovni Bogatin daleč na jugu, skriva trentarske zaklade v sebi, nad najbolj strmo nekdanjih ovčjih planin. Za ostrim robom Plemenic je čutiti silno težo velike Stene.

Podoba idealne lepote

Prav vsak Tinetov vzpon je na neki točki spočel v sebi kal neustavljive želje po novem doživetju, ki bi ga privedel še bliže k podobi idealne lepote, katero po hessejevsko zakriva skrivnostna prosojna tančica. Bil sem zelo mlad, pa vendar sem čutil slovesnost trenutka, ko sva si v Bivaku pod Luknjo pripravljala večerjo. Kasneje, ko se je v malce tesnobnem pričakovanju najinega dneva bližal spanec, je iz doline prilomastil Andrej² s soplezalcem. Skorajda dobrodošlo glasna sta zmetala nahrbtnike z ropotajočo železnino v kot ter nehote preusmerila najino pozornost in zaverovanost. Namenjena sta bila v

¹ Franc Čuden, »Čučkov« ata, kolar in mlinar z Bitenj v Bohinju. Njegova mlinska kolesa se še sedaj vrtijo v Bistri, Postojni in drugod.

² Dr. Andrej Kalar, odličen alpinist, znan po prvih ponovitvah v Sfingi.

Ljubljansko ... Midva sva bila previdnejša v izjavah.

Zelo zgodaj sva odšla pod steno. Nekaj lažjih raztežajev je že bilo za nama, ko sta onadva prišla k vstopu in obrnila. Zavladal je popoln mir. Plezanje je bilo fantastično. V resnici tudi ni moglo biti drugače, kajti Tinetova velika, prav pobožna želja zadnjih let, je spremenila prepadno belo skalovje v čarobno deželo. Na enem od ključnih mest je klin prijel prav v ostro izraženi rob strehe, nad katero se je nadaljevala gladka navpična plošča. V njej naju je našel plaz kamenja, ki ga je, ne da bi vedel za naju, nehoti sprožil Boro³, ki je z bratom tistega dne vstopil v Sandija Wisiaka. Zelo hitra, tak je Boro vedno bil, sta nad nama izstopila. Spominjam se tudi dveh izrazitih trebuchov, ki sta si bila tako blizu skupaj, da te je zgornji tiščal v prepad, ko si se komaj zbasal čez spodnjega ... Na robu sva še ujela sonce.

Kot na perutih sva odskakljala dol po Bambergovi in po melišču z Luknje. Na koncu melišča leži velik balvan, na vrhu lepo zglajen in nagnjen k Triglavu, kot mizica za tarok. Tine je potegnil iz nahrbtnika košček papirja in svinčnik ter pisal: »Bohinjska! V skladu s poimenovanjem smeri v tem delu Stene ... ».

Kot slikar je pogledoval gor v steno

V prešernosti dneva si nisem mogel kaj, da se ne bi norčeval iz njegovega izjemnega spomina. Kot slikar preko podobe, ki nastaja na platu, je pogledoval gor v steno in opisoval ter ponovno doživljal vsak, tudi najmanjši detajl najine Bohinjske, jaz pa sem si uspel zapomniti le dvoje ali troje mest, nič več. Nikoli v življenju nisem nobenega opisa svojih nameranih smeri in pristopov čisto zares prebral, ... ker bi si tako in tako ničesar ne zapomnil. Vedno je šlo, in gre za silo tudi še sedaj, s pomočjo intuicije. Tine pa je imel oboje, intuicijo in izjemen spomin za sleherni kamen, ki ga je nekoč prej že pobožal s svojo roko. Kakor za glasbo! Samo da je slišal ali videl napisano neko besedo ali kaj drugega, kar ga je spomnilo na katero od njegovih stoterih preigranih simfonij, že je brundal njeno značilno melodijo. Nekoč sva se zabavala

z zvezkom plezalnih vzponov. Tam je imel za nič koliko let nazaj vse po vrsti zapisano in trdil je, da zna vse, čisto vse lepo po vrsti povedati tudi na pamet, ne da bi se prej kaj učil. Izpulil sem mu iz rok tisti zvezek in poizkusila sva. Toda, glej ga zlomka, niti ene napake ni naredil, prisežem.

Smer bratov Mihelič v Cmiru, ki so jo namesto naju kasneje poimenovali drugi, sva splezala leto prej, kakor za vajo, da bi se prepričala, če nama gre skupaj tudi plezanje v nedotaknjeni skali. Šlo je kot po maslu in bolj brata, kakor v času najinih čudovitih prvenstvenih smeri, ni sva bila nikoli. Žal je bilo to obdobje veliko prekratko.

Že eno leto ga ni več ...

Zato pa hodim v teh dneh, ko te nenadoma ni več, moj ljubi bratec, pogosto sam sedet tja na Zajavor in iščem tvojo bližino, za katero šele sedaj vem, kako zelo jo potrebujem, kakor da sem še vedno mali Doda, ki si mu ti nagajal in ga učil prepotrebni neumnosti ter požiram solze, skozi katere se najine gore še svetleje bleščijo. Toda, kakor je dejal Andrej⁴ ob slovesu, te gore brez tebe ne bodo nikoli več takšne, kakor so bile.

Tistega zadnjega dne, bilo je v oktobru, si pustil delovno mizo za seboj lepo pospravljeno, kar ni bila tvoja navada. Na njej je ležal dokončan rokopis. Si se takrat v svoji nezavedni, vendar resnični gosposki samoti spraševal, ali nisi že predolgo na tem svetu? Si začutil, da prihaja čas za poslednje slovo od tvojih gora, kakor si zapisal v svojem zadnjem stavku?

Tinetove sorodnike, prijatelje in znance obveščam, da sem dal njegovo in očetovo gomilo predstaviti s senčnega prostorčka za cerkvijo v Bohinjski Bistrici na sončno lego, od koder je širen razgled po bohinjskih gorah, ki sta jih imela oba neizmerno rada, tako neizrekljivo rada, kakor je zapisano v prvem stavku njegove zadnje in najlepše knjige. ◉

³ Borut Krivic, vrhunski alpinist, avtor »Šlosarske« v tem delu stene.

⁴ Dr. Andrej Mašera, Tinetov resnično dober prijatelj in planinski pisec.

Kranjski planinci v Albaniji

Obljubljena dežela za ljubitelje gora

✍ in 📷 Andrej Stritar

Na albanske gore sem prvič zrl pred tridesetimi leti, ko smo spoznavali črnogorski del Prokletij nad dolino Grbajo. Že takrat nas je neznan gorovje zelo vznemirjalo, sanjali smo o tem, kako bi se bilo lepo potepati po tistih razgibanih vrhovih. Toda takrat je bil to za nas prepovedan svet, še misliti ni bilo, da bi lahko šli tja. Leta so tekla, umirale so države, želja pa je ostala. Sredi devetdesetih je kazalo, da se v Albanijo da potovati, pa so doživeli še eno revolucijo. Tako sva šele maja 2004 z ženo Urško prvič stopila na albanska tla. Šla sva se potepat za en teden, želela sva sicer tudi malo v hribe, vendar nama

vreme ni bilo naklonjeno. Potem ko sva iz dolin gledala proti tamkajšnjim vzpetinam, je trideset let stara želja postala samo še glasnejša. Čim prej bo treba tja poleti, za malo več časa, čim prej bo treba v tamkajšnje gore.

Toda to ni preprosto. Uporabne literature je izredno malo. Najskrbneje jo je popisal Tone Wraber v Planinskem vestniku leta 2000 v svojem članku o vzponu na Majo Jezerce, najvišji vrh Prokletij. Toda tudi iz tega članka je bilo očitno, da je za obisk tamkajšnjih gora treba imeti nekoga iz Albanije, ki ti pomaga pri organizaciji. Rešitev se nama je ponudila spomladi 2005. Podobno kot midva so razmišljali tudi pri PD Iskra Kranj, le da so bili podjetnejši. Povezali so se s predsednikom albanske planinske oziroma alpinistične organizacije Janijem Ziso. Skupaj so pripravili program dvanajstdnevnega potovanja po gorah Albanije, Jani pa je prevzel vso lokalno organizacijo. Tako so lahko Iskrini vodniki Marjan Ručigaj, Viki Uhan in Niko Ugriča organizirali poletne počitnice v Albaniji za poln avtobus planincev. Splet okoliščin je omogočil, da sva zvedela za njihove načrte in se jim pridružila. Kar na začetku popotovanja sva spoznala, da to nikakor ne bo lagodno turistično popotovanje, temveč naporna gorniška odprava. Znašla sva se v družbi, ki je že nekaj poletij preživela skupaj in prekrizarila precej nenavadnih gorskih koticov po Evropi: od Španije prek mediteranskih otokov, dolomitskih ferat, poljskih Tater do romunskih Karpatov. Prvih 25 ur smo preživeli v avtobusu, naslednjih pet v kombijih na razritih gorskih cestah, nato so sledile štiri ure hoje in šele potem smo šli lahko prvič spat! Kar dober tempo!

Med sestopom z Maja Jezerce

Dolina Thethi – kot bi bil pri nas v Trenti

Prokletije

Prokletije so sanjsko gorovje za radovednega gornika! Predstavljajte si Julijce v drugi polovici devetnajstega stoletja, ko je vanje začel zahajati Kugy. Ni bilo ne planinskih poti ne planinskih koč ne literature z opisi vzponov, le domačini so poznali gore in to ne kot nekaj zanimivega za rekreacijo, temveč bolj kot kruto danost, v kateri morajo preživeti. Tako je sedaj v albanških Prokletijah oz. Bjesket e Nemuna, kot jih imenujejo Albanci. Gore so tudi precej podobne Julijcem, saj so zgrajene iz apnenca, podobno visoke in pokrite s podobno vegetacijo.

Namenjeni smo bili na najvišji vrh Majo Jezerce (2694 m). Avtobus je moral počakati v kraju Koplík pri mestu Skadar, nas pa so s kombiji odpeljali čez prelaz v dolino Thethi. V tej odmaknjeni dolini, ki spominja na našo Trento, živi okoli 50 družin. Ker 40 tujcev naenkrat tam ni prav pogost dogodek, nas je prišel pozdravit predsednik vaše skupnosti. Sledili so pozdravni govori, naslednji dan pa so o nas posneli reportažo za eno od televizijskih mrež. V »ba-

znem« taborišču pri podrtem počitniškem domu so ostali tisti brez visokogorskih želja, večina pa se je odpeljala še višje v zatrep doline. Čeprav je bila ura že pet popoldne, smo želeli višje, kajti na Majo Jezerce v enem dnevu bi bil prevelik zalogaj. Po stari karavanski poti iz Skadra prek Gusinja v Peč smo se vzpeli na prelaz Qafa Pejës (izgovori Čafa Pejes). Vodili so nas albanški vodniki. Morda je kdo med njimi kdaj bil na vrhu, toda od takrat je moralo biti že zelo dolgo, kajti podrobnosti so pozabili. Od prelaza naprej, ko smo zapustili mulatjero, smo že v polmraku kolovratili po brezpotju do slikovite ravnice Jezerce na višini okoli 1800 metrov, zelo podobne Petkovim njivam, ki je bila idealen kraj za naše šotore.

Naš tabor je bil v bližini ovčje planine Bjeska Bukur. Ko smo prihajali, se je stotine ovac ravno spuščalo k izredno skromnim zavetiščem, kjer so jih pastirji zaprli v ograde. Ponoči smo lahko slišali, zakaj. Naenkrat sta po dolini začela odmevati razburjeno lajanje ovčarskih psov in nekakšno tuljenje. Potem so se zaslišali člove-

ški glasovi, končno pa je počila puška in živali so potihnile. Bajе so odgnali volkove ...

Jutranje sonce nas je dobilo že visoko nad taborom. Čeprav je bila že druga polovica julija, so nas presenetila še kar obsežna snežišča. Vodnikom so na nekaj mestih pomagale rdeče pike, ki jih je kdo ve kdaj nekdo naredil s sprejem. Ko pa smo dosegli glavni greben zahodno od vrha približno 2400 metrov visoko, smo morali zadevo vzeti v svoje roke. Lokalni vodniki niso več vedeli kod in kam, zanesti smo se morali na svoje izkušnje in dokaj hitro smo rešili uganko dostopa na vrh. Vzdolž zahodnega grebena je speljan sistem prehodnih polic, le na pravem mestu je treba prestopiti z ene na drugo.

Ob desetih dopoldne je devet Slovencev stalo na najvišjem vrhu Prokletij. Z nami je bil sprva le eden od mulovodcev iz Thethija, ki je šel zraven iz lastne radovednosti in je bil na vrhu prvič. Na vrhu stoji velik kup kamenja in videti je bilo, da to leto še ni doživel prav veliko obiska. S severne strani pa pripeljejo rdeče oznake. Vzpon od tam opisuje Tone Wraber v zgoraj omenjenem članku. Žal se je medtem med gorami nabralo že toliko oblakov, da mi ni bilo dano videti gora nad Gusinjem, s katerih sem davno tega gledal sem. Vseeno pa so bili občutki imenitni. Ne pomnim, da bi že kdaj prej doživel

tako prvinsko »odkrivanje« dostopa na goro, kot se nam je ponudilo tu. Tako je moralo biti pri nas v Kugyjevih časih; iz dolin do pašnikov so že bile steze, na vrhove pa je moral poiskati prehode sam.

Albanska Košuta – Maja i Ostrovicës

Obisk gore s tako slovanskim imenom (izgovori se Ostrovica) nam je predlagal Jani. Neverjetno, da se v današnjem času še zgodi kaj takega, toda o njej mi nikjer ni uspelo najti ničesar. Noben iskarnik na internetu ne pomaga, kot da še ni videla planinca, ki bi o njej kaj napisal. Še eno »odkrivanje« neznanega torej. Gora leži jugozahodno od Ohridskega jezera blizu mesta Korče sredi precej razgibane pokrajine. Najvišji vrh je visok okoli 2360 metrov, okoli njega pa ni tako veličastnega gorovja, kot so Prokletije. Pravzaprav sploh nismo vedeli, kateri je najvišji vrh, kajti ta albanska Ojstrica je še najbolj podobna naši Košuti. Več kilometrov dolg greben približno enako visokih vrhov se vleče od severa proti jugu. Stopili smo na dva najjužnejša vrhova. Tudi tu ni planinskih poti, vendar je bil vzpon bistveno lažji kot na Majo Jezerce. Tako je na vrhu stalo kar okoli 30 Slovencev.

Kranjski planinci na Ostrovici

Vrhovi Tommorija

Tudi tu smo med pristopom prespali v šotorih, vendar tokrat bolj zaradi razdalje kot pa zaradi višinske razlike. S kombiji smo se lahko pripeljali le do gorske vasice Shtyllë, od koder je bilo še skoraj štiri ure hoje do podnožja gore. V tem odmaknjenem kraju pa smo se počutili kot kje v nerazvitih državah Azije ali Južne Amerike. Neverjetno, kako so si kraji s podobno stopnjo (ne)razvitosti na različnih koncih sveta podobni. Na glavnem trgu so kupi materiala in odpadkov, ki nikogar ne motijo, edini bife, ki je hkrati trgovina, je razsut, ob hišah, v katerih še živijo, razpadajo one, ki so jih zapustili. Pogled skozi šolsko okno v učilnico, ki je bila med počitnicami zaprta, pa ti požene srh po kosteh: po tleh beton in luža, kajti streha pušča, na steni je tabla, od pohištva pa le prastar kateder in obrabljene klopi za učence. In vse to le dober dan vožnje od Slovenije ...

Gora-svetišče: Tommori

Ko sem slišal, da gremo na Tommori (pišejo tudi Tomorr ali Tomori), sem se nekje z dna

možganov spomnil, da je o njem pisal Josip Wester v svojih spominih na prvo svetovno vojno, ko je bil nekaj časa oficir v mestu Berat v osrednji Albaniji. Res sem v njegovi knjigi našel sliko Berata s Tommorijem v ozadju. Čeprav je le manj kot 20 kilometrov oddaljen od Maje i Ostrovicës, smo se pod njega morali voziti cel dan in narediti velik krog čez pol Albanije, saj ni krajše ceste. Spet smo morali zadnji del s kombiji in spet smo bili v odmaknjeni dolini za Tommorijem prava atrakcija. Sprejel nas je predsednik vaške skupnosti šestdesetih vasi in sledili so govori, potem pa še petje naše medtem nastale himne odprave z melodijo znane pesmi, ki sicer poje o Španiji: »E viva Albania!«

Tommori je izredno velika gora, podobna Stolu ali Nanosu, le da je dolga več kot 50 kilometrov in se nad okolico ponekod dviguje več kot 2000 metrov. Na glavni vrh Maja Partizanit (2414 m), ki je zaobljen in travnat, je speljana slaba cesta. Na njem namreč stoji kapelica muslimanske sekte bektaşev, ki ima sedež v Albaniji. Enkrat letno nanj priredijo romanje. Dve uri pod vrhom, do kamor je cesta še prevozna

za kombije, pa stoji zavetišče. Organizatorji so nam rekli, da bomo spet taborili v šotorih na koncu ceste. Potovanje pa se je zavleklo in v trdi temi smo se še kar vozili po tistih ridah visoko pod Tommori. Obstali smo pred večjim poslopjem, sledilo je nekaj dogovarjanja in čakanja, potem pa so nas povabili noter in v treh velikih sobah smo si lahko uredili skupna ležišča. Presenečenj na tem popotovanju res ni manjkalo!

Za konec še nad morje – Maja e Qorrës

Zaključili smo na albanskem Velebitu. Južni del njihove morske obale, ki ga že obliva Jonsko morje, ima izredno slikovite plaže, nekaj priku-pnih mediteranskih naselij, obupno slabo cesto (dve uri vožnje za 30 kilometrov!) in nad sabo mogočno gorsko verigo, ki resnično spominja na Velebit. Vendar je še višja, saj segajo vrhovi precej nad 2000 metrov. Obmorska cesta je splejana čez okoli 1000 metrov visok prelaz Llogaraja, na katerem smo pozno zvečer doživeli veličasten sprejem z ognjemetom. Kmalu za prelazom imajo urejeno prijetno turistično naselje, nad njim pa je še 1000 metrov višji vrh Maja e Qorrës (izgovori Čores). Vzpon nanj je bil kar lahkoten in sproščujoč zaključek planinske odprave po Albaniji. Ni se bilo treba voziti s kom-

biji, do vrha so bile le slabe tri ure hoje brez kakih nenavadnih presenečenj. Še vodniki se tokrat niso izgubili ... Ugotavljali smo, kako so se oni od nas v teh dveh tednih marsičesa naučili. Videli so našo opremo, našo zagnanost, naš način hoje v gore. Menda smo bili prva tako velika skupina planincev v Albaniji.

Med vzponom na Maja e Qorrës smo bili priča začetku markacijske dejavnosti. Eden od naših spremljevalcev je imel tokrat s sabo rdeč sprej in je veselo risal oznake vse do vrha. Že dol grede smo srečali skupino Madžarov, ki so se samostojno lotili vzpona na vrh in bili prijetno presenečeni nad markacijami. Zgodovinski dan za Čores: morda nikoli prej ni imel toliko obiskovalcev hkrati in verjetno prvič v zgodovini nanj vodi markirana pot ... Mi pa smo si prislужili dan ležanja na plaži, kajti nabrati smo morali moči za dvakrat po štirinajst ur vožnje nazaj domov.

Albanci živijo trdo, a so pridni in iznajdljivi. Dežela je po razvoju še daleč za evropskimi. Zagotovo pa so eden od adutov, s katerim bi si lahko pomagali v prihodnosti, njihova deviška gorovja. Dobili smo občutek, da pravega planinstva v našem pomenu tega pojma sploh ne poznajo, da še ne čutijo potrebe po »brezplodnem« vzpenjanju v strmine. Upajmo, da bodo znali v prihodnosti odkriti svoje gorske zaklade in jih ohraniti zase in za nas. ●

Slikoviti bori visoko nad Jonskim morjem

Hochalmspitze z Säulecka, vmes znameniti greben Detmolder Grat

Hochalmspitze (3360 m)

V enem dnevu na mogočni tritisočak

📍 in 🏠 Bor Šumrada

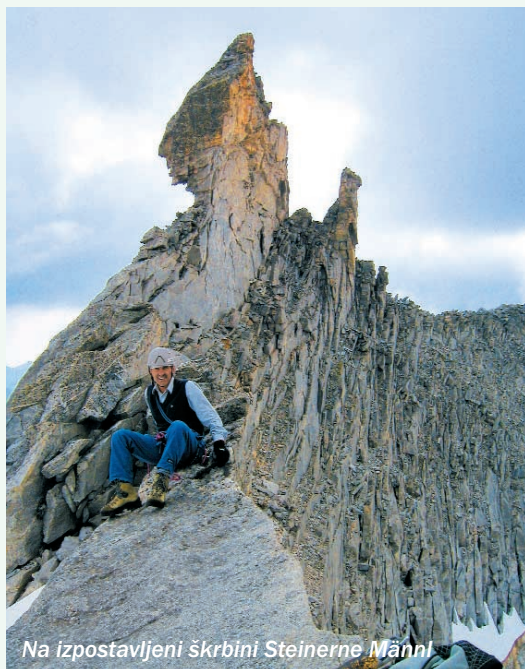
Gora

Hochalmspitze je najvišja gora v skupini Ankogla v Visokih Turah. Čeprav je od Ankogla višji dobrih 100 metrov, je brez dvoma manj obiskan. Velik del vzpona na Ankogel nam olajša kabinska žičnica, med pristopi na Hochalmspitze pa nobeden nima žičnice. Vsi se začnejo globoko v dolini in pri vsakem moramo premagati spoštljivo višinsko razliko oziroma prehoditi dolge doline, pobočja in ledenike.

Kateri pristop si bomo izbrali, je odvisno predvsem od našega cilja in letnega časa. Turni

smučarji, ki se gore lotevajo v zanje najprimernejšem obdobju, med marcem in majem, si izberejo pristop s severovzhoda, iz doline Maltatal mimo neoskrbovane kočice Villacher Hütte. Prek dolgega ledenika Hochalmkees gredo do škrbine pod vrhom, na tej na primerenem kraju pustijo smuči in splezajo na vrh brez njih. Smuka v dolino je nepozabna, saj se da v dobrih zimah do glavne ceste v Maltatalu presmučati kar 2200 metrov višinske razlike.

Poleti je najbolj oblegana južna stran, saj se največ gornikov povzpne na Hochalmspitze iz doline Gössgraben, in sicer po cesti mimo planske kočice Giessener Hütte. Potem imamo dve možnosti. Lahko se povzpnejo čez vzhodni, najstrmejši del ledenika Trippkees, ki se pospe-

Na izpostavljeni škrbini Steinerne Männln

šeno tali, in prek robne zevi in kratke ter strme stene splezamo na škrbino Steinerne Männln v vzhodnem grebenu. Od tam v dobri uri poplezavanja po vzhodnem grebenu dosežemo vrh. Lahko pa od kočice Giessner Hütte prečimo proti zahodu in dosežemo greben Detmolder Grat med Säuleckom (3086 m) in Hochalmspitze. Nato se po njem povzpnejo na vrh.

Možen je tudi dostop s severa mimo jezera Kölnbreinspeicher do kočice Osnabrücker Hütte ter prek ledenika Grosseledkees in po zgornjem delu ledenika Hochalmkees na vrh. To je najdaljši pristop, vendar z najmanjšo višinsko razliko.

Prizave in pot

Petek zvečer. Običajno razmišljanje in prekanje, kam v hribe čez konec tedna. Z očetom sva se zmenila, da bo tokrat on izbral kako zanimivo turo, po možnosti vrh, na katerem še nisva bila. Pustil sem ga razmišljati in čez nekaj časa je prišel v mojo sobo z zamisljivo, da bi šla v Avstrijo, na Hochalmspitze. Ko sem na internetu na zelo dobri gorniški strani prebral malo več o tej gori, se mi je zdelo zelo zanimivo, predvsem pa malo zastrašujoče, da bi se vzpela na

njo v enem dnevu. Malo me je skrbelo tudi pot, saj piše, da gre za plezanje od druge do tretje težavnostne stopnje ob opletajočih vrhovih, vendar si nisem delal prevelikih skrbi. Zbasal sem stvari v nahrbtnik – obleko, hrano, pijačo, plezalni pas, nekaj tehnične opreme, čelado, dereze, cepin – in se spravil spat.

Sobota, (zelo) zgodaj zjutraj. Po hitrem zajtrku in prebiranju opisa lepe, strme in zelo dolge ceste v dolini Gössgraben sem se domislil, da bi po utrujajočem vzponu to cesto prevozil tudi s kolesom. »Alea iacta est« – kolo gre z nama. Hitro sva pripeljala v Avstrijo in zapustila avtocesto v Gmündu, pri odcepu za dolino Maltatal. Čakalo naju je še nekaj kilometrov magistralne ceste. Pazljivo sem gledal na zemljevid in štel vasi do odcepa v dolino Gössgraben. Končno odcep, nato sva po zelo strmem in dolgem klanecu hitro pridobivala višino in kar naenkrat sva se znašla na bolj položnem delu doline. Prečila sva čudovite planine in že sva bila v zadnjem delu doline. Spet sva šla po strmem klanecu in kar izpostavljeni cesti in dosegla vzhodno jezera Speicher Gösskar, pri katerem se je na približno 1600 m vožnja z avtom končala.

Vzpon

Do Giessener Hütte naju je čakalo 600 višinskih metrov oziroma še nekaj kilometrov makadamske ceste, ki sva si jo pridno krajšala po bližnjicah. Ob sedmih zjutraj sva bila pri koči; gorniki, ki so v njej prespali, se še niso zbudili, vendar sva se le za hip ustavila in dobila čaj. Razmišljal sem, da to pač ni Italija, v kateri se večina gornikov zbujajo zelo zgodaj in vsi premrli, zaviti v odeje, čakajo sončni vzhod pred kočico. Kdor se odloči za dvodnevni pristop na Hochalmspitze, prespi v koči in prvi dan lahko obiše »hišni vrh« Winterleit'nkopf, 2518 m, s katerega je prelep pogled na južna pobočja Säulecka in Hochalmspitze ter proti jugu, na pozabljene vrhove Angoglove skupine. Nadaljevala sva pot po markirani stezi in mimo odcepa za vrh s težko izgovorljivim imenom hitela naprej. Kmalu sem se prepričal, da tudi v Avstriji niso vsi zaspanci; malo pod ledenikom Trippkees sva prehitela bolj zgodnje gornike. Prišla sva do snega in ugotovila, da morava obuti dereze in vzeti v roke

cepin, da se bova lahko povzpela čez strmo snežišče do stene pod škrbino Steinerne Männln. Ko sva bila onkraj snežišča, sva stopila na polico, se preobula in pripravila plezalni pas ter tehnično opremo. Malce živčno sem pogledoval proti navpičnemu in popolnoma podrtemu stolpu na desni nad škrbino, saj na videz krušljivemu skalovju tam zgoraj nisem povsem zapal. Čez nekaj trenutkov se je moje mnenje spremenilo, saj je plezanje ob pomoči debelih vrvi navdušujoče in popolnoma drugačno kot ob podrtijah v naših gorah. Po lepem in izpostavljenem plezanju sva dosegla škrbino in jo prekoračila dobesečno tako, da sva se iz stene prekopicnila na drugo stran v sneg. Pred nama se je na levi odprl dolg vzhodni greben, proti severu pa sva gledala v prostranosti ledenika Hochalmkees. Nadaljevala sva pot prek velikih skal vzhodnega grebena, a sva jo kmalu zamenjala z nekoliko boljšo varianto, in sicer s prečnjem pod grebenom po ledeniku. Ko se je najina boljša različica končala, sva splezala nazaj na greben in prek nekaj stolpov dosegla škrbino pod glavnim vrhom. Še malo in že sva stala na vrhu zares mogočne gore. Na vsako stran navpične stene in šele nato globoko spodaj orjaška usta ledeniških razpok. Občudovala sva razgled proti jugu, na naše Julijce, Karavanke, proti zahodu pa se je odpiral pogled na druge velikane Visokih Tur.

Spust

Na vrhu sva pogledovala za sestopom po drugi varianti, čez južni greben. Debatirala sva z dvema Avstrijcema in ju vprašala za informacijo o tem sestopu, vendar sta nama povedala, da te poti ne poznata, menita pa, da je brez dvoma težja od poti prek vzhodnega grebena. To sta nama zatrdila še dva druga gornika. Malce sva še razmišljala, nato pa se je od nekod pripodila megla in hitro sva se odločila, da vseeno poskusiva. Navezala sva se in preplezala prvih nekaj skokov ter prišla do stene, na kateri je po-

Koča Giessener Hütte, zadaj ledenik Trippkees in vrh Hochalmspitze

stalo zelo zračno in strmo. Ne prav vesela sva ugotovila, da so varovalne vrvi potrgane, poleg tega pa sva morala obuti dereze, saj je bilo na poti polno snega in ledu. Plezala sva navzdol prek stene in kmalu skozi meglo zagledala sneg na ledeniku Trippkees. Po še nekaj metrih plezarije sva prestopila krajno poč ledenika in prečila delček ledenika do grebena; tam sva videla naslednje markacije. Kmalu se nama je odprl pogled na dolgo pobočje ledenika Trippkees na jugu in daleč spodaj sva videla Giessener Hütte.

Odločila sva se, da si skrajšava pot tako, da prečiva Trippkees proti vzhodu, do poti, po kateri sva se zjutraj vzpenjala, in si s tem olajšava in predvsem skrajšava dolgi sestop po južnem grebenu. Ledenik sva prečila brez težav, saj ni imel veliko razpok, in ob enih sva že pila čaj pri koči, zadovoljna, da sva osvojila tako lepo goro, kot je Hochalmspitze. Čakal naju je še sprehod po cesti do parkirišča, na katerem sva imela avto.

V slabi uri sva bila pri avtu in začel sem se pripravljati na drugi pomembni dogodek tega dne: spust s kolesom po cesti skozi dolino Gösgraben do glavne ceste v dolini Malte. Spust je bil veličasten – čudovita pokrajina, lepa cesta, ostri izpostavljeni ovinki, na katerih se adrenalin močno zviša, prelepi pašniki, zaviranje pred živino in na koncu še strm spust skozi gozd do glavne ceste; skoraj sem se zaletel v srno, ki je le nekaj metrov pred mano skočila na cesto. ○

Gora Fuji (Fujiyama, Fujisan) (3776 m)

V snegu na sveto gor Japoncev

✍ in 📷 Jurij Gorjanc

»Kdor spleza na goro Fuji enkrat je moder, kdor spleza dvakrat je neumen«, pravi star japonski pregovor, ki velja za ženske in moške. A včasih je veljal le za slednje, saj se ženske niso smele povzpeti na vrh. Gorska boginja bi namreč lahko postala ljubosumna ...

Čudno tradicijo je prekinila Lady Parkes, žena enega od britanskih ministrov leta 1867. Danes na japonsko sveto goro romata ne le oba spola, temveč mlado in staro. Poleti se nanjo vije kolona planincev ali boljše romarjev. Postala je gora presežnikov: najpogosteje upodobljena

gora na slikah in fotografijah, najbolj prepoznavna gora, najpogosteje obiskana gora (preko 200.000 pristopov na vrh vsako leto, od tega ena tretjina tujcev).

Gora je menda stara več milijonov let, dokončno obliko je kot vulkan dobila pred 10.000 leti. Nazadnje je bil vulkan aktiven leta 1707, ko se je izoblikoval krater in njegova severna najvišja točka – vrh.

Uradno je gora odprta le julija in avgusta, saj je le takrat kopna, kar romarjem zagotavlja varno hojo. Še posebej ponoči za tiste, ki hočejo popolnoma slediti tradiciji in na vrhu doživeti sončni vzhod. Takoj, ko pozimi zapade sneg,

Severovzhodno pobočje v jutranjem soncu

Vulkanska pot do vznožja gore

je gora plazovita. Ko se padavine spomladi umirijo, se spremeni v pravo drsalnico, saj snežna odeja pokrije tudi varovala (praktično do vrha vodijo visoki klini in veriga), vedno močan veter dela na grebenih opasti, na pobočjih pa nastanejo ledene plošče, ki smo jim kos le z derezami in cepinom.

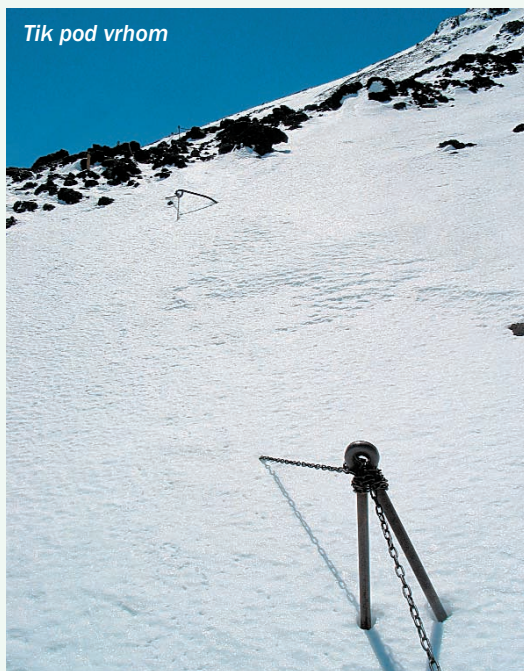
Dolg pohod na vrh

Nekako v takem stanju me je veličastna gora pričakala v poznem aprilu letos. Nič posebnega, bi si mislili, saj smo spomladi in v snegu še ne tako dolgo nazaj zmagovali bližnji Veliki Klek, ki je s Fujijem primerljiv po višini, vremenskih in temperaturnih razmerah, s prepadnimi stenami pa ga avstrijski očak gotovo prekaša. Vse v redu in prav, a težava Fujiyame izven sezone za opremljenega planinca z nekaj izkušnjami niso razmere, temveč razdalja. Ceste na goro so zaprte in Japonci budno pazijo, da se po njih res ne pelje nihče. Peš pot iz doline do vrha z vseh strani zahteva približno enako časa - 12 ur hoje, kar pomeni v najslabšem primeru prenočevanje v šotoru in dvodnevno turo. Težava pač, če nimaš šotorja, spalke, časa vsaj dva dni, če, če, če ... Edini načrt je bilo nočno vstajanje in dolga hoja, vremenska napoved je obljubljala zvestobo. Tudi do poznega večera, če bi bilo treba.

Po petih kilometrih hoje ob glavni cesti ustavi avto. Mlad Japonec, alpinist, s snežno desko na strehi avtomobila me povabi, da prisidem. Poskusil bo s spustom z desko. Pozna cesto, ki vodi bliže gori. Kakšna sreča, si mislim, saj se mi morda obeta celo uspešen vzpon. Po

nekaj kilometrih vožnje naju ustavi cestna zapore. Varnostnik krili, da se naprej ne sme, tudi peš ne. Japonec se vda, jaz ne. Oprtam si nahrbtnik in po nekaj ovinkih sestopa jo ucvrem skozi gozd nazaj navzgor. Hvala Sani, za dragoceni dve uri! Nekaj časa hodim med slikovitimi borovci, ki z višino vedno bolj spominjajo na pritlikave bonsaje. Na 2000 m se začne sneg, k sreči je snežna odeja trda in se ne predira kljub soncu, ki je ob sedmih zjutraj že nenavadno visoko. Smo pač v deželi vzhajajočega sonca. Kmalu najdem na karti označeno stezo. Mineva pet ur od začetka dneva, višinomer kaže 2400 metrov. Na tej višini se nahaja izhodišče za vzpon pleti, saj do tod pripelje celo direktni avtobus iz Tokia.

Še vedno ne srečam nikogar. Sledi v snegu govorijo, da je na gori še nekdo. Kmalu uzrem visoko na grebenu nekaj črnih pik. Ko se začne sneg na 2800 metrih spreminjati v ledeno skorjo, si nadenem dereze in pustim pred vrati zaprte koče odvečno obleko. Napaka! Na grebenu nekoliko višje me preseneti močan veter, ki leze vedno globlje. Edino gibanje ohranja dobro počutje. Do vrha je še slabi dve uri, kmalu bo poldne. Pike na pobočju postajajo vse večje, razkropile so se in zdi se, da se ne vzpenjajo več.

Tik pod vrhom

Pogled z vrha v ugasel krater

Kmalu jih dohitim. Izkaže se, da so doživeli nesrečo. Planinskemu vodniku je klient zdrsnil in iz neznanega razloga ga vrh ni zadržala. Ustavil se je 1000 metrov niže, kjer ga je našel reševalni helikopter. Žal prepozno. Vsi smo pretreseni, sam še toliko bolj, saj v močnem vetru nisem niti slišal niti videl padajočega planinca. Oni se obrnejo navzdol, jaz navzgor. Kmalu dohitim še tri planince, ki sedijo v snegu. Zopet nesreča klienta, ki se je zgodila ob sestopu, ko se je predrla ledena skorja. Teža telesa je zlomila golen. Vodnik je poskrbel za dobro imobilizacijo in zaščito pred mrazom. Kaj lahko doseže dobra prva pomoč! Le še malo analgetika in čakanje na helikopter je znosno. Kmalu prileti in opravi svoje.

Pot do vrha traja še slabo uro. Na vrhu sonce, veter, velik prepaden krater v obliki parabole in nekaj zbiralnikov za vodo, ki pride prav poleti. Meni je v tolažbo čaj iz termovke. Kljub številnim japonskim tritisočakom je gora Fuji izpostavljen osamelec, zato nudi enkratni razgled.

Na jug in vzhod na Tihi ocean, na zahod pa prav tako čez morje proti Kitajski in naprej. Fotografiram naokrog in še samega sebe, saj ni na vrhu nikogar več, čeprav je ura šele ena. Mraz ne pusti dolgo počivati in sili k sestopu.

Previdnost na skorjastem ledu se kmalu spremeni v tek s palicami in derezami po globljem snegu. Ko pride na vrsto vulkanski pepel, je to le še ena izkušnja samodejnega sestopa po melišču, ki vrne zadovoljstvo kljub utrujenosti. Zadnje večerne ure vodijo po slikoviti poti med borovci proti jezeroma Kawaguchiko, kjer se je pred več kot 12 urami začel vzpon. Pred svojim ciljem naletim na množico oštevilčenih tekačev, ki se mukoma premikajo proti cilju. Končujejo več kot 70 km dolg maraton okrog gore Fuji, ki je organiziran enkrat letno. Kar malo sorodnega se počutim z njimi, ko se jih spominjam med dveurno avtobusno vožnjo proti Tokiu.

Priporočena literatura: www.mt-fuji.co.jp; Lonely Planet: Japan, 8th edition, October 2003, 225-230. ◉

Možnosti za uspešno poslovanje v Bavšici je veliko, le znati jih moramo izkoristiti

✍ Slavica Tovšak

Beseda o planinstvu, varstvu narave in problemih, ki jih prinaša sedanja planinska organiziranost, je tekla z Bojanom Rotovnikom, aktivnim članom PD Šoštanj in nosilcem številnih funkcij v organih PZS. Bil je soustanovitelj in prvi načelnik mladinskega odseka v PD Šoštanj, predsednik društva in pobudnik izdaje društvenega časopisa Planinski popotnik. Kot aktivni tekmovalac in vodja je sodeloval pri številnih planinskih orientacijskih tekmovanjih, kot planinski vodnik kategorij A, B, D in G pa pri ustanovitvi vodniškega odseka. Od lani je inštruktor planinske vzgoje in vaditelj orientacije s predavateljsko licenco, med drugim pa je bil tudi vodja gradbenega odbora za postavitev Planinskega učnega središča Bavšica. Zaradi dobrega poznavanja razmer v slovenskem planinstvu in svojstvenega pogleda na razvoj planinstva včeraj, danes in jutri je bil razgovor z njim pravi »planinski užitek«.

Sredi julija ste se vrnili iz Planinskega učnega središča Bavšica, kjer ste kot inštruktor planinske vzgoje sodelovali pri usposabljanju bodočih vodnikov PZS. Bavšica je tisto učno-vzgojno središče, o katerem se veliko razpravlja v vseh organih PZS. Bili ste aktivno prisotni pri nastajanju objekta, zato me zanimata vaša ocena pomena Bavšice in odgovor na vprašanje, ali ne bi kazalo objekta ponuditi široki planinski populaciji.

Planinsko učno središče Bavšica, ki nadaljuje tradicijo vzgojno-izobraževalnega centra Bavšica, postavljenega leta 1980, je nastalo pred šestimi leti kot objekt zaprtega tipa in takšno naj tudi ostane. Njegov upravljavec je sicer Mladinska komisija, vendar se premalo zavedamo, da je to v bistvu objekt PZS. Vsekakor se

strinjam, da je bil v preteklih letih premalo izkoriščen oz. zaseden. Akcije Mladinske in Vodniške komisije so premalo, da bi pokrile vse stroške, ki nastanejo z objektom. Proste termine bi lahko s pridom zapolnile tudi druge komisije PZS, npr. Komisija za alpinizem, za pota ali za varstvo gorske narave. Znotraj planinske organizacije bi prostore v Bavšici lahko uporabljali tudi meddruštveni odbori ali planinska društva; lahko bi jih npr. ponudili fakultetam ali osnovnim in srednjim šolam (programom preživetja v naravi, taborom). Možnosti za rentabilno in uspešno poslovanje v Bavšici je veliko, le boljše bi morali tržiti znotraj in zunaj PZS. Letos je bil za gospodarja Bavšice imenovan Tomaž Mikeln, ki je pedagog, zato pričakujemo določene spremembe in predvsem večji obisk šolskih organizacij. Objekt je funkcionalno zgrajen tako, da bi odprtost za široko javnost bi-

stveno motila učni proces. Za pohodnike imamo v bližini, v Lepeni in v Možnici, dovolj planinskih objektov, ki lahko ponudijo prenočišče in prehrano. Čar Bavšice za usposabljanje pa je ravno v tem, da bodoči vodniki slabše poznajo okoliške vrhove in imajo tako pri izvajanju programa vsi enake možnosti. Malo pa je ljudi, ki bi jih preživeti dnevi v čudoviti alpski dolini Bavšici pustili ravnodušne – večina njenih obiskovalcev do nje goji prav posebno ljubezen in spoštovanje!

Iz katerih delov Slovenije so letos prišli bodoči vodniki PZS in kakšna je bila njihova starostna struktura?

Letošnjega poletnega usposabljanja se je v drugi izmeni udeležilo 18 bodočih vodnikov iz sedmih meddruštvenih odborov. Tudi starostna struktura je bila pestra, od 18 do 52 let, kar pa ni vplivalo na dobro vzdušje in kvalitetno izvajanje programa. Pri slednjem je sodelovalo pet inštruktorjev. Manjše probleme smo imeli z vremenom, a to je v Bavšici tako ali tako stalnica.

Kakšne so vaše izkušnje z izvajanjem programa za vodnike PZS? Ali je bila pravilna odločitev, da mladinskih vodnikov ne izobražujemo posebej?

Program izobraževanja mladinskih vodnikov in vodnikov PZS je bil v bistvu enoten, le da so bile nekatere teme pri mladinskih vodnikih nekoliko bolj poudarjene, npr. delo z mladimi, družabnost, taborjenje. Zdi se mi prav, da smo te vsebine poenotili in da PZS izobražuje svoje vodnike po enotnih programih usposabljanja. Vodniki morajo obvladati vodenje vseh starostnih skupin in celostno delovati. Hkrati pa je škoda, da smo popolnoma ukinili program za mladinske vodnike, ki ga poznajo mnoge tuje planinske zveze in ki bi tudi nam lahko pomagal, da bi se še več mladih pridružilo planinski organizaciji.

Katere so teme, ki so za bodoče vodnike najtřri oreh? Ali bi bilo potrebno popraviti sistem usposabljanja vodnikov PZS?

Učni program usposabljanja se spreminja občasno in po potrebi. Po vsakem opravljenem

tečaju lahko udeleženci preko anonimnih anket podajo pripombe in predloge, ki jih tudi upoštevamo, če so umestni. Inštruktorji planinske vzgoje redno spremljamo razvoj na vseh področjih vodništva in na občasnih usklajevanjih vnašamo v programe usposabljanj določene novosti oz. nove doktrine. Tako smo tudi v minulem letu vnesli v programe določene vsebinske spremembe, ko smo morali programe ponovno verificirati pri Strokovnem svetu za šport Vlade RS in pri Gorniški komisiji UIAA. Lahko ocenim, da se kvaliteta in znanje tečajnikov v zadnjih letih izboljšujeta. Za bodoče vodnike so najtežji predmeti, ki jih tečajniki iz preteklih planinskih izkušenj še ne poznajo oz. gre za tipično vodniške teme, kot so psihologija vodenja, moralna in pravna odgovornost ter načrtovanje, izvedba in analiza akcij. Nekatere seminarske naloge, ki jih morajo pripraviti kandidati, so zelo dobre.

Ali menite, da je Vodniška komisija »v burnem in razgretim ozračju« sprejemanja svojega pravilnika dosegla načrtovane cilje?

V Vodniški komisiji delujem od njene ustanovitve in mislim, da smo v treh letih postorili kar nekaj. Vzpostavili smo organizacijsko strukturo, pripravili in sprejeli smo prenovljeni pravilnik o vodnikih PZS in o njihovi organiziranosti, sprejeli pravilnik o njihovih priznanjih, dopolnili častni kodeks slovenskih planincev z etičnimi kriteriji za vodnike, prenovili programe usposabljanja, kjer se je rodila tudi ideja o učbeniku Planinska šola, uredili smo lastno spletno stran, izvedli mnoga usposabljanja in si izborili vodniški kotichek v Obvestilih PZS. Odzivi pri vodnikih so v glavnem pozitivni, čeprav je tu in tam še vedno prisotna nostalgija po starih časih. Zato menim, da smo zastavljene cilje celo presegle, saj več časa namenjam realizaciji projektov kot pa pretirani razpravi!

Kakšne vzporednice bi lahko potegnili med izobraževanjem slovenskih vodnikov PZS in vodnikov drugih alpskih dežel?

Leta 1999 smo sistem usposabljanja vodnikov PZS uskladili s smernicami UIAA, kar pomeni, da lahko vodniki, ki so si pridobili kategorijo A, B in D, dobijo tudi naziv »mountain wal-

king leader UIAA« oz. po naše vodnik za poho-
 dništvo. S tem smo postali primerljivi z drugimi
 evropskimi planinskimi zvezami, ki so nam naj-
 bližje po vsebini dela. Letos poteka potrjevanje
 naših programov usposabljanja za vodnike tur-
 nega smučanja UIAA. Vendar obstajajo tudi raz-
 like, saj si je pri nas mogoče pridobiti devet raz-
 ličnih kategorij vodenja, medtem ko v UIAA
 poznajo le štiri. Naš sistem pozna postopno pri-
 dobivanje ustreznih vodniških kategorij. Mi-
 slim pa, da lahko glede na specifikko slovenskih
 razmer ohranimo večje število kategorij vode-
 nja, kot jih priporoča UIAA. Toda za razliko od
 drugih evropskih planinskih zvez imamo zelo
 razvejano delo z mladimi oz. delo mladih, kar je
 tudi naša posebnost. Neskromno lahko zatrdim,
 da smo v samem vrhu evropskih planinskih
 zvez, kar se tiče dela mladih v planinski organi-
 zaciji. Zato potrebujemo tudi več vodnikov PZS
 za vodenje po lahkih kopnih poteh oz. s katego-
 rijo A, saj ravno ti v veliki meri delajo z otroki in
 mladino. Pravi fenomen je delo s cicibani, saj ga
 v organizirani obliki ne poznajo nikjer drugje. V
 sosednjih alpskih deželah bolj poudarjajo dru-
 žinsko gornišstvo. Nesporno je, da bi se tudi tuj-
 ci lahko kaj naučili pri nas, in zato nam ni po-
 trebno vsega kopirati od drugih!

**Letos je luč sveta zagledal dolgo pričakova-
 ni učbenik Planinska šola, kjer ste sodelo-
 vali kot glavni urednik in soavtor poglavja
 o orientaciji. Knjiga je bila v planinski jav-
 nosti ocenjena kot odličen pripomoček za
 vodnike in planinsko šolo. Ali ste zadovolj-
 ni z njeno promocijo in kakšni so bili more-
 bitni odzivi na sam uredniški odbor?**

Prijetno sem presenečen nad odzivom jav-
 nosti, saj takšnega odmeva nisem pričakoval.
 Učbenik je bil predstavljen v mnogih medijih in
 vsi odzivi so pozitivni. Knjiga je bila težko prič-
 akovana, saj je prejšnja izdaja izšla že leta 1983,
 in ker se je medtem na področju planinstva ve-
 liko spremenilo, je sčasoma postajala vedno
 manj uporabna, kljub temu da je uporaba Pla-
 ninske šole izredno razširjena. Učbenik je izšel
 le v 1500 izvodih, saj po dveh letih pričakujemo
 ponatis. Medtem pa uredniški odbor in planin-
 ska založba zbirata pripombe in predloge bral-
 cev oz. uporabnikov, ki jih bomo z veseljem

Počitek pod Bavškim Grintavcem ▲ Andrej Novak

upoštevali pri naslednji izdaji. Pri projektu je
 sodelovalo 19 avtorjev, zato je bilo operativno
 in vsebinsko usklajevanje težavno. Isti uredni-
 ški odbor pripravlja tudi novo planinsko edicijo,
 Vodniški učbenik, ki pomeni nadgradnjo Pla-
 ninske šole. Predvidevamo, da ga bomo lahko
 prelistali že ob koncu tega leta. Oba projekta sta
 smiselno povezana, čeprav je slednji še zahtev-
 nejši in terja sodelovanje kar 35 avtorjev.

**Mnogi imajo občutek, da ni vertikalne po-
 vezave med mladinskimi odseki v društvih,
 odbori pri meddruštvenih odborih in Mla-
 dinsko komisijo PZS. Ali se strinjate?**

Ne strinjam se. Ponekod so te povezave odli-
 čne, drugod primanjkuje predvsem primernih
 kadrov. To je problem zlasti pri nekaterih po-
 krajinskih odborih, ki ne najdejo primernih in
 zavzetih mladih ljudi. Številne analize, ki so bi-
 le tudi javno objavljene v Obvestilih PZS, so po-
 kazale, da so bili najuspešnejši tisti mladinski
 odseki, kjer so sprejeli način dela, kot ga je leta
 1998 zastavil Pravilnik Mladinske komisije PZS
 s kar nekaj celo revolucionarnimi novostmi. Ze-
 lo pomembna je tudi zahteva, da se novo pla-
 ninsko društvo lahko včlani v PZS pod pogojem,
 da ima tudi mladinski odsek.

**Vaša posebna ljubezen je Smrekovec. Opa-
 zno je vaše prizadevanje za njegovo ohrani-
 tev. Kakšna je bodočnost tega pogorja?**

Smrekovec je hišna gora nas Šoštanjčanov in
 zato gojimo še posebno ljubezen do tega ugasle-

ga vulkana. Žal pa sedanji način življenja in moderna tehnika skoraj vsakomur dopuščata, da si ga lasti samo za svoje užitke. Tukaj mislim predvsem na voznike motornih koles, štirikolesnikov in motornih sani. Ravno zaradi njih smo v okviru PD Šoštanj leta 2003 pričeli z aktivnostmi za ohranitev Smrekovca, predvsem na preventivni ravni. Gibanje je v dobrem letu preraslo planinsko društvo, saj je na lokalni ravni pridobilo močno podporo sorodno mislečih (lovcev, gozdarjev, domačinov ...). Zato smo ustanovili tudi Naravovarstveno zvezo Smrekovec, ki sedaj vodi vse aktivnosti na tem področju. Moram pa dodati, da nas pri naših prizadevanjih PZS žal ne podpira, saj že več kot leto dni čakamo, da bomo lahko to problematiko predstavili na kateri od sej Savinjskega meddruštvenega odbora in da se bo tudi vodstvo PZS konkretno lotilo njenega reševanja. Zato pa naša prizadevanja toliko bolj cenijo na lokalnem nivoju, kjer smo zelo odmevni. Poleg tega so projekt pozitivno ocenili tudi Ministrstvo za okolje in prostor ter nizozemska vlada, kjer so nam odobrili sredstva za financiranje projekta. Vse, ki jih zanima problematika ohranitve Smrekovca oz. gorske narave, vabim, da obišejo vsebinsko zelo bogato spletno stran www.smrekovec.net.

Videni ste bili med tistimi, ki so predčasno zapustili lansko skupščino PZS. Kakšna je vaša vizija uspešne skupščine, pri kateri bi delegati konstruktivno vztrajali do konca?

Skupščine, ki trajajo več kot šest ur, ne morejo biti niti uspešne niti kvalitetne. Nisem je zapustil namerno, ampak so k temu botrovali osebni razlogi (prijateljeva poroka). Skupščina bi morala biti primerno kratka, dobro pripravljena in še boljše vodena. Razprave ne bi smele zaiti v nekonstruktivne zaključke brez trdne podlage. Skupščine zadnjih let so žal še daleč od tega, da bi lahko uspešno reševale vse preveč nakopičenih problemov. Eden izmed takšnih je članarina, ki je jabolko spora že več let, a to problematiko vodstvo PZS na takšen ali drugačen način pometa pod preprogo in se ne loti pripravne celostne rešitve.

Prihodnje leto bo volilna skupščina organov PZS in novega predsednika. Kakšne

Bojan in Tilen
Rotovnik

kvalitete bi po vaši oceni moral imeti novozvoljeni predsednik naše krovne organizacije?

Funkcija predsednika naj ne bi bila profesionalna, celotno vodstvo pa bi bilo zelo dobro pomladiti. Novi predsednik bi moral biti osebnost širokih nazorov, komunikativen in pripravljen sprejemati kompromise. Vodenje PZS bi morali modernizirati in spremeniti način dela. Manj govorjenja in več realizacije. Bodočnost vidim v bolj produktivnem delu organov PZS in v večjem obsegu projektne dela, ki mora temeljiti na predhodnih analizah. Vsekakor pa zveza potrebuje močnega generalnega sekretarja z velikimi pooblastili, ki bo operativno vodil delovanje celotne PZS in bo desna roka predsednika.

Imate kakšne predloge za delo uredniškega odbora PV?

Uredniškemu odboru čestitam za uspešno delo, saj je dosegel, da je Planinski vestnik resnično revija slovenskih planincev. V Vestniku si želim manj poročanja iz tekočega dela PZS, saj imamo za to Obvestila PZS. Predlagam pa rubriko, ki bi bralce obveščala o zanimivih in novih planinskih spletnih straneh, saj postaja svetovni splet največja baza podatkov tudi za nas planince. ○

Spomin matere Narave na njen nastanek je še živ

Kranjska reber (Vrh Kašne planine) ali vonj po lavi

✍ in 📷 Matej Bulc

Avto in z njim tudi skrbi sem pustil med Veliko planino in Plešivcem ter Kranjsko rebrijo, na Kranjskem Raku, 1050 m visoko. Napis ob cesti me je napotil proti Kašni planini.

Potopil sem se v skrivnostno tišino gozda. Lajež psa iz daljave je kmalu povsem utihnil. Slišati je bilo le še ptičje petje. Družbo so mi delale gorske sinice, prisrčna in poskočna bitjeca. Gozdarji so poskrbeli, da je lepo dišalo po smrekovem lesu in smoli. Ravno prav mi je prišel studenec ob poti. Pošteno me je odžejal. Medtem, ko je na s soncem obsijanih prisojnih gozdnih obronkih že cvetel teloh in se je tam bohotila neugnana, cvetoča neučakanka, navadna resa ali *Erica herbacea*, je na osojnih mestih vladala še prava zima. Mraz in gosta senca pri tleh skrbita, da zemlja prehitro ne sleče svojega belega oblačila. Nekaj je glasno zafrfotalo. Prestrašil sem se, kot da je izbruhnil vulkan, ko je nad menoj zletel velik divji petelin. Kako veličastno! Samotni, naravno ohranjeni gozdovi in poseke so idealen življen-

ski prostor zanj. Tu, med Štajersko in Kranjsko, je našel svoj dom. Iskanje fotoaparata v nahrbtniku bi mi vzelo preveč časa, zato sem raje občudoval njegov let. Razredčen gozd je lepotcu omogočil eleganten prelet. Meni pa pogled preko Podvolovljeka na Ojstrico in druge kamniške orjake. Planina Podvežak me spomni na lep dan, ko mi je Ojstrica prvič rekla da. Topli dnevi bodo iz snega na grebenih kmalu naredili bistre potočke. Takrat vas zopet obiščem. Danes bom spoštljivo opazoval vaše umetniško oblikovane vrhove od daleč. Zato grem gor, da se vam počasi približam. Da vidim, kje sem bil, kje sem in kam grem. Kmalu se vidimo, obljubim! Medtem sem prisopihal iz gozda in smerokaz, na katerem je pisalo Črnivec, me je v nekaj minutah pripeljal do Kašne planine. Razgled je vse bolj razkošen, kot da bi občudoval razglednice. Rogatca in Lepenatke bi se skoraj lahko dotaknil z roko, tako blizu se mi zdita. Kranjska reber je poleg Pohorja in Smrekovca edina vulkanskega izvora na slovenskem ozemlju. Raduha, v katero se to pogorje nadaljuje, se malo dlje koplje v soncu.

Zakaj poleg mlake stoji lovška opazovalnica, verjetno ni potrebno posebej razlagati.

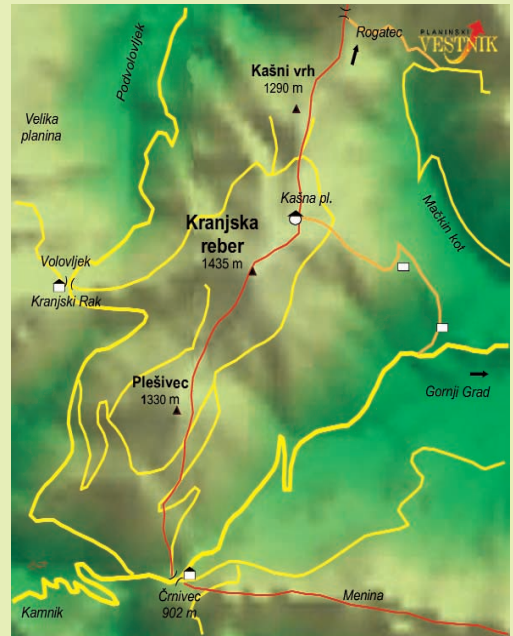

Kranjska reber, 1435 m

☞ Andraž Poljanec

Kranjska reber (imenovana tudi Vrh Kašne planine ali celo Kačji vrh) je prvi pomembnejši vrh skupine Rogatca, ki leži med Lučnico (Podvolovljek) in Zadrečko dolino. Gozdnata predvrhova (na jugozahodnem grebenu) Lom (1184 m) in Plešivec (1329 m) za planince nista posebno pomembna, zato pa je toliko zanimivejši sam vrh Kranjske rebri, saj je gol, prostran in razgleden (na nasprotni strani sta Velika in Menina planina, za Veliko planino pa so Grintovci). Na neporaščenem severovzhodnem hrbtu hriba stoji idilična Kašna planina (pastirska koča). 10 min pod vrhom v tej smeri je desno ob poti Barona peč, 1367 m - manjši, odsekan pomol z lepim razgledom na Zadrečko dolino. Na severni strani Kašne planine je preval, na katerem se združita cesti s Črničva in z Volovljeka (Kranjskega Raka). Od tam se gozdnato sleme prek Kašnega vrha (1290 m) spusti na sedlo Kunšperk (1119 m), ki je bilo nekoč kot najnižja točka v celotnem grebenu pomemben prehod iz Podvolovljeka v Zadrečko dolino. Kranjska reber je edina gora v tem delu Kamniško-Savinjskih Alp, ki ni zgrajena pretežno iz apnenca, temveč iz starejših, za vodo manj prepustnih vulkanskih kamnin. To zanimivost opazimo tudi med obiskom, saj je zato rastlinje nekoliko drugačno, izviri so višje pod grebeni in na vrhu je drugačno skalovje kot drugje po naših gorah. Najbolj običajni pristop na vrh Kranjske rebri je s Črničva, tam je pot tudi markirana. Planinskih koč v skupini Rogatca ni, obstaja le mali (zaklenjeni) bivač na Kalu, sedlu med Rogatcem in Lepenatko.

S Črničva: Od velikega gostišča na Črničvu čez cesto in mimo nekdanje gostilne Pri Mejašu (kažipot) v gozd proti severu. Pot nas vodi po vzhodnih pobočjih Loma in Plešivca, skoraj brez razgledov, trikrat prečka cesto in pripelje na sedlo med Plešivcem in Kranj-

ske rebrijo (Na križu, 1238 m, dve debeli bukvi). Do tam 1 h. Nadaljujemo pot proti severovzhodu po gozdnem grebenu, ki počasi preide v širok in vedno bolj razgleden vršni hrbet; razgled s prostranega vrha presega pričakovanja. Pod vrhom nas presenetijo posamezne temne skale, ki kažejo na vulkansko kamnino. Pot je vedno bolj priljubljena in je primerna tudi za zimski vzpon. Nezahtevna, markirana pot. 1 h 30.

Iz Črnege kote: Slabe 4 km pod Črničvom (Črni kot - vsega nekaj hiš; sicer le del raztresenega hribovskega naselja Tirosek) je severno nad cesto značilno skalovje. Malo pod njim pri hiši Tirosek 12 zavijemo proti severu, na gozdno cesto, in po 400 m parkiramo pri kmetiji Podpečnik. Po cesti naprej do Zgornjega Pečnika; za hišo na jugozahodu pod pobočjem sledimo stezi, ki na gozdnem rebbru privede na kolovoz. Po njem gremo navkreber proti severozahodu in kmalu dosežemo široke in razgledne pašnike ter višje cesto; po

tej gremo na desno do kmetije Laznik (ta cesta se odcepi od glavne kilometer nad našo). Malo nad kmetijo vodi proti jugu mimo Zgornjega Laznika (danes že napol podrtija) traktorski kolovoz, ki kmalu ostro zavije na desno. Na razcepu malo višje sledimo levemu kraku, ki se po nekaj okljukih spet cepi - tokrat zavijemo na desno navzgor po vlaki proti severozahodu. Ko se obrne proti severu, nadaljujemo v isti smeri po poti navzgor med gostim smrečjem, nato prečkamo cesto in mimo opuščene lovske kočice (1215 m) nadaljujemo po gozdu. Pot nas pripelje na Kašno planino (1317 m); pri pastirski koči stopimo na markirano pot. Po njej gremo na levo proti jugu čez razgledni hrbet in smo v 20 min na vrhu (neobičajen in redko uporabljen pristop). Nezahtevna nemarkirana pot. 2 h 15.

Iz Mačkinega kota čez sedlo Kunšperk: Tik nad naseljem Šmiklavž se od glavne ceste (5,5 km pod Črničcem) proti severozahodu odcepi stranska v dolino Mačkin kot (odcep

označuje samo lesena tabla z napisom Izdelava vrtnih garnitur Belaj). Po cesti gremo navzgor do kmetije Enci v povirju potoka Mačkovca (4 km od glavne ceste). Od Encijeve hiše kratek čas po gozdni cesti, nato na levo po kolovozu do skale z razgledom. Nato po poti navzgor po gozdnem grebenu; višje dvakrat prečkamo cesto in nadaljujemo po vlaki, ki gre proti levi in pripelje na sedlo Kunšperk, 1119 m. Zatem po markirani poti proti jugu po gozdnem hrbtu navzgor na gozdno cesto pod Kašnim vrhom. Po njej gremo do križišča in naprej navkreber po kolovozu na Kašno planino (pastirska kočica) ter po poti na vrh. Do sedla Kunšperk nezahtevna nemarkirana pot, naprej nezahtevna markirana. 2 h.

Vodnik: Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba 2004).

Zemljevida: Kamniško-Savinjske Alpe (Planinska založba) in Zgornja Savinjska dolina (Geodetski zavod, obe 1 : 50.000). ●

Sneg tam gori počasi pobira. In povsem zadaj se skriva koroška lepotica Peca, ki v snegu kraljuje nad Mežico. Kralj Matjaž (Matija Korvin) verjetno še vedno globoko spi v jami pri koči pod njo. Le na tolsti Menini planini je mrč. Vse naokoli je en sam travnik. Zemlja je nenavadno črne in rumene barve. Tla Kranjske rebri so vulkanskega izvora. Spomin matere Narave na njen nastanek je še živ. Malo naprej proti Rogatcu in Lepenatki, na Kunšperskem sedlu severno od Kranjske rebri, tla spet postanejo apnenčasta, kot je to pri nas običajno. Voda na vulkanskih tleh ne pronica tako kot na apnenčastih. Kot dokaz opazim na pol zamrznjeno mlako z leseno ograjo okoli. Ta je napol podrt in travnik poleg je razrit. Za hrano in pijačo divjih svinj je dobro poskrbljeno, pomislim. Zakaj zraven mlake stoji lovska opazovalnica, verjetno ni potrebno posebej razlagati. Po nekaj korakih sem stopil na s soncem obsijani vulkanski vrh, posejan s sivo zelenimi kamni. Ko si enega pobjže ogledam, opazim raznobarvne lišaje, predvsem črne in zeleno rumene. Toplo sonce in hladen severnik sta poskr-

beli, da je v ozračju vladala harmonija. Severnik me je vseeno prepričal, da sem si na glavo poveznil kapo. Čas se mi je tu ustavil. Poglobil sem se v to prelepo stvarstvo narave in se za trenutek obrnil vase. Zakaj vendarle tako rad hodim v gore, zakaj me tako privlačijo, ko zna biti hoja navkreber včasih tako naporna? Zato, ker vsakič, ko se ustaviš in ozreš naokrog, vidiš bolj čudovit razgled. Tvoje obzorje se vse bolj širi in človeške napake se ti zdijo majhne in nepomembne. Vse bolj vidiš celoto. Ko laziš vse višje, se ločuješ od bremen, ki si jih nosil v dolini. Postajaš vse lažji in svobodnejši. In čudovita lepota, ki te obdaja, te žene vse višje in višje. S te perspektive vidiš svet drugačen, kot je v dolini in postaneš tudi bolj prizanesljiv in tak tudi ostajaš. Pripravljen si na izzive, ki ti jih ponuja življenje in jih potem mnogo lažje prenašaš.

Tako razmišljam, ko zrem prek trav in gozdov v umito modro nebo nad snežno belimi Grintovci in počasi se odpravim proti izhodišču. Vendar samo fizično. V mislih sem še vedno tu, tu kjer se mi je ustavil čas. ●

Sondrio 2005

✍️ Domen Drab 📷 Jože Drab

Januarja letos je ekipa OŠ Sostro iz Ljubljane zmagala na državnem tekmovanju Mladina in gore v Novi Gorici. Za nagrado smo dobili brezplačno udeležbo na enotedenskem trekingu po italijanskih Centralnih Alpah v skupini Piz Bernine. Sedem dni v juliju smo tako hodili po Visoki poti Valmalenco (Alta via della Valmalenco).

V jutranjih urah smo zapustili Ljubljano in se z avtomobilom odpeljali proti Italiji. Vozili smo se mimo Gardskega in Comskega jezera, vse do mesta Sondrio, ki leži ob vznožju štiritisočaka Bernine. Na železniško postajo, na kateri je bilo zbirno mesto, so prišli udeleženci: skupina Špancev, Švicar in vrsta Italijanov z različnih koncev države. Vseh nas je bilo 31, 8 odraslih in 23 otrok, starih od 12 do 16 let. Nadaljevali smo pot z avtobusom skozi ozko alpsko dolino, vedno višje, vse do vasi Chiareggio 1612 m visoko. Tam se je začel pravi treking. Oprtali smo si težke nahrbtnike, v katerih smo imeli vse potrebno za naslednjih sedem dni hoje po visokogorju. Verjetno ni treba posebej poudarjati, kako težki so bili ... Za začetek nas je pozdravil rahel dež in napovedal pestro vreme v naslednjih dneh.

Vsi udeleženci trekinga pred kočjo Gerli

Treking

Cilj prvega dne je bila kočja Gerli. Pot ni bila zahtevna, saj smo lahko hodili »vštric«. V kočji smo se razkropili po sobah, nato pa si šli ogledat WC-je. Presenečeni smo ugotovili, da so veliko boljši kot v slovenskih kočjah. Pred večerjo smo imeli spoznavni večer, ker pa nismo razumeli italijanščine, oni pa ne angleščine, smo se bolj slabo razumeli. Nekaj pa nam je vseeno prevajala v angleščino vodnica iz Sondria Beatrice.

Naslednje jutro smo, tako kot vse naslednje dni, vstali ob sedmih, pojedli zajtrk (vsak dan enak - kruh, marmelada in viki krema) in vzeli vsak svoj »pocket lunch«. Vsak dan smo hodili kakih osem ur. Kmalu smo spoznali še eno italijansko gorniško posebnost - ne poznajo izohipse. Vse poti so šle le gor ali pa dol. Tako smo šli drugi dan trekinga najprej 300 m navzdol ter na drugi strani doline prav toliko navzgor do Zlate planine (Alpe dell' Oro, 2000 m). Ustavili smo se na planini Alpe Fora, na kateri smo lahko poskusili domači sir, vodnik Nicolo in naš Anže pa sta nam pokazala, kako se kosi s koso. Po postanku smo nadaljevali pot mimo mnogih rek in potokov ter dosegli kočjo Longoni (2450 m). Imeli smo srečo, saj se je pet minut po našem prihodu ulilo kot iz škafo. Zvečer smo kartali in spoznavali druge udeležence. Spali smo na zanimivih skupnih ležiščih, ki so imela 3 nadstropja.

Zastavonoše

Tretji dan je bila nam Slovincem dodeljena čast, da nosimo leseno palico, na kateri so bile slovenska, italijanska, španska in švicarska zastava. Vsak izmed nas jo je nosil nekaj časa. Med potjo smo nabirali zanimive kamne različnih barv. Povzpeli smo se do kočje na Entovi (3001 m), ki pa je bila žal zaprta. Nato smo se spustili za 200 m po ledeniku Scerscen. Zelo nam je drselo in vsi po vrsti smo padali, saj nismo imeli derez. Na srečo ledenik ni bil strm. To je bilo za večino udeležencev prvo srečanje z ledenikom. Na koncu smo se spustili še za 400

Domen nosi zastavo, zadaj Disgrazia

m in se ustavili ob divji ledeniški reki. Videli smo zelo veliko slapov. Čakalo nas je še 400 m vzpona do kočice Marinelli (2813 m).

Pred nami sta bila dva dneva bivanja v tej veliki koči. Zvečer smo igrali poker z Italijani, pogovarjali pa smo se tudi s Španci, za katere se je izkazalo, da znajo več angleščine kot Italijani. Vtise s tega tabora smo tisti dan zapisali v knjigo UIAA.

Četrty dan je bil »dan za počitek«. Vstali smo šele ob 8 h. Odpravili smo se na bližnji vrh, ki je bil tudi najvišji vrh naše poti – Punta Marinelli (3182 m). Vzpon ni bil zahteven. Vsi smo prišli nanj. Z vrha smo imeli lep razgled, še posebno na Piz Bernino in Piz Argent. Ko smo se vrnili h koči, so v bližino prišli kozorogi. Bilo jih je kar 14. Bili so navajeni ljudi in se nas niso bali. Oskrbnica jim vsak dan prinese sol na skalo v bližini kočice, da jo ližejo. Zvečer smo igrali tarok. Večerja je bila spet odlična. Bali smo se, da se bomo zredili. Opazili smo, da je Švicar začel osvajati Španko Lis.

Iz skal na pašnike

Peti dan smo se spustili do jezera pod kočico ter se nato povzpeli na škrbino Forbici. Mimo kočice Carate Brianza (2636 m) smo se povzpeli na škrbino Fellario (2819 m) in po treh dneh samih skal in ledu končno spet stopili na zeleno pobočje nad kočico Bignami. Na travnikih ob potoku je bilo vse polno rož, v nahrbtniku pa vedno več kamnov. Na poti je bilo veliko krav in tudi kravjekov. Popoldne smo prišli do kočice Bignami (2401 m). Stoji ob velikem akumulacijskem jezeru, v katero se stekajo ledeniške reke in potoki, ki nastanejo pri taljenju ledenikov nad kočico. Najvišji slap, ki se ga lepo vidi od kočice, meri kar 200 m.

Ta dan nas je čakala lahka, a dolga pot. Najprej smo se spustili do akumulacijskega jezera in se nato povzpeli do planine Alpe Gera, na kateri smo imeli možnost poskusiti kislo mleko in sir. Po dolgi položni dolini Poschiavini smo se počasi povzpeli do švicarske meje. Mimo nekaj manjših jezerc smo prišli do deročega ledeni-

Slovenci na vrhu Punta Marinelli

škega potoka, prek katerega ni bilo mostu. Potok je bil širok vsaj dva metra in pol metra globok. Nismo vedeli, kaj storiti. Nekateri so si sezuli čevlje in prebredli potok. Drugi smo skakali čez brez nahrbtnikov in nato lovili nahrbtnike, ki so jih metali z drugega brega. Bili smo kar uspešni, le dva sta do gležnja stopila v vodo. Nato smo se povzpeli na bližnje 2700 m visoko sedlo. Z njega se je lepo videl most čez potok. Vsi smo se »tepli po glavah«. Na drugi strani sedla sta nas pričakala snemalca. Snemala sta film za

UIAA. To nam je podaljšalo pot. Vsi utrujeni smo prišli do kočice Cristine (2250 m). Tam sem dal svoj prvi mednarodni intervju, saj sem v kamero pokomentiral svoje videnje tega tabora.

Pred kočico je bilo nekakšno nogometno igrišče, obdano s potoki. Sposodili smo si žogo in se šli igrati. Igrali smo mednarodno tekmo: Slovenija proti Italiji, na vsaki strani pa je bilo še nekaj Špancev. Bilo je prav zabavno. Tekma se je končala šele, ko je bilo tako temno, da nismo več mogli videti žoge, in sicer s prijateljskim rezultatom 6 : 6.

Zadnji dan trekinga po Valmalencu smo šli le še navzdol, do najbližje vasi Franciscia (1557 m). Avtobus nas je odpeljal nazaj do Sondria. Tam smo šli vsi skupaj na pico. Prekmalu je prišel čas, da se poslovimo. Vsem je bilo težko. Med vožnjo nazaj domov smo se ustavili ob jezeru Lago di Como in se kopali. Voda je bila neverjetno topla in kar žal nam je bilo, da smo morali naprej. Vsem je bil ta treking všeč in upamo, da se bomo še kdaj vrnili.

Iz Slovenije so se trekinga udeležili: Domen Drab, Anže Birk, Blaž Birk, Miha Groznik in Jože Drab – mentor. ●

Prvič nad 3000 m, v ozadju masiv Bernine

Oster greben Spallagrät med sestopom z vrha Bernine (desno)

Bernina, najbližji štiritisočak

Na kaj vse mora človek računati, ko se odpravi v ledeniški svet

✍️ Irena Mušič 📷 Vladimir Habjan

Že od začetka leta sva se spraševala, kateri bo najin letošnji štiritisočak. Veliko je težjih in višjih, pa vendar sva v sebi že vedela, da bo to Bernina. Najprej sva imela v načrtu pristop iz Švice po znamenitem grebenu Biancograt skupaj s prijatelji, ko pa so ti odpovedali, sva se odločila za italijansko stran.

Dolgo potovanje do gore

Ob obetavni vremenski napovedi sva se iz Cortine v Dolomitih odpravila čez prelaze in doline po prijetni, a precej daljši poti, kot bi bila po avtocesti, proti mestu Sondrio. Že v temi sva po ozki gorski cesti prispela do izhodišča, umetnega jezera na Campo Moru. Načrt za naslednji dan: priti do izhodiščne kočice za vrh, kočice Marco e Rosa, dan zatem pa naj bi sledil

vzpon na vrh. Po nočnem pršenju sva se zbudila v jasnem sončnem jutru in takoj po kavici na parkirišču odšla v »neznano«. Naglica ni bila potrebna, zato sva se s težkima nahrbtnikoma počasi vzpenjala proti koči Carate Brianza. Vreme se je po jutranjem soncu kmalu pokvarilo, više sva bila, slabše je bilo. Ob poti naju je spremljalo žvižganje svizcev, eden je bil malo bolj radoveden in se je celo »postavil« na ogled. Tako vabijo mimoidoče, naj jim postrežejo s hrano. Prav zabavni so. V koči sva nato kupila še manjkajoči natančnejši zemljevid za območje Bernine, ki ga dan prej zaradi pozne ure nisva mogla dobiti.

Na sedelcu nad kočico se je odprl širen razgled: spodaj samo še gol, pust svet, više pa vrhovi v megli. Poslovila sva se od objema zelene trave in stopila v svet kamenja, ledenikov in divjega šumenja nešteti ledeniških potokov. Ob pršenju dežja sva se spuščala v dolinico

Čez ledeniško grobljo, v ozadju zakrita Bernina

pod naslednjo kočo Marinelli-Bombardieri, ki kot utrdba stoji nad njo. Z roba njene terase se ob lepem vremenu vidi kočica Marco e Rosa, a ta dan se ni ... Večina obiskovalcev konča turo pri tej koči, kmalu zatem je namreč ledenik. V koči je bilo prijetno toplo. V vpisni knjigi sva našla vtise šolarjev iz osnovne šole Sostro (Od

kod lepote Slovenije ... glej prejšnji prispevek). Zunaj je nehalo deževati. Nad kočico sva po stezi v pustem in turobnem svetu, polnem ledeniških potokov, prestopila mejo tri tisoč metrov. Na sedlu Passo Marinelli se markirana pot konča. Tam sva zavila na levo navzdol proti ledeniku. Začetek je bil še viden, višje pa je

V hudem požledu po ferati proti koči

Orkanski veter okoli kočice Marco e Rosa

bilo popolnoma megleno. Nič kaj obetavno, to namreč skoraj zanesljivo pomeni težave, če ni sledi predhodnikov ... Ledeniško sva se navezala, pripravila karto in opis, da bo pri roki, in se odpravila. V daljavi sta se skozi meglo odkrila še dva »reveža«. Neke sledi sva kmalu našla, a so naju zapeljale v najbolj zoprni del ledenika! Očitno je najin predhodnik hudo blodil ... No, tudi midva sva. Po nekaj nevarnih skokih z derezami na nogah sva se le prebila v lažji svet.

Megle so se za hip toliko dvignile, da so odkrile gaz in strmo snežno pobočje. Pred nama je bil zadnji vzpon. Gaz je vodila mimo ledeniških razpok čez strmo snežno pobočje do skalne pregrade. Tam sva ujela predhodnika. Začetni skok je bil videti prav oduren: previsen in vlažen. Prestop v steno je bil siten, saj je bila krajna poč zelo široka. V pomoč je bila vrh, pripeta na lestev, ki je bila 2 m oddaljena od stene. Za začetni previs je bilo potrebno kar precej moči. Nad skokom pa je zapihalo! Čez strm skalnat svet je vodila debela jeklenica, ki je bila neizmerno v pomoč, vendar je bila na debelo požlejena. S samovarovanjem sva počasi napredovala, močan veter in mraz sta nama jemala energijo, poti pa kar ni in ni hotelo biti konec. Tik pred mrakom sva vsa premražena končno zagledala kočico in se v njej »odmrznila«.

Čestitke oskrbnika in prijazen pozdrav predhodnikov, dveh Italijanov, ter počitek in večerja so le pripomogli k boljšemu razpoloženju.

Čakanje, neuspeli poskus in končno le vrh

Ponoči je tako zavijalo okoli vogalov, kot da bi bil prižgan radio. Zjutraj sva že vedela, da ta dan z vrhom skoraj gotovo ne bo nič. Vidljivost je bila slaba, še hujši problem pa je bil veter. Vsi v jedilnici smo se posvetovali, kaj nam je storiti. »Najina« prijazna Italijana in še en starejši možakar so se odločili, da se vrnejo. Poslovali smo se. Od kočice, ki stoji prav na robu stene, se je lepo videlo na spodnji ledenik, saj je bil v soncu. Italijani se dolgo dolgo niso prikazali. Namesto tega je eden izmed njih nenadoma pritekel v jedilnico in sporočil, da je neki drug padel! Oskrbnik se je s kolegom takoj odpravil na reševalno akcijo. Ni bilo dolgo, ko je po radijski postaji sporočil, tako da smo lahko vsi slišali: »È morto!« Zdaj je bilo razpoloženje v koči še bolj moreče. Hodili smo od enega okna jedilnice do drugega, opazovali in slikali prelete reševalnega helikopterja nad ledenikom in žlebom, dokler zadnji ni odpeljal nesrečnega gornika v dolino. Vsi, ki so se vzpenjali po ledeniku, so se vračali.

Razgled z vrha: spredaj Piz Scerscen (levo) in Piz Roseg (desno), levo zadaj Monte Disgrazia, Walliške Alpe pa daleč zadaj na obzorju

Od prodaje vsake majice
"slovenski dvatisočaki"
prispevamo v Sklad
Okrešelj 500 SIT.

www.vrh.si

Popoldne se je veter toliko umiril, da sva vseeno poskusila. Sledila sva vodniški navezi in dokaj hitro prispela v skalnat svet. Vendar je bilo našega poskusa pred tehnično najtežjim delom konec, saj je spet tako pihalo, da je mráz lezel prav pod kožo, pa še megla se je znova zgoštila. Zato smo se vsi vrnili. Zvečer se je kočica kar napolnila, nama pa je drugi večer popestril prijeten novozelandski parček.

Zgodnje vstajanje nekaterih naju je toliko zmotilo, da nisva bila med najzgodnejšimi. Zbudila sva se v »mirni« kočici, zunaj je bilo preveč tiho in pogled ven nama je razkril ... jasno, sončno in mirno jutro! Ni bilo več kaj čakati! Hitra priprava in že sva »odletela« za predhodnimi navezami. Te so bile samo še pikice na ledeniku ... No, hitenje in višina sta nama hitro pokazala zobe, zato je bilo treba umiriti korak. Pa še slikati je bilo treba! Na nasprotni strani je bil znani Piz Palü, pod njim so se naveze čez mogočni ledenik počasi premikale proti švicarski kočici Diavolezza. Vodniki omenjajo dve možnosti vzpona na Bernino, lažjo – snežno – in težjo – grebensko. Zanimalo naju je, zakaj vsi hodijo po grebenu. Kmalu sva ugotovila: zaradi pomanjkanja snega so pobočje »razklale« ve-

like razpoke, torej prehod tam ni bil možen. Grebenski del poti je bil kar obiskan, treba je bilo čakati. V tehnično najtežjem delu je bilo pred nama kar šest Francozov v eni navezi! Plezarija v derezah, srečevanje z vračajočimi se in oster snežni greben med italijanskim in švicarskim vrhom ...vse to je »začinilo« vzpon proti vrhu. In končno vrh! Odprl se je razgled vse naokoli. Monte Rosa, Ortler, Adamello ... Sestop je bil v nasprotju z vzponom precej hitrejši, nekaj spustov po vrvi ... in že sva bila spet pri koči.

Zgubljeni in spet najdeni fotoapar

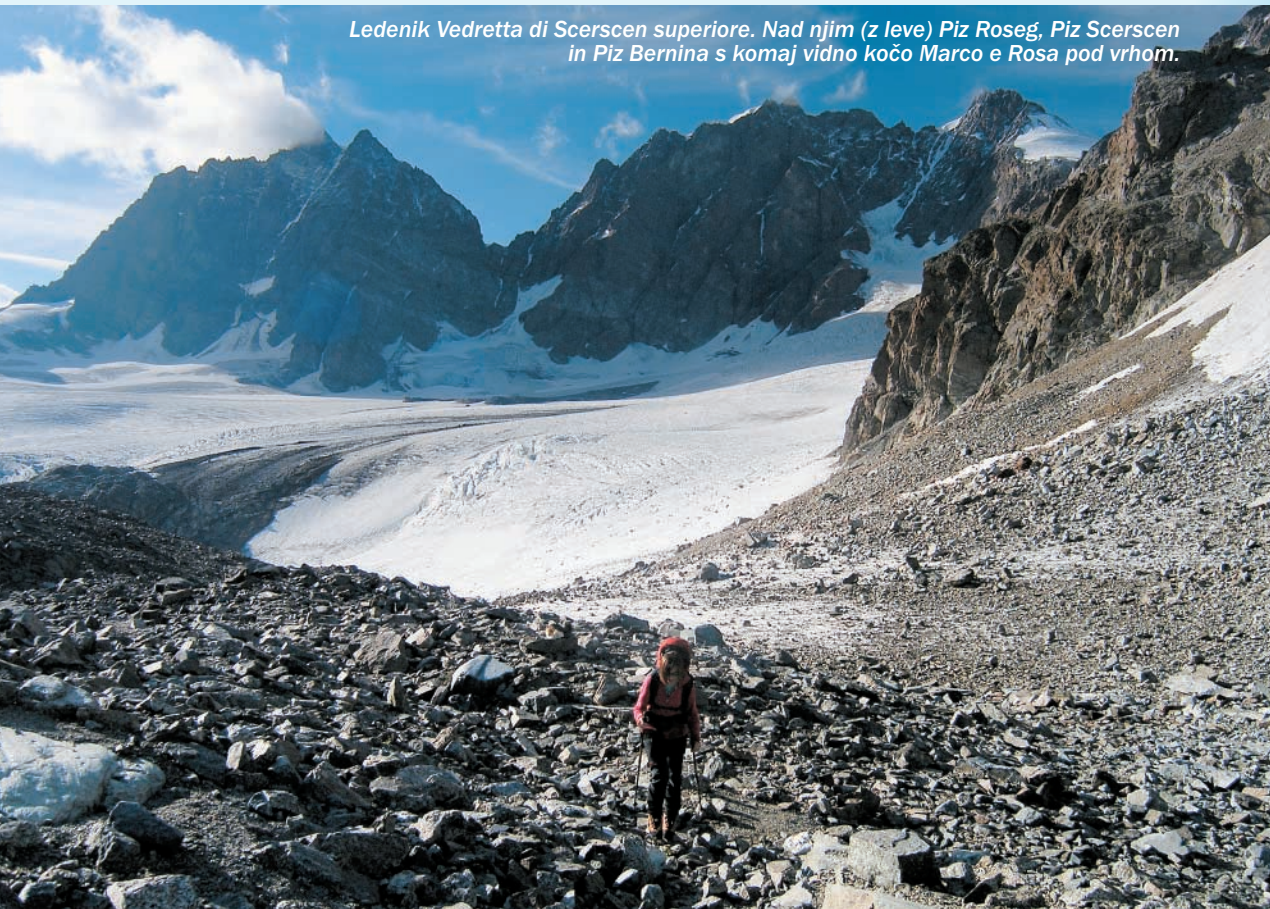
Zaslužno kosilo in odpravila sva se v dolino. Sestop po ferati je bil čisto nekaj drugega kot pa mučni vzpon. Sestop čez previsni skok

V tehnično najtežjem delu vršnega vzpona je vedno gneča.

sva elegantno opravila z »abzajlom«, pri prestopu s stene na sneg pa sva ga polomila ... Kdo je bil krivec, trije Italijani, ki so tam čakali, ali morda, zdaj niti ni več pomembno. Dejstvo je, da je pri lovljenju ravnotežja digitalni fotoapar skupaj s torbico kot snežna kepa odbrzel po strmem snežišču: hop, hop, hop ... Nobena kletvi-

Ledenik Vedretta di Scerscen superiore. Nad njim (z leve) Piz Roseg, Piz Scerscen in Piz Bernina s komaj vidno kočo Marco e Rosa pod vrhom.

Piz Bernina, 4049 m

☞ Irena Mušič

Mogočni ledeni orjak Bernina se dviga v osrednjem grebenu Engadinskih Alp (Engadiner Alpen) na jugu Švice oziroma severu Italije. Svoje sosede (npr.: Piz Palü, 3901 m, Piz Zupò, 3995 m, Piz Roseg, 3920 m) po višini toliko prekaša, da se edini izmed njih dvigne nad 4000 m. Velja za štiritisočak, ki je Slovcem najbližji. Opisali bomo dva tehnično najlažja pristopa na vrh, naj pa omenim, da je zelo priljubljen, vendar zahtevnejši vzpon po severnem grebenu Biancoqrat.

Pristop iz Švice: Iz Ljubljane se po avtocesti odpeljemo proti Trstu, v Opčinah prestopimo mejo in nadaljujemo vožnjo po Padski nižini mimo Benetk proti Bergamu. Tam zavijemo proti Leccu in nadaljujemo pot mimo jezera Lago di Como do Chiavenne. Tam zapustimo Italijo in vstopimo v Švico, v dolino Engadin (Oberengadin). V St. Moritzu zavijemo na desno do Pontresine in naprej do spodnje postaje gondolske žičnice (2093 m), s katero se lahko zapeljemo do kočice Rif. Diavolezza, 2973 m. (Različica poti do Pontresine: Brescia – Nato Iseo – Darfo – Èdolo – Tresenda – Tirano.) Od kočice se odpravimo po poti proti jugozahodu do ledenika Vadret Pers, ga prečimo v isti smeri in se po strmih snežnih pobočjih povzpemo na skalnati hrbet Fortezza, po katerem je treba tudi malo poplezati (II. tež. stop.). Po snežišču se povz-

pnemo do vznožja grebena Bellavista in pod njim prečimo proti zahodu, proti vrhu Crast'Agüzza, 3854 m, nato pa sestopimo do zgornjega dela ledenika Morteratsch in po njem prečimo do sedla Fuorcla Crast'Agüzza, 3591 m. Od sedla do kočice Rif. Marco e Rosa, 3609 m, je le še nekaj hoje po ravnem. To je najkrajši dostop do kočice, ki je izhodišče za vršni vzpon.

Pristop iz Italije: Vožnja iz Ljubljane do jezera Lago di Como je enaka kot pri pristopu iz Švice. Pred koncem jezera, v bližini mesta Colico, zavijemo

na desno v dolino Valtellina in se peljemo do Sondria. (Različica poti do Sondria: Brescia – Nato Iseo – Darfo – Èdolo – Tresenda.) Od tam gremo na levo in strmo navzgor skozi dolino Val Malenco do parkirišča pri jezeru Lago di Campo Moro, 1900 m. Od parkirišča se napotimo prek jezera do začetka markirane poti do kočice Rif. Carate Brianza, 2336 m. Pot se najprej strmo vzpne po jugozahodnem pobočju Sassa Mora, 3108 m, in ga zaobide. Po vodoravnem hodimo kar nekaj časa, nato pa na severu zagledamo nad sabo kočico. Tik nad njo je škrbina Bochetta delle Forbici, 2636 m; od te se nekoliko spustimo po severozahodnem pobočju Cime di Musella, 2021 m. Sledi kratek, a kar strm vzpon do kočice Rif. Marinelli Bombardieri, 2813 m, od katere je z zahodne strani lep pogled na južno pobočje Bernine in kočico Rif. Marco e Rosa. Pot naprej zavije na vzhod, čez grušč, na prelaz Passo Marinelli occidentale, 3087 m. Z njega se spustimo do ledenika Vedretta di Scerscen superiore. Po njem nadaljujemo pot proti severu, proti skalnemu pobočju, na katerem stoji kočica Rif. Marco e Rosa. Prestop s snežišča v steno je lahko težaven, a ga olajšajo vrvi, vse do kočice pa vodi ferata, zavarovana z verigami.

Vzpon na vrh: Od kočice Rif. Marco e Rosa se vzpemo na strmo snežišče, proti njegovemu

desnemu robu, do skalnega začetka grebena Spallagrat. Po grebenu lažje plezamo (I-II), dokler ne pridemo do strmega odstavka (III). Tega preplezamo ob pomoči klinov in svedrov, ki pa rabijo zgolj za varovanje. Nadaljujemo pot do italijanskega predvrha Spalla, 4020 m. Od vrha nas ločita še zelo ozek in izpostavljen snežni greben ter nekaj skalnega plezanja po vzhodnem pobočju Bernine.

Sestop: V obeh primerih sestopimo po isti poti; pri tem na grebenu uporabimo že urejena sidrišča za spuste ob vrvi.

Težavnost: Obakrat gre za zahtevno ledeniško turo, kombinirano s skalnim plezanjem in z najtežjim mestom na grebenu Spallagrat (III). Za vzpon je potrebno znanje gibanja v le-

deniškem svetu. Priporočljivo je spremstvo vodnika.

Časi: Spodnja postaja gondolske žičnice Diavolezza-Rif. Diavolezza (2 h 30)-Rif. Marco e Rosa (5-6 h).

Campo Moro-Rif. Marco e Rosa: 5 h 30-6h.

Rif. Marco e Rosa-Piz Bernina: 2 h.

Vodnika: Richard Goedeke: Vsi štiritisočaki Alp po običajnih smereh (Sidarta); Tomaž Vrhovec et al.: Najvišji vrhovi v Alpah (PZS); Günther Flaig: Berninagruppe. Bergverlag Rother, München; N. Canetta, G. Miotti: Bernina. CAI - TCI, Milano.

Zemljevida: Piz Bernina, 1277 (1 : 25.000, Landeskarte der Schweiz); Bernina - Sondrio, 93 (1 : 50.000, Kompass). ●

ca ni pomagala. Prva misel je bila: kaj bo vendar s slikami? Šele pozneje nama je bilo žal tudi zaradi fotoaparata ... Skušala sva si zapomniti, v katero razpoko kakih 100 m niže je padel, ko pa sva bila tam, so si bile vse podobne! Ampak vsaj pogledati sva pa le morala!

Poleg razpoke, ki sva jo sumila za pravo, sva naredila sidrišče. S tesnobo in kančkom upanja sem varovala Vlada, ko se je spuščal. Čas je tekel neverjetno počasi. Nič nisem slišala, čeprav je nekaj vpil tam doli. Končno se je vrv zrahljala, začela sem povzemat. In prikazal se je. Pogled je iskal in iskal ... in našel fotoaparat za pasom! Hura! Sreča in še enkrat sreča!

Sestop je bil seveda temu primerno vesel. Ker sva si že zgoraj začrtala pot čez ledenik, tokrat nisva imela nobenih te-

žav pri prečenju - prav elegantno sva prišla čez. Ko sva spravljala opremo v nahrbtnika, sva imela prav dober občutek, čeprav naju je tlačila teža. Prav lahko sva hodila nazaj proti dolini. Že v temi sva prišla do avta, se usedla in se zagledala v jasno zvezdno nebo in tudi vase. Saj besede niso bile potrebne ... ●

PRODAJA: TRGOVINA POHODNIK, UNIVET D.O.O.,
ŠMARTINSKA 152, BTC-HALA A,
LJUBLJANA

TEL: 01 585 26 30
E-MAIL: POHODNIK@UNIVET.SI
WWW.POHODNIK-SI.COM

berghaus
TRUST IS EARNED

BERGHAUS' "TRUST IS EARNED" and are registered trademarks of Berghaus Limited. ©Berghaus Ltd. 2005.

Medijski alpinizem

Tomaž Humar znova v Rupalski steni Nanga Parbata – medijski pritiski, zgodovinsko helikoptersko reševanje in polemike o smiselnosti takšnega početja

✍ Boris Strmšek

Verjetno še ni bilo alpinističnega dogodka, ki bi tako razburil slovensko javnost kot zadnji načrt Tomaža Humarja, da prepleza Rupalsko steno Nanga Parbata. 8125 metrov visoka gora v Pakistanu, ki skupaj z Anapurno (8091 m) in drugo najvišjo goro sveta K2 (8611 m) sodi med najnevarnejše osemtisočake, je bila tokrat premočna za »našega Tomaža«. Same priprave pod goro, vzpon in predvsem dramatično reševanje so sprožili vrsto polemik v slovenskih medijih, ki so bili močno vključeni v dogajanje. Za nekatere je junak, za druge norec, ki se igra z življenjem. Že pred odhodom odprave v Pakistan je bilo načrtovano dejanje predstavljeno v različnih medijih in ti so nato spremljali vsa dogajanja pod goro in na njej. Način medijskega predstavljanja je bil pri Humarjevih odpravah že nekako ustaljen. Močna navzočnost v nekaterih medijih, skoraj neposreden prenos dogajanja na internetu, v besedi in sliki, postopno dviganje napetosti, ustvarjanje dramatičnega razpoloženja in nato boj za življenje (beri: vzpon). To smo lahko doživeli že ob južni steni Daulagirija in prvi Humarjevi odpravi v Rupalsko steno Nanga Parbata pred dvema letoma, ko ga je gora prvič zavrnila. Tudi lanski Janu je bil v podobnem slogu; prav tako mu ni uspelo. Zanimivo je to, da se alpinistična javnost takrat, pa tudi zdaj, ni kaj dosti vključevala v dogajanje, čeprav je med alpinisti prav tako močno odmevalo kakor v splošni javnosti – razen seveda ob reševanju, ko je potekala prava meddržavna akcija in je bilo vključenih nekaj znanih alpinističnih osebnosti ter politikov, ki so nato skupaj dosegli, da Tomaž Humar ni za vselej ostal v steni Nanga Parbata.

Pomoč »unga od zgori«

Ta članek naj bi bil intervju s Tomažem Humarjem, vendar se nam na žalost kljub prošnjam ni oglasil. Pisati o znanih in že tolikokrat premlelih dejstvih mogoče nima pomena, le toliko za osvežitev spomina, kako je vse skupaj okvirno potekalo. 2. julija se je v Pakistan odpravila ekipa, ki so jo poleg Tomaža Humarja sestavljali alpinist Aleš Koželj, hrvaški alpinist in snemalec Stipe Božič, zdravnica Anda Perdan, bioterapevtka Nataša Pergar ter novinarka Maja Roš. Aleša Koželja najbolj poznamo iz vzponov v južni steni Aconcague (6962 m) v Andih leta 2003 in letošnjega vzpona v severni steni Cholatseja (6440 m) v nepalski Himalaji, oba je opravil skupaj s Humarjem. Hrvaški alpinist Stipe Božič je vsekakor precej poznano ime še iz časov skupne države (npr. odprava na Everest leta 1979, osvojil vrh), velikokrat pa je sodeloval na himalajskih odpravah z Vikijem Grošljem ter ob tem stopil še na osemtisočaka K2 in Kangčendzengo. Zdravnica Anda Perdan je v zadnjih letih stalna spremljevalka Humarjevih odprav, Majo Roš poznamo s Karničarjeve odprave na Everest leta 2000 in kot avtorico knjige Prvi na smučeh z Everesta, vendar je po tistem zamenjala novinarsko hišo, o Nataši Pergar pa vemo to, da raziskuje avre plezalcev pri njihovih naporih ter že četrto leto spremlja energije Tomaža Humarja, kar koli že to pomeni. Je avtorica knjige Vidne in nevidne poti. Vsa dogajanja so bila spremljana prek interneta na Humarjevi spletni strani www.humar.com, na kateri si še vedno lahko ogledate potek odprave.

7. julija so prispeli pod Nanga Parbat in takoj naslednji dan se je že začela aklimatizacija v

Messnerjevi smeri, ki poteka v Rupalski steni levo od načrtovane Humarjeve smeri. Ob drugi aklimatizaciji sta Humar in Koželj dosegla višino 6800 m, ves čas pa so ju spremljali sneženje in slabe razmere. 18. julija sta se iz plazovite stene vrnila v bazo. In potem se je začelo čakanje. Nameravani odhod v steno 27. julija je bil predstavljen zaradi poslabšanja vremena. »V takšnem vremenu je nesmiselno tvegati – bil bi popoln samomor!« je izjavil naš alpinist. Sicer pa je bilo to jasno vsakemu alpinistu, še posebno tistim, ki so izkusili nekoliko višje vrhove. 1. avgusta se je vzpon v 4500 m visoki steni končno začel. Prva dva dneva je Tomažu Humarju šlo dokaj gladko, tretji dan pa se mu je kmalu nad 6000 m zataknilo. Zaradi slabih razmer ni mogel najti prehoda, ob tem pa je bilo seveda najbolj vprašljivo varovanje. Samohodec nima soplezalca, ki bi ga varoval z vrvjo ali mu kakor koli pomagal. Ni šlo ne gor ne dol, ujel se je v past velike stene, v kateri je bil povsem sam. Tako je bilo še nekaj naslednjih dni, ko je čepel v majhni snežni luknji in čakal na boljše vreme, razmere ali pa na pomoč »unga od zgori«. Po šestih dneh negotovosti je prišla v poštev predvsem tretja možnost, ki se je pokazala v obliki helikopterja pakistanske vojske. Helikopter je 10. avgusta Humarja potegnil iz stene in ga spet postavil na trdna (realna) tla. Seveda pa to ni bil mačji kašelj, predvsem zaradi pravil, da v Pakistanu s helikopterji ne rešujejo nad 5500 m; letenje otežujejo redkejši zrak ter razmere blizu stene. Pravilo so spremenili ali prekršili, to pravzaprav zdaj sploh ni toliko pomembno; v reševanje so se vključila nekatera znana alpinistična imena – največja zahvala gre predvsem Vikiju Grošlju -, vključila sta se tudi slovenski in pakistanski politični vrh. Tomaž Humar (spet) ni uspel, je pa preživel, kljub menda le 30 odstotkom možnosti za preživetje. So pa zato postali slavni pakistanski piloti, ki so veliko tvegali, in s tem nekoliko tudi naš Tomaž, ki je bil razlog za njihovo slavo, saj je reševanje v Nanga Parbatu odmevalo po svetu, najbolj pa seveda pri nas. Za Pakistance vsekakor dobra reklama, ki so jo tudi izkoristili; mogoče pa je to tudi začetek himalajske gorske reševalne službe. Slovenska javnost si je po rešitvi oddahnila, alpinistični krogi pa so še bolj zmajevali z glavo kakor

Aleš Koželj (arhiv www.humar.com)

nad zadnjim Humarjevim Nanga Parbatom. Kaj prida alpinističnih odzivov v javnosti nismo zasledili, razen objektivnega pisanja Tomaža Jakofčiča (Naš Tomaž), ki je bilo objavljeno na spletni strani www.gore-ljudje.net (tam je objavljena tudi večina člankov o tej temi) in v reviji Playboy (!), ter nekaterih izjav Vikija Grošlja, Dava Karničarja in Andreja Štremflja. Po himalajskih dogajanjih pa se je v slovenskih medijih razvila zanimiva polemika o smiselnosti tovrstnega početja, namreč o tako tveganih alpinističnih dejanjih, pojavila pa so se tudi vprašanja o stroških reševanja in plačniku le-teh; brali smo lahko mnenja priznanih strokovnjakov oziroma športnih psihologov, Tomaž Humar pa je zašel tudi v rumeni tisk, ki se po večini ukvarja z osebnim življenjem javnih osebnosti. Torej je naš trenutno najslavnejši alpinist postal zares prava javna oseba – potrditev tega je bilo povabilo v žirijo tekmovanja za miss Slovenije, na katerem je med drugim podelil lento miss interneta. Lahko bi rekli, da je naredil iz slame zlato; vprašanje je tudi, ali bi z uspešnim vzponom po novi smeri na Nanga Parbat sploh lahko toliko pridobil. Sam pravi, da ne. Sklep? Tomaž Humar je izjavil, da se bo z Nanga Parbatom še srečal. Novinarka bo lahko napisala knjigo o najzahtevnejšem helikopterskem reševanju v zgodovini himalajizma doslej, bioterapevtka o barvah in energijah »Ubijalske gore«, alpinisti pa si bomo končno lahko nekoliko oddahnili od nenehnih vprašanj laikov glede Humarja, njegovega vzpona in reševanja. Ah, pa še to – 1. septembra sta v Rupalsko steno Nanga Parbata vstopila ameriška pelezalca Steve House

in Vince Anderson ter po šestih dneh plezanja po prvenstveni smeri stopila na vrh Nanga Parbata, še dva dni pa sta potrebovala za sestop po Messnerjevi smeri nazaj do vznožja. Vzpon odmeva tudi v slovenski javnosti, predvsem zaradi predhodnega medijskega hrupa, povezanega s Humarjevimi vzponom.

Polemike v javnosti

Ob zadnji Humarjevi odpravi in vseh dogajanjih, povezanih z njo, se je postavilo veliko vprašanj, sprožale so se pravcate polemike in o tem je bilo veliko napisanega. Na žalost (ali na srečo) na marsikatero vprašanje nismo dobili odgovora in ga še ne bomo tako hitro. Mogoče se bo moralo zgoditi še nekaj »Humarjevih Nanga Parbatov«, da si bomo o nekaterih stvareh na jasnem. Tako splošna kakor tudi alpinistična javnost. Splošna javnost in tudi novinarji so se ukvarjali predvsem z vprašanji o stroških reševanja, smiselnosti tovrstnega početja in podobnih manj pomembnih zadevah. Ali bomo stroške plačali davkoplačevalci? Pa saj je vseeno, pri vseh neumnostih, ki jih počne država na naš račun, so ti stroški enaki nič. Poleg tega je denar, kolikor ga je že pač bilo, šel vsaj za koristno stvar – rešil je človeško življenje. Sem slišal, da bi bil Humar, če bi ostal za vedno v steni, tragični junak, zdaj, ko so ga rešili, pa je tragični bedak. Nekateri so celo mnenja, da je bolj cirkusant kot alpinist. Mogoče, nekaj pa je verjetno le potegnil iz tega, celo veliko več kot večina iz zares kakovostnih alpinističnih podvigov. Tudi v finančnem pogledu. Večkrat so se pojavile razne izjave o slovenski nevoščljivosti, ki bi naj bila na veliko navzoča pri slovenskih alpinistih oziroma tistih, ki njegovih dejanj ne odobravajo povsem. Tomaž Humar je namreč eden najboljših alpinistov na svetu, kakor smo lahko večkrat slišali, in to je lahko pravšen razlog za nevoščljivost. Pa bi prej rekel, da je tisto o nevoščljivosti običajna puhlica Slovencev, ki se pač ne morejo sprijazniti s tem, da vsi ne podpirajo njihovih dejanj. Mogoče je res eden najboljših, prej bi sicer lahko rekli, da je eden najpogumnejših, vendar pa vseeno eden izmed tisočih. Nekoliko se je treba ozreti naokoli, odpreti kakšno tujo plezalsko revijo (v Sloveniji je

na žalost ne premoremo), prelistati svetovne plezalske zbornike in verjetno bomo presenečeni, ko se nam bodo nenadoma razširila obzorja. Če se le nekoliko ozremo naokoli, bomo celo pri nas našli nekaj vrhunskih alpinistov, plezalcev, junakov vertikale in podobno. Na različnih področjih alpinizma. Mogoče bi mi kar zamerili, če bi jih zdaj tukaj omenil. In ti se veliko bolj posvečajo alpinizmu kakor pa medijski slavi. Sicer vemo, kako je z vrhunskostjo; nekaj jih je zares vrhunskih, ob njih pa je še nekaj takšnih, ki mislijo, da to so ali pa se o njih tako govori. Vzponi in dejstva pa vselej govorijo zase. Humar je brez dvoma odlični alpinist, za katerim je že lepa bera dobrih vzponov, prej ali slej pa vsak alpinist njegovega kova doživlja tudi neuspehe. Še posebno, ker se loteva vzponov, ki so objektivno nevarni, večina alpinistov pa se raje ukvarja s tehničnimi težavami. Ni sicer najprimerneje, da se alpinistični neuspehi dogajajo pred očmi javnosti, vendar si je Humar sam izbral takšen način alpinizma, poleg tega so tukaj pomembne tudi zahteve sponzorjev. Sponzorje namreč zanima predvsem medijska odmevnost, torej kolikokrat in kje se bodo pojavili. To vodi v nekakšno gladiatorstvo, ki smo mu bili priča tudi ob zadnjem Nanga Parbatu; toda če to pomeni moderni alpinizem, bo večina alpinistov verjetno raje ostala kar »staromodnih«. Nekateri sponzorje zanima končni rezultat oziroma uspeh odprave, druge pa predvsem medijska odmevnost dogodka in je uspeh nekega vzpona drugotnega pomena. Malo krvi jih ne moti. Stvar vsakega posameznika, se pravi v našem primeru alpinista, pa je, ali se je pripravil – in za koliko – prodati oziroma podrediti zahtevam sponzorjev. Tukaj seveda mora obstajati nekakšna meja, vendar je mnenje o njej zelo različno.

Alpinistična javnost Tomažu Humarju zagotovo ne zavida njegovih vzponov, je pa kritična do takšnega medijskega predstavljanja, kot smo mu bili priča pred kratkim. Predvsem vsebina poročanja v medijih je bila včasih že na meji slabega okusa in je med alpinisti zbujala celo posmeh. Na žalost takšen način meče precej čudno luč na ves alpinizem in ne samo na Humarjeve dosežke. Pred in med odpravo je bilo veliko izjav, ki so si včasih nasprotovale.

Že sam Humar se je v nekem intervjuju vprašal, ali je takšna medijska pozornost sploh potrebna, saj to zanj pomeni obremenitev. Dobro vprašanje; obremenitev je bila tokrat očitno prevelika. A ni prišla samo od medijev, temveč tudi od »konkurence«. Pod steno sta se namreč pojavila ameriška plezalca, ki sta imela enak cilj – Rupalsko steno Nanga Parbata. In tukaj nas jezi, da ob vseh informacijah, ki smo jih bili deležni, nikoli ni bilo govora o lanskem ameriškem poskusu v tej steni. Zamolčanje dejstev je hujše kot laž, sem prebral nekje. Eden od dvojice – Steve House – je s soplezalcem Bruceom Millerjem že lani preplezal steno do približno 7600 m, nato pa sta zaradi zdravstvenih težav sestopila po Messnerjevi smeri. Po nekaterih slovenskih alpinističnih merilih bi to lahko bila nova smer in zgodba bi bila končana. Vendar je bil to za Housa in Millerja le poskus in napoved dokončanja zgodbe. Letos se je House vrnil pod goro z Vinceom Andersonom. Sredi julija sta prišla v bazo, vzpon pa opravila v prvih dneh septembra. Njuna potrpežljivost je bila poplačana, navzočnost pa mogoče tudi vzrok, da je naš alpinist vstopil v steno v slabih razmerah. Čeprav je težko napovedati vreme za nekaj dni, bi Tomaž Humar na podlagi izkušenj lahko ocenil razmere v steni. Tehnična ocena smeri, ki sta jo po svojem vzponu podala Američana – skala VI in led 4 – pa govori o tem, da vzpon v dobrih razmerah sploh ne pomeni takšnih strašljivih težav, o kakršnih so ves čas govorili v slovenskih medijih. Kar pa zadeva nevarnost stene in razne napovedi o procentih možnega preživetja – vse to razvnela polemika med alpinisti in tudi v javnosti. Če je bilo našemu alpinistu že prej znano, da ima le 30 procentov možnosti, da preživi, potem naj ne bi vstopil v steno in nato ob težavah čakal na rešilni helikopter. Pokazal je namreč zelo veliko voljo do življenja in veselje ob rešitvi, ki se ne skladata z napovedmi o smrtnih nevarnostih. Res pa je, da je lahko vsaka stena nevarna, če se je ne lotimo na primeren način in ob pravem času. Eden izmed Humarjevih »brihtolov« je bil tudi: »Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal!« Tokrat so mu morali pomagati drugi. Američana se z internetom in helikopterji nista kaj prida ukvarjala, temveč

predvsem s steno Nanga Parbata. Sicer pa je Steve House nekaterim slovenskim alpinistom dobro poznan, opravil je tudi nekaj odličnih vzponov z Markom Prezljem, leta 1989 pa je začel svojo plezalno pot v Mariboru, v katerega je prišel v sklopu izmenjave študentov. In se še vedno vrača. Za tiste, ki jih o fantu zanima kaj več, je nekaj na strani www.grivelnorthamerica.com.

Še veliko bi lahko razpredali o Nanga Parbata, Tomažu Humarju, vrhunskem in manj vrhunskem alpinizmu, nevarnostih v gorah, predvsem pa o alpinistični, gorniški etiki, o kateri je v zadnjem času vse manj slišati. Ob takšnih dogodkih vselej pogrešamo več alpinistične besede v širši javnosti. Vsekakor je internet medij sedanosti, še bolj pa prihodnosti, vendar pa je razlika med uporabljanjem in izrabljanjem. Zagotovo bi bila celotna Humarjeva prigoda ob podobni medijski odmevnosti lahko predstavljena na sprejemljivejši način. Novinarji, ki sami niso alpinisti, tega po večini niso sposobni in jih zanima predvsem senzacionalizem. Ta pa s stavkom, ki ga je nekoč izrekel sam Tomaž Humar: »Pa sam plezat sem hotu!« nima več nobene zveze. Kljub vsemu Humarjevi »tihli« dosežki na Šiša Pangmi (2002), Aconcagui (2003) in letošnjem Cholatseju, ki so bili izvedeni brez medijskega hrupa, prav nič ne zaostajajo za drugimi njegovimi (dokončanimi) zgodbami. Lahko mu zaželimo le čim več dokončanih zgodb ter čim manj čepenja v snežnih luknjah in čakanja na rešilne helikoptere v prihodnosti. Neplezanih sten in smeri je namreč še veliko in čakajo. Tudi Tomaža Humarja. ○

Rdeča stena

»Wandov« na pretek

✍ in 📷 Marta Krejan

S prijateljicami smo po tistem, ko smo slišale vremensko napoved, ki je obetala čudovit dan brez padavin, načrtovano sobotno plezarijo prestavile na četrtek. Kljub manjšim komplikacijam zaradi službenih obveznosti smo vztrajale pri svojem in se relativno pozno ustavile v eni od špacerij na obrobju Gradca. Toliko, da vzamemo nekaj malega za pod zob. Pa je nanese, da je v trgovini Simonina denarnica dobila noge. Lep čas smo se neuspešno ubadale z iskanjem in se dogovarjale s policisti, potem pa nas je kljub pozni uri in slabi volji le premamila želja po smeri Serengeti v Rdeči steni okoli trideset kilometrov severno od Gradca. Višje sile pa so nam tisti dan očitno na vsak način hotele preprečiti plezanje; cesto, ki vodi proti steni, je namreč odnesla voda, za pešačenje pa je bilo vsekakor že prepozno. Bo že še kak lep dan, sicer pa je stena obrnjena proti jugu, kar pomeni, da je za plezanje primerna še pozno jeseni ... in seveda zgodaj spomladi.

Balet v vertikali

Rote Wand

Predvsem Mariborčani in verjetno športni plezalci dobro poznajo območje Grazer Bergland, Mariborčani najbrž tudi zato, ker jih do tja dokaj hitro pripelje avtocesta. Rote Wand je eno izmed petnajstih področij (s kratkimi ali dolgimi plezalnimi smermi) v graškem hribovju. Tja najhitreje prideš, če slediš tabli za Brück/Mur, v Frohnleitnu pa zaviješ v Tyrnau, kjer te potem usmerjajo kažipoti. Mi jo navadno uberemo kar po lokalnih cestah, kar znese okoli 130 kilometrov, če začnemo v Radljah ob Dravi. Mislim, da te čaka podobno število kilometrov, če izbereš hitrejše avtocesto, vendar pa moraš za to imeti vinjeto – desetdnevna stane nekaj manj kot 2000 tolarjev.

Najprej asfaltirana, nato pa lepa makadamska cesta te pripelje do urejenega parkirišča, kjer ni dovoljeno puščati avtomobilov čez noč. Vendarle gre za privatna zemljišča oziroma kmetije in gozdne površine, tako da je seveda razumljivo, da moramo upoštevati želje lastnikov. Parkirišče je izhodišče za Rote Wand in Breite Wand, blizu pa je tudi Sudöstsporn. Do stene je okoli trideset minut hoje po cesti ali pa po bližnjici čez gozd. Kam zaviješ, ko si že skoraj pod steno, je seveda odvisno od predela, v katerem je smer, ki jo nameravaš plezati. Vse smeri, ki jih najdeš v vodničku ali pa na spletnih straneh, so praviloma zelo dobro opremljene s svedrovci, tako da običajno potrebuješ le osnovno plezalno opremo in kak zatič, dolge pa so od sto do tristo metrov. Dovolj je, če imaš petdesetmetrsko vrv, saj ni noben raztežaj daljši.

Dacapo

Rote Wand je razdeljen na štiri sektorje in prvi je Dacapo. Stena, ki predstavlja skrajni levi del Rote Wanda, je bolj nizka. V njej poteka pet smeri (danes morda že več – nastajajo namreč vedno nove, večino podatkov o teh pa lahko najdemo na spletnih straneh) težavnosti od IV do

Rdeča stena

VIII-, dolge pa so približno 80 do 120 metrov. Skala je bolj groba, menda niti plošče niso ravno gladke, in ponuja precej dobrih oprimkov ter kar nekaj »zelenjave«. Ko v Dacapu izplezaš iz smeri, zaviješ desno in sestopiš po stezi, ki vodi po nekakšni grapi, pripelje pa te nazaj pod steno.

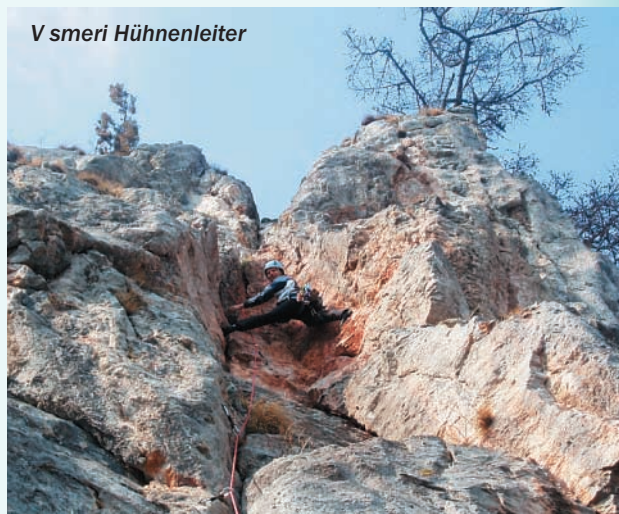
Hauptwand

Malce bolj znan je del desno od Dacapa, Hauptwand, z najmanj petnajstimi različno težkimi smermi, loči pa ju ravno sestopna grapa. Večina plezalcev, ki si izbere katero od smeri v tem delu, pusti nahrbtnike tik pod steno, na tako imenovanem »rucksackplatzu«, ki ga ne moreš zgrešiti, če slediš stezi, ki vodi naravnost pod steno. Marsikomu nagaja niti ne tako zelo enostavna orientacija zaradi mnogih smeri, ki pogosto potekajo zelo blizu skupaj ali pa se križajo. Poleg tega nenehno nastajajo nove smeri, ki znajo malce zmešati štrene.

Z Marinko sva letos poleti v navezo vzeli Tamara, navdušeno mlado športno plezalko, ki je dotlej plezala le v plezališčih s kratkimi športnoplezalnimi smermi. Zato smo se dogovorile za meni že poznano, lepo 300-metrsko petico, skrajno desno smer v Hauptwandu. Skica smeri je fantastična, skoraj do metra natančna, pa vendarle smo v drugem raztežaju ugotovile, da se kljub temu ne ujema z našo smerjo, ki so jo

nakazovali svedrovci. Vseeno smo jo preplezale in na koncu bile celo zadovoljne, da smo zgrešile, saj se sicer ne bi lotile sedmice, kolikor je ocenjena smer Rechtsruck, soseda prvotno načrtovane smeri Röhrlsalat, kot smo ugotovile kasneje. Naju z Marinko pa je med plezanjem vseeno malce grizla slaba vest, misleč, da bo Pupa (Tamara) izgubila vso voljo do daljših smeri, a je bila bojazen povsem odveč: punca se je začela celo spogledovati z alpinizmom.

Sestopile smo po prej omenjeni grapi, le da smo se na vrhu seveda obrnile levo. Za tiste, ki plezajo Röhrlsalat, Rechtruck, A la carte, Veg der alten Männer in smeri v njihovi bližini, je

V smeri Hühnenleiter

V smeri Rechtsruck

verjetno ugodnejši sestop po gozdičku, ki se spušča poševno desno čez steno. Raste med smerjo Röhrsalat in smermi levo od nje, konča pa se s skalnim skokom, čez katerega se lahko spustiš po vrvi. Za ta namen je tam urejena tudi »abzajl pista« (4 x 25 metrov).

Feilerwege in Gipfelwand

Feilerwege se imenuje sektor, ki se nadaljuje desno poševno navzgor od Hauptwanda in se stika z Gipfelwandom, predelom, kjer na višini 1505 metrov postavljen križ predstavlja najvišjo točko Rote Wanda. Na vsaj šest smeri z ocenami od VI do VII+, A2 naletiš v Feilerwegu, če namesto proti »rucksackplatzu« nadaljuješ desno po poti. Dolge so okoli 200 metrov, če pa si kdo zaželi kaj krajšega, bo smeri, krajše od 100 metrov, zagotovo našel v sosednjem sektorju.

Gipfelwand skriva 70-metrsko devetko, smer z zgornjim imenom Mit dem Kopf durch die Wand, ki se nato združi s smerjo Flugsandpfeiler. Ta je ocenjena s VI+, vendar pa zgornjih 70 metrov (torej zadnja raztežaja, skupna obema smerema) ne presega petice. V tem sektorju je najmanj sedem smeri in najlažja, Spekulatorius, ima oceno VI-. Najdemo še eno dobro šestico, vse ostale pa so težje.

Za sestop se ni treba posebej truditi, blizu križa so namreč urejena sidrišča za spust po vrvi, najdaljši spust pa je le petindvajsetmetrski. Spust po vrvi je pravzaprav možen tudi v vseh drugih predelih Rote Wanda, le o dolžini raztežajev in vrvi se je treba pravi čas prepričati. Tisti, ki bolje poznajo te stene, pravijo, da je mo-

žno sestopati tudi kje drugje, po kaki drugi grapi, ki je morda bližje smeri, ki jo plezaš. Mislim pa, da sestopi ne bi smeli predstavljati kakih težav, povsod namreč naletiš na kako shojeno stezo.

Malce statistike

Rote Wand torej postreže s kar težkimi smermi dolžine od 80 do 320 metrov, ki se jih lahko skoraj brez strahu lotimo tudi manj izkušeni plezalci, saj so dokaj dobro opremljene. Skoraj najlažja in zelo pogosto plezana je Hühnenleiter, petica, ki se je običajno začetniki lotijo najprej. Med najlepše gotovo spadata 200-metrška smer Waschrumpel in 100 metrov daljša Röhrsalat. Serengeti, katere raztežaji so skoraj vsi ocenjeni s VI-, je verjetno ena privlačnejših smeri v Rote Wandu. Sicer je še nisem preplezala, vendar jo mnogi precej hvalijo, pa tudi ime je precej zgovorno, čeprav morda malo dvoumno ... Omeniti moram tudi našo zgrešeno sedmico, Rechtsruck, ki nudi raztežaj vriskanja, pa raztežaj potenja, pa znova vriskanja in spet potenja ... Med bolj znane morda spadajo še Feuervogel, Weg der schönen Männer, Biovandal, Spekulatorius, Elk Meadows in Euphoria. Dobra tretjina vseh smeri ima oceno VI (plus, minus), nekaj manj jih je ocenjenih s VII (plus, minus), med vsemi pa, kot kaže, najdemo le eno devetko in eno štirico. Na prste ene roke lahko naštejemo vse smeri, ocenjene s V, enako pa je tudi z osmicami.

Glede imena stene najbrž ni kaj dodati, barva, ki prevladuje, je zares rdeča, skala pa zelo dobra – vsaj v Hauptwandu. Čeprav poznam bolj malo smeri, sem zares uživala v vseh, ki sem jih že plezala, pa tudi od plezalcev, ki jim Rote Wand ni neznanka, še nisem slišala kake slabe kritike. Ne le to, češnja na vrhu smetane, ki krasi sadno kupo, te čaka, ko izplezaš. Vrh je namreč čudovit: zlekneš se v travo, vonjaš cvetlice, drevesa ti delajo senco ... Le malice si raje ne kupujte v Gradcu!

Vodniška literatura: Kment, Grabner. Kletterführer Grazer Bergland, 1998.

Spletne strani: www.grazer-bergland.com, www.bergsteigen.at, www.emptysoft.net, www.oeav-events.at

Za deževna poletja ali jesenski užitek

Zapotoški vrh

✍ Mateja Pate 📷 Viktor Relja

Plezalci smo hecni tiči – kar nekaj jih poznam, ki pravijo, da ni lepšega, kot da se prebudiš v deževno jutro, si zadovoljno zamrmraš v brk »gora ni hotela«, se obrneš v topli spalni vreči in brez slabe vesti potegneš dremež pozno v jutro. Štropotanje dežja je menda še posebej dobrodošlo, če je na sporedu kak velik vzpon, zaradi katerega je spokojen spanec ponavadi le pobožna želja. Takole potihoma bom priznala, da sem bila tudi sama nemalokrat vesela tistega znanega »mokrega« zvoka, saj mi vstajanje s kurami nikoli ni bilo prav blizu. Pa vendar bi se lahko spomnila nekaj primerov, ko sem zjutraj, namesto da bi se uživaško pretegnila in potegnila spalno čez glavo, jezno zabrudala kakšno parolo nestrinjanja z vremenskimi razmerami in začela rogoviliti okoli, kot da bi slaba volja in postopanje kaj pripomoglo k izboljšanju vremena. Tako obnašanje je postalo pogostejše v času, ko sem študentsko vlogo zamenjala za delovno in se je prosti čas skrčil na katastrofalni minimum vikendov in letnega dopusta. Zato nekega julijskega jutra zares nisem mogla biti posebej navdušena nad pritajenim šumom dežja, ki je zalival visoko travo na planini Zapotok. »Pa ravn danes! Niso vremevarji rekli, da bo vikend lep?!« je bil spet vsega kriv Trontelj. Davno tega, ko sem bila še kratkohačla, sem starše presenetila z vprašanjem, zakaj je legendarni meteorolog Trontelj plešast. »Zato, ker si vsakič, ko narobe napove vreme, puli lase,« sem ustrelila, ko od roditeljev nisem dobila pametnega odgovora. In sama sebi sem se zdela strašno imenitna, da sem pogruntala tako brihtno. Danes vem, da ta teorija ne drži, ker bi morala biti plešasta tudi kakšna meteorologinja ... Pa šalo na stran! Pravi čudež je namreč bil, da smo se spravili

Neizprosna gladkost plošč

skupaj, vsak po svoje zaposlen s tisoč pomembnejšimi malenkostmi, kot je plezanje, dva dni smo imeli na razpolago za klatenje po Srebrnjaku, potem pa tole monotono udarjanje dežnih kapelj ob streho nekdanjega pastirskega stanu kvari hvalisavo vzdušje. Med slabovoljnim svaljanjem po spalnih vrečah pa je dež vendarle sklenil pojenjati in kmalu se nam je zastavljalo vprašanje – kam? Za veliko steno je bilo prepo-

V pakleniškem stilu

zno in tako smo se listajoč po vodniku ogreli za Zapotoški vrh. »Za popoldansko plezarijo bo ravno pravšnji,« smo se strinjali. In smo šli.

To je bilo v tistih časih, ko zakoncev Relja žilica za nadelavo novih smeri še ni pripeljala v tiste kraje in tako smo zajadrili v eno izmed smeri v severni steni. Trinajst se jih je ponujalo, s težavami nekje do stare dobre petice in zapičili smo se v Jetijevo, ki poteka v levem delu stene. Nemara se nam je dopadlo ime, kaj jaz vem, kaj je botrovalo tej izbiri. Spominjam se, da smo imeli nekaj težav s sledenjem smeri, kljub opisu in skici, pa nisem prepričana, da smo imeli slab dan. A hujše zadrege ni bilo, stena je vendarle visoka le 200 m in podobno kot veliki brat Srebrnjak prehodna tako rekoč kjerkoli. Kot se za slovenske stene spodobi, ima tudi skromni Za-

potoški vrh svoje »Zlatorogove steze«: po markantni polici v osrednjem delu stene poteka smer Prečenje, ki lahko ponudi možnost umika iz stene, če se nam zdi kakšna štirica vendarle preveč sumljiva ali pa na napačnem mestu. Zapotoški vrh je pravzaprav miniatura sosednjega Srebrnjaka: na las podobna oblika, zahteven pristop na vrh (pri nobenem ne gre brez lažjega plezanja), številne smeri v razčlenjeni steni. Dasi ravno smeri manjšega brata niso tako pomembne in obiskane kot Srebrnjakove, katerih čare je kmalu po drugi svetovni vojni odkrila znamenita naveza Janez Krušič – Janko Šilar v družbi nekaterih sodobnikov, so vseeno ravno pravšnje za zabijanje časa ob kislemu vremenu.

Če na severu le preveč zebe v prste, jo je mogoče čez preval Velika vrata mahiniti na južno

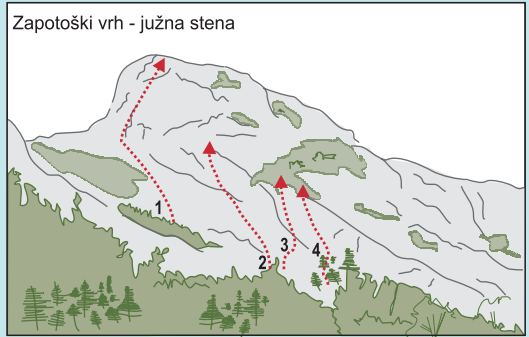
Aconcagua direkt (6962 m)

Zagotovite si najlepši občutek svobode in se povzpnite na vrh Amerik. V februarju 2006.

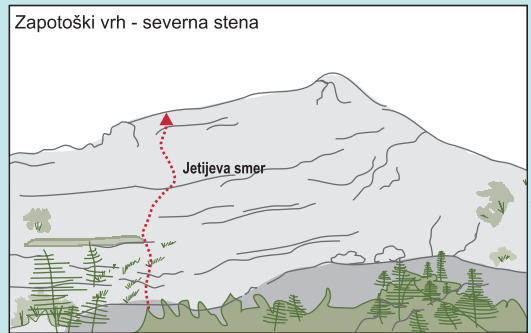
stran. Tam sta si v zadnjih treh letih dala opravka Suzana in Viktor Relja, ki sta v prepoznavnem slogu nadelala štiri smeri zmerne težavnosti v odlični skali. Prvo, Tango spominov (VI/V, 230 m), sta začrtala leta 2002, trenutno zadnjo, Črto (VII-/IV-V, 200 m), pa dve leti kasneje. Zakonca imata osupljiv dosje prvenstvenih smeri v paleti raznovrstnih sten širom naše dežele, smeri pa večinoma speljujeta v izjemno čvrsti skali, kjer nemalokrat zapoje sveder. Večni dilemi, ali svedrovci sodijo v naše gore ali ne, se bomo na tem mestu izognili, dejstvo pa je, da so nekatere stene, ki gostijo več njunih smeri, denimo Staničev in Veliki vrh, med plezalci zelo priljubljene. Odlična skala, dobra opremljenost, večinoma skromna dolžina in zmerna težavnost smeri so lastnosti, pisane na kožo naraščajočemu številu športnoplezalno usmerjenih rekreativcev. Poleg tega so njune smeri kot naročene za spomladansko vplezovanje ali jesensko uživanje ter za tolažbo, kadar vreme ne dopušča obiska resnejših sten. A vendar je bolje, da vas te prijazne besede ne omamijo popolnoma – včasih se zgodi, da je kak detalj v neizprosni gladkosti kakšnih plošč kljub zmerni oceni prav pasji.

Prav neverjetno je, kako zakonca Relja uspeata najti in nato z veliko mero navdušenja obdelati včasih prav zakotne stene z nemalokrat pakleniško skalo. Škraplje in podobne poslastice iz fantastične skale sta našla tudi v Zapotoškem vrhu. Koliko oboževalcev njunih smeri ali pa le naključnih popotnikov je že vriskalo v južni steni Zapotoškega vrha bi se nemara dalo razbrati iz »obvezne opreme« vsake (?) stene, kjer Suzana in Viktor pustita svojo sled – vpisne knjige v smeri (v tem primeru v smeri Črta). Se bo vanjo vpisal tudi kdo izmed vas?

Dostop: Do planine Zapotok (1385 m) vodi markirana pot iz Zadnje Trente (1.30 h). Od opuščene staje na planini sledimo poti proti

1-Tango spominov 2-Gejša 3-Harfa 4-Črta

Risala: Barbara Žižić

Bavškemu Grintavcu, na primernem mestu skrenemo s poti in se po meliščih vzpnemo pod severno steno (0.45 h). Če smo namenjeni v južno steno, se mimo severne stene vzpnemo na preval Velika vrata in nato sestopimo po kar dobro uhojeni stezi do vstopa smeri (1 h).

Sestop: Z vrha sestopimo po normalnem pristopu po severozahodnem razu (I-II) na preval Velika vrata in po poti nazaj na Zapotok (1 h). Sestop z vrha nam lahko olajšajo spusti po vrvi. Sestop iz smeri zakoncev Relja, ki se ne končajo na vrhu (Gejša, Harfa in Črta), poteka po gredi, ki prereže južno steno.

Vodniška literatura: S. Svetičič. Zadnja Trenta, plezalni vodnik. PZS, 1983. Spletna stran zakoncev Relja: <http://users.volja.net/relja/index.htm> ◉

Pustolovska
potovanja in
trekingi.

Utrinek spoti na Aconcagua

04/ 57 80 662 • 04/ 20 14 875

www.lifetrek.si

LIFE TREK
zavrti svet

NAŠA SMER

Divine Providence

Južne strani Mont Blanca so letos precej oblegane. Dva vzpona v Freneyskih stebrih in sedaj že drugi vzpon v Divine Providence (VII, A2-3, 900 m + 600 m) v južni steni Grand Pilier d'Angle. Smer sta med 5. in 8. avgustom 1984 prva preplezala Patrick Gabarrou in François Marsigny. V raztežaju nad previsnim kotom je Marsigny plezal kot prvi in poletel. Naveza je obvisela visoko nad Brenvinim ledenikom, samo na enem frendu, zataknenem na stojšču. Ideja za ime smeri je bila tu! Četrta slovenski vzpon v smeri sta opravila Aleš Česen (AO Kranj) in Rok Blagus (AO Matica). Bivakirala sta nad najtežjim raztežajem, drugi dan pa sta čez vrh Mont Blanca sestopila do kočice Cosmiques. Zjutraj sta si od tam, za nagrado, privoščila panoramsko vožnjo z gondolo na Helbronner in v Courmayeur. Rok Blagus je bil do sedaj le dvakrat na vrhu Mont Blanca. Prvič po Freneyskih stebrih in drugič po Divine Providence !?. Ob istem času sta Mitja Šorn (AO Jesenice) in Jurij Hladnik (AO Radovljica) debelo gledala v prav tako na debelo zasneženi Walkerjev steber v Grandes Jorasses. Hitra sprememba načrta in odšla sta plezat v Petites Jorasses, smer Anouk (VII, A0/VI, 750 m). Ker sta imela sestanek s prej omenjenima v Italiji, sta morala tja sestopiti čez hribe. Pobrskala sta po literaturi v bivaku Leschaux in se odločila za Britansko smer (V, 700 m) v Aig. de Leschaux. Od tam sta po razbitem ledeniku uspela do noči sestopiti do bivaka na italijanski strani. T. J.

Tri smeri za tri prijatelje

Patrick Gabarrou je v minulih treh desetletjih preplezal večino najboljših lednih smeri (in marsikatero skalno) v Alpah. Če kdo misli, da je po vsem tem že počasi izpregel, se krepko moti. V letošnjem juniju je v Zahodnih Alpah preplezal tri prvenstvene spominske smeri, ki jih je posvetil trem bližnjim prijateljem, ki so se ponesrečili v zadnjih nekaj letih. Začel je 4. junija in v severozahodnem steburu Tour Ronde (3792 m) s Christophom Dumarestom preplezal smer Marshal (TD, 400 m). Smer je posvetil Marshalu Mussamessiju, ki se je smrtno ponesrečil na Grand Muletsu zaradi podora seraka. Z njim je umrl tudi François Dupety, kateremu sta ista plezalca posvetila drugo smer. Skalno smer Choua (6c, 600 m) sta preplezala v zahodnem ostenju Petites Jorasses, natančneje v Pointe 3607. Najtežja in najbolj velikopotezna pa je tretja smer, posvečena nemu izmed najboljših francoskih alpinistov vseh časov,

Patricku Berhaultu, človeku, ki je bil eden prvih kombinatorcev, ki so tako športno plezanje kot alpinizem izvajali na najvišji ravni. Berhault se je lani ponesrečil na grebenu Täschora (4491 m). Prav v južni steni usodne gore so Gabarrou, Dumarest in Aymeric Clouet preplezali smer Misecorde in jo ocenili ED, 6a+, M7, X, 900 m. T. J.

Nova smer v Kirgiziji

Simon Slejko in Andrej Magajne (oba AO Ljubljana-Matica) sta se pred kratkim vrnila iz Kirgizije, kjer sta preplezala novo smer v steni Slonienoka. Za obisk področja in konkretno doline Karakol sta se odločila na podlagi Andrejevih ogledov v lanskem letu, pa tudi zato, ker se v dolini nahajata dva od skupaj treh pettisočakov v masivu (Djigit, 5170 m in Karakolski, 5280 m). Po aklimatizaciji in težavah s prenašanjem opreme v ABC pod Karakolski sta se po nekaj poizkusih in slabih izkušnjah z vremenom odrekla njegovi severni steni in se odločila za lepo, vendar logistično bistveno manj zahtevno severno steno Slonienoka (4728 m). Sedmega avgusta sta tako v 700-metrski severni steni Slonienoka v sedmih urah preplezala verjetno novo smer in jo poimenovala Amor therapeutica (V, AI5). Sestopila sta preko vrha, po normalni smeri, ter bila po skupno dvanajstih urah spet pri vstopu v smer. Po nekaj dneh počitka v bazi sta opravila še poizkus v severozahodni steni Djigita, ki pa ga je končal orkanski veter in nekajdnevno poslabšanje vremena. T. J.

V Dolomitih

Tanja Grmovšek (Dumo, Singing Rock, Kayland) in Boris Strmšek (sicer oba AAO Kozjak) sta v enem dnevu preplezala Preussovo poč (V+, 200 m) v Piccolissimi, Comicijevo smer (VI-, 300 m) v Punta Fridi ter smer Innerkofler (IV+, 170 m) v Mali Cini. Naslednji dan sta v Veliki Cini preplezala smer še Comici - Dimai (VII, 500 m) v steni Lastroni di Formin.

Tina Di Batista in Mojca Žerjav (obe AO Ljubljana-Matica) sta preplezali Cassin - Ratti (7a, 500 m) v Zahodni Cini. Od kod ideja in pogum Cassinu in Rattiju ali Comiciju in bratoma Dimai, da so se v tridesetih letih prejšnjega stoletja navezali s konopljenko okoli pasu, obuli espadrilam podobne šlape in vstopili v severne stene Cin? Težko je na hitro najti primerjave iz današnjih dni. Naslednji dan sta dekleti v steni Lastroni di Formin nad čudovitim prelazom Giau preplezali še smer Super Tegelina (6c+, 6b+ obv., 300 m). Tina je obe smeri preplezala pro-

sto na pogled. V smeri Cassin - Ratti je na tak način, kolikor vem, med slovenskimi dekleti uspela le še Miranda Ortar. V Lastroni di Formin sta smer Excusez moi la va de qua? (7b, 7a obv., 300 m) plezala Igor Puhan in Tomaž Jakofčič (NP). Matic Meglič in Andrej Erceg (oba AO Črnuče) sta plezala Hasse - Brandler v Veliki Cini v steni Lastroni di Formin. Ključni trije raztežaji (7a, 7a+ in 6c+) so bili mokri in vlažni, tako da je prvi plezal tehnično, drugi pa prosto. Jernej Bevk in Dejan Grigillo (oba AO Ljubljana-Matica) sta v južni steni Marmolade plezala smer Don Quixote (VI/V, 800 m). Žičnica sedaj ne dela, zato sta sestopila po opuščeni poti, ki se začne na predzadnji postaji gondole - Serauta. Pot z vrha do doline traja 3 h. T. J.

Čez plošče v Skuti

Boris Lorenčič in Matic Jošt sta odšla plezat v južno steno Skute. Lotila sta se smeri Čez plošče. Večina smeri se giblje v okviru IV. stopnje, le dva raztežaja v zgornjem delu sta težja. Prvi, ki je smer prosto preplezal z varianto, je bil Franček Knez, kasneje pa še Iztok Tomazin in Benjamin Ravnik. Prvi raztežaj zgornjih plošč so plezali po počti levo od originala in jo ocenili VII+. Prvo prosto ponovitev originala sta opravila Rok Černe in Tomaž Jakofčič, avgusta 1989. Raztežaj sta takrat ocenila z VIII. Matic Jošt je verjetno sedaj opravil šele drugo prosto ponovitev originalne smeri. Skala v smeri je odlična. T. J.

Tabor pod Mangartom

Že štiriindvajsetič so se minuli vikend pod Mangartom zbrali alpinisti v spomin na Pavla Podgornika in Tamaro Likar. Verjetno je bilo tudi že blizu dvajsetič na ta vikend čemerno vreme. Kljub temu se alpinisti niso dali in trinajst jih je opravilo kar nekaj dobrih vzponov. V severni steni Vevnice so Andrej Štremfelj in Miha Habjan ter Miha Lamprecht in Samo Krmelj preplezali Levega Piussija (VI-/V, 500 m), Sebastijan Domenih in Davor Velikanje pa Barbaro (V+/IV-V, 500 m). Obe smeri veljata za lepši v steni in sta solidno opremljeni. Ta Sivi je plezal Raz spominov (VI/IV-V, 500 m) v Robu nad Zagačami in izstopil po smeri Piussi - Soravito (V/IV, 500 m) v Malem Koritniškem Mangartu. Borut Kozlevčar - Borči se je odzval vabilu Pavleta Kozjeka k udeležbi na taboru in šla sta plezat Meč (VI+/V-VI, 800 m) v Mangart. Pred lažjim vršnim delom, ob stiku z Gilbertijem, sta zaradi obetajoče nevihte s plezanjem zaključila in sestopila po smeri. Pravita, da so po

smeri opremljena sidrišča s svedrovci in debelimi vrvmi. Zadnji trije spusti potekajo po Cozzolinu. Tabor je torej kljub slabemu vremenu uspel, idejni vodja tabora Peter Podgornik pa je podal še nekaj svojih opažanj: »Po zavarovani poti Via della Vita, katero udeleženci tabora večinoma uporabljajo za sestop iz omenjenih sten, je zmeraj več planincev, ki so primerno opremljeni in se varujejo. Da je v času od prvih taborov pa do danes prišlo do političnih premikov v Evropi, so najlepši dokaz Čehi - včasih so prek Mangarta bežali na zahod v lepšo prihodnost, danes se podajajo na Mangart tudi iz zahodne strani, seveda kot planinci.« T. J.

Grmovšek v Veliki Cini

Letošnja sezona skalnega plezanja se kljub izredno slabemu vremenu v drugi polovici poletja odlikuje po velikem številu vzponov slovenskih alpinistov. Med njimi pa je vseeno sorazmerno malo smeri, ki bi po težavnosti izstopale. V glavnem gre za klasične, velikokrat preplezane smeri. Pred časom je Andrej Grmovšek (AAO Kozjak, Dumo, Singing Rock, Kayland) izdatno poskrbel za dvig povprečja, saj je opravil do sedaj najtežji letošnji skalni vzpon. V severni steni Velike Cine v Dolomitih je uspel preplezati smer Camillotto Pellesier (8b, 550 m). Smer je nastala v obdobju »železnega« alpinizma, ko so se plezalci preko najstrmejših dolomitskih sten prebijali s pomočjo velike količine etično vprašljivih svedrovcev. Do pred nekaj let je bilo prosto plezanje v tako strmih smereh nepredstavljivo, koncem osemdesetih in v začetku devetdesetih pa so previsne tehnične smeri v Cinah začele dobivati prve proste ponovitve. Camillotto Pellesier je bila ena od zadnjih. Prvi jo je prosto preplezal Mauro Bole Bubu pred dvema letoma in raztežaje do stika s starejšo in lažjo Dibonovo smerjo ocenil s 7b+, 7c, 8b, 8a, 7a, 8a+, 6c+, 6b, 6a, 5c, 6b in 4a. Novica je šla hitro okoli in prvi je bil zatem v smeri Marko Lukič, kateremu je istega leta uspel prosti vzpon v pičlih dveh dneh.

Andreju Grmovšku so stene Treh Cin že poznane in ljube. Tam je uspel preplezati večino najtežjih smeri, lansko leto tudi Couzvevo smer, ki ima prav tako oceno 8b. V smer Camillotto Pellesier je Andrej odšel z ženo Tanjo prvič konec junija. Ogleдал si je najtežje raztežaje in ugotovil, da bo smer še vredno obiskati. Še dva cela dneva sta bila potrebna, da si je najtežja mesta in kombinacije gibov vtisnil v spomin, nato je bil potreben le še dan D, ki pa ni bil idealen. Vreme je bilo v prvi polovici avgusta nenavadno hladno. Andrej in Tanja sta vstopila v steno pri manj

kot desetih stopinjah in močnem severnem vetru. A plezanje je steklo gladko in po preplezanem zadnjem ključnem mestu v strehi v šestega raztežaja je bilo vse ostalo le še formalnost. Andrej in Tanja sta nadaljevala po Dibonovi smeri do vrha Velike Cine, kamor sta, v rahlem sneženju, priplezala zvečer. Ob tem, da je Andreju način plezanja v Treh Cinah prirasel »na prste«, bo verjetno kmalu prišla na vrsto tudi najtežja tamkajšnja smer, znana Bellavista z oce- no 8c. Glede na vztrajnost in talent Andreja Grmov- ška je rezultat dokaj predvidljiv. T. J.

Bela opojnost

Jože Celestina (AK Vertikala) in Goran Turudič (AO Litija) sta po klasični smeri priplezala na vrh Khan Tengrija. Višina lepe gore je bila pred leti 6995 m, s porastom turizma pa je zrasla tudi gora in sicer na 7015 m. Dejan Koran in Jure Juhász sta sporočila, da sta v severni steni Pik Troglava (5510 m) preplezala novo smer z imenom Bela opojnost (TD, 80°/60-70°, 700 m). Plezala sta nenavezana, varovala sta se le pri prehodu čez opast na robu stene. Po »priklopu« na normalno smer sta sestopila. Zgodovina stene je kratka, tvorimo pa jo le Slovenci. Leta 1995 so prvo in do Bele opojnosti edino smer v steni, Slovensko smer (ED, VI, 85°/IV, 60°, 1000 m),

preplezali Peter Mežnar, Tomaž Jakofčič in Blaž Stres. T. J.

Prvenstvene smeri na Hrvaškem in v Črni Gori

Člani AK Ravne z nekaterimi pridruženimi plezalci oz. alpinisti (Slovenj Gradec in AO APD Kozjak) smo letos organizirali dva tabora na jugu nekdanje Jugoslavije. Zelo zadovoljni smo se vrnili tako s Hrvaške kot iz Črne gore, kjer je nastalo osemnajst prvenstvenih smeri.

Na Hrvaškem smo v stenah Biokova med prvomajskimi počitnicami preplezali osem novih smeri: Lenko (IV+/II-III, 320 m, stena pod Vilinim gubnom, S. Mihev in M. Krejan), Dva koroška Robina Hooda (VI+, A1/IV-V, II-III, 200 m, Pičet, S. Mihev in M. Krejan), Slano (V+/III+-IV, II-III, 200 m, Pičet, S. Mihev, S. Ledinek in M. Krejan), Ritka (nekaj detajlov skupnih s Slano, A2, VI/V, 200 m, Pičet, V. Črešnik in M. Dretnik), Risanka (III+/I-II, 250 m, Pod pločom, S. Mihev, S. Ledinek in M. Krejan), Cvetličar (varijanta Risanke, VII/VI, I-II, 250 m, Pod pločom, V. Črešnik in M. Dretnik), Mašilo (nadpomenka za S'pa ja trep, IV, A0/II-III, 250 m, Pičet, S. Mihev in M. Dretnik), Miha pa opa bato (VI-/IV-V+, III, 300 m, Solilo, V. Črešnik in M. Krejan).

Udeleženci tabora: Stanko, Davo in Angela Mihev, Živa, Tara in Simona Ledinek, Vlado Črešnik, Marinka Dretnik, Sara Strmčnik in Marta Krejan.

V črnogorskem Orjenu so v začetku julija nastale naslednje smeri: Nikoli ne reci nikoli (V/IV, III, 310 m, stena Subra, S. Mihev in M. Turšič), Južni greben (III/I-II, 300 m, SZ stena nad Vučjim dolom, S. Mihev in M. Turšič), Bidl, vez z življenjem (VII-/VI, IV-V, 135 m, stena Subra, V. Črešnik in M. Dretnik), Ples pod kaminom (V+/IV, II-III, 125 m, stena Subra, S. Mihev, M. Turšič in S. Ledinek), Naša bica (V/V+, II-III, 125 m, stena Subra, S. Mihev, S. Ledinek in M. Dretnik), Trenutek resnice (smer ni dokončana, VII/VI, II-IV, stena Subra, V. Črešnik in M. Turšič), Čas brez pravljic (IV+/III, 320 m, stena Subra, S. Mihev in M. Dretnik), Prava mama (V-/IV, 320 m, stena Subra, V. Črešnik in S. Ledinek), Kdo se boji kač (VII/VI+, III, 270 m, stena Subra, V. Črešnik in S. Ledinek), Davova smer (V+, IV+, III, 150 m, stena Subra, S. Mihev in M. Dretnik).

Udeleženci tabora: Stanko, Davo in Angela Mihev, Simona Ledinek, Vlado Črešnik, Marinka Dretnik in Marjan Turšič.

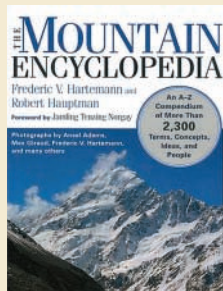
Marinka Dretnik in Marta Krejan (AK Ravne)

KNJIGARNA KONZORCIJ
Slovenska 29, Ljubljana

Iz knjigarne Konzorcij, Mladinska knjiga

Frederic V. Hartemann, Robert Hauptman
THE MOUNTAIN ENCYCLOPEDIA
Taylor Trade Publishing, 2005

(291 strani, barvne in črno-bele fotografije, mehka vezava, cena 8.645 sit)

Enciklopedija in vodnik v enem. Za alpiniste, pohodnike, gornike, skratka za vse ljubitelje gora. Spremno besedo napisal Jamling Tenzing Norgay.

Dan slovenskih planincev 2005 v Kamniški Bistrici

Letošnji gostitelj Dneva planincev je bilo planinsko društvo Ljubljana-Matica, ki je pred planinskim domom v Kamniški Bistrici 10. septembra pripravilo pestro prireditev z družabnim srečanjem. Zbrane planince je pozdravil kamniški župan Tone Smolnikar, slavnostni govornik je bil predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar, častni gost pa minister za okolje in prostor Janez Podobnik. Vsi trije govorniki so v svojih nagovorih poudarili pomen ohranjanja narave v naših gorah in pomembno vlogo, ki jo imajo pri skrbi za gorski svet prav planinci, povezani v planinska društva in PZS.

»Vesel sem, da smo v občini Kamnik že doslej veliko storili za naravo. Veliko pa bo potrebno še postoriti. Če bomo zapravili naravo, bomo zapravili svoje življenje. Bodimo torej v gorah skupaj in sodelujmo pri varovanju naše gorske narave,« je dejal Tone Smolnikar

Predsednik slovenskih planincev je v svojem nagovoru poudaril pomen dolgoletne tradicije slovenskega planinstva in izrazil upanje, da bo končno zaživele razširjena Triglavska muzejska zbirka in slovenski planinski muzej v Mojstrani. »Če pogledamo statistiko nesreč v naših gorah, vidimo, da se večina nesreč pripeti ljudem, ki niso člani planinske organizacije. To samo potrjuje pomen organiziranega planinskega izobraževanja in vzgoje, ki poteka v planinskih društvih. Z veseljem ugotavlja-

Prireditveni prostor s prapori planinskih društev. Marjeta Keršič - Svetel

mo, da je v društvih veliko dela z mladino – toda na tem področju bo potrebno storiti še več. Kvalitetna planinska vzgoja – od najmlajših v vrtcu pa do šolarjev in odraščajoče mladine – je izjemno pomembna, če hočemo, da bodo naši planinci usposobljeni, osveščeni in odgovorni obiskovalci gorskega sveta. Imamo vrhunske športne plezalce, imamo vrhunske alpiniste, markacisti, inštruktorji in vodniki v društvih opravijo na tisoče ur dragocenega prostovoljnega dela. Naša skrb pa mora veljati tudi varstvu narave, ki mora biti za nas planince prvenstvena naloga,« je dejal.

Minister Janez Podobnik je povedal, da se je z veseljem odzval vabilu in se pridružil srečanju slovenskih planincev. »Vedno nas je vleklelo v zgovorno gorsko tišino. Ob planinstvu se je slovenski človek zavedel lepote in dragocenosti narave, iz planinskih vrst so izšli naši prvi naravovarstveniki, varstvo narave na Slovenskem je neločljivo povezano z gorami in krasom. Na idejah planinstva in krasoslovja je temeljila že Spomenica Mu-

zejskega društva leta 1920. Nič čudnega torej, da so tudi danes planinci najpomembnejši varuhi gorske narave.« Minister je zatrdil, da bo zamisel Krajinskega parka Kamniško-Savinjske Alpe kmalu zaživel. »Krajinski park ne bo ovira za življenje ljudi, ampak bo nasprotno – poroštvo za boljše življenje in za ohranjanje vrednot Kamniško-Savinjskih Alp!« Obljubil je tudi, da bo ministristvo za okolje in prostor podpiralo ekološko sanacijo planinskih postojank in njihovo opremljanje z naravi prijaznimi viri energije.

Mnogi udeleženci planinske slovesnosti v Kamniški Bistrici so prišli peš po prenovljeni Koželjevi poti. Ogljedali so si lahko prikaz tradicionalnega izdelovanja macesnovih skodel, spomin na drvarstvo, oglarstvo in skodlarstvo izročilo doline. Gorski reševalci ljubljanske in kamniške postaje GRS so prikazali svojo reševalno opremo, predstavljena je bila nova mednarodna vezna planinska pot Via Alpina, s priložnostno razstavo pa se je predstavil tudi naš Planinski vestnik.

Marjeta Keršič-Svetel

Stoletnica PD Lisca

Za planince PD Lisca je leto 2005 jubilejno leto. Prazniku ob stoti obletnici ustanovitve so namenili vrsto aktivnosti, ki so bile dobro obiskane in dokaz marljive-

ga dela društvenih delavcev. Društvo trenutno šteje 500 članov, mnogi med njimi so vključeni v društvene dejavnosti in odseke: naravovarstveni klub, klub vodnikov, markacijski odsek, ki skrbno ureja 120 km dolgo Sevnško pot,

mladinski odsek, ki deluje na osmih osnovnih šolah, gospodarski odsek. Društvo zastopa in vodi predsednik Jože Prah. Začetki društvenega življenja segajo v leto 1905, ko je prišlo v mesecu oktobru do ustanovitve Posavske po-

družnice Slovenskega planinskega društva. Gora po kateri nosi društvo ime, je bila obiskana že od nekdaj. Pisni viri poročajo, da sta bila že leta 1906 dva organizirana izleta na Lisco, leto kasneje pa je bilo v vpisni knjigi registrirano kar 107 obiskovalcev. Število je v kasnejših letih strmo naraščalo, prav tako tudi število društvenih izletov. Druga svetovna vojna je prekinila društveno delo, ki pa je ponovno oživeo v petdesetih letih. Kasneje so se pričele ustanovljati prve planinske skupine npr. v podjetju Lisca in Kopitarna, v Jutranjki, občini Sevnica, Kovinarski in Celulozi v Krškem. Tudi na mlade niso pozabili. V letu 1966 je društvo organiziralo enotedenski pohodni tabor v Avstrijo, Švico in Italijo. Tabori za odrasle in mladino so postali stalnica, saj so bili izjemno dobro obiskani. Izobraževali so se mladinski vodniki in od leta 1977 dalje tudi prvi planinski vodniki. Za koordinacijo dela vodnikov je bil leta 1979 ustanovljen klub vodnikov, ki danes šteje 20 vodnikov z vodniško licenco. Od ustanovitve do danes se je za vodniške potrebe izobrazilo že 300 vodnikov različnih vodniških kategorij. Že pred uradno ustanovitvijo Posavske podružnice je bilo na Lisci 21. avgusta leta 1902 odprtje prve Jurkove kočice, do katere so dve leti kasneje markirali prvo planinsko pot. Poimenovali so jo po neutrudnem razborskem nadučitelju Blažu Jurku. Druga velika gradbena pridobitev

je segala v čas med obema vojnoma, ko je bila 19. junija 1932 postavljena druga, večja kočica na Lisci. V času druge svetovne vojne sta bili obe kočici požgani, vendar se je občini zbor društva, 6. junija leta 1948, odločil o gradnji Tončkovega doma na Lisci in obnovitvi druge Jurkove kočice, katere obnova je bila dokončana v letu 1950. Prvi Tončkov dom je bil narejen novembra leta 1952. Ime je dobil po zavzetem predsedniku društva Tončku Čebularju. V naslednjih letih se je podoba obeh koč spreminjala, saj so planinci leta 1970 praznovali odprtje drugega Tončkovega doma, dve leti kasneje pa tretje Jurkove kočice. Leta 2000 je društvo pridobilo še en pomemben objekt. Z občino Sevnica so planinci podpisali pogodbo in opuščeni taboriški dom s prostovoljnimi delom spremenili v Planinsko zavetišče pod Sv. Rokom. Tam se sestaja upravni odbor, sestajajo se vodniki in drugi člani društva, služi pa tudi kot priljubljen prireditveni prostor. Na Lisco in planinske objekte na njej so bile (in so še danes) vezane številne planinske prireditve in dogajanja širšega značaja. Mnogi planinci se spominjajo dneva planincev leta 1982 in leta 2002, ki je istočasno pomenil osrednjo prireditev ob mednarodnem dnevu gora. Hkrati je bil to prvi dan planincev v samostojni Sloveniji. Kot dobri organizatorji so se planinci PD Lisca vselej izkazali tudi kot izjemni gostitelji.

Osrednjo proslavo ob 100-letnici društva so imeli 20. maja 2005, na Dan pohodništva v občini Sevnica. Pohod je (v veliki meri na osnovi prizadevanj društvenih delavcev) obiskalo rekordnih 1500 pohodnikov. Ob tej priložnosti so slavnostno odprli planinsko čitalnico, ki so jo poimenovali po Lojzu Motoretu – Lojzova soba. V njej so slovesno podelili več priznanj in pripravili fotografsko razstavo. V čast častitljivi obletnici so se planinci podali na Triglav.

V lepem septembrskem dnevu so se planinci iz različnih smeri ponovno podali na Lisco (8. 9. 2005). Tudi tokrat se je z Lisce ponovno razlegala planinska pesem, na prireditve pa je bil povabljen tudi uredniški odbor Planinskega vestnika, ki letos praznuje 110 let od prve izdaje revije. V Jurkovi kočici je bila na ogled razstava, ki so jo skrbno pripravili člani uredniškega odbora PV, Marjeta Keršič Svetel, Emil Pevec in Vladimir Habbjan. Besedo o tem in pomenu Vestnika skozi zgodovino je podala Slavica Tovšak, ki je izpostavila pomembno vez med društvi in osrednjim glasilom Planinskim vestnikom, ki je preživel v svoji 110-letni zgodovini mnogo lepih, a tudi težkih trenutkov. A je ostal in ostaja še danes. Za planince in slovensko planinstvo. Zato bi bilo prav, da ga tako kot nekoč, prebirajo v vsaki planinski družini.

Uredniški odbor PV se pridružuje čestitki ob visokem jubileju PD Lisca, se zahvaljuje za vabilo in možnost, da se predstavi z razstavo.

S.T.

Stoletnica PD Litija

Zgodovina je okvir, ki ga polnimo s svojimi predstavami o tem, kaj se je res dogajalo. Ker so predstave o preteklosti in tudi spomini nanjo največkrat lepši od dejanskosti, svojim prednikom radi zavidamo prosta področja, ki so jih imeli za delovanje. Narodni buditelji so si lahko izmišljevali društva, saj jih prej sploh ni bilo. V slovensko zgodovino so se zapisovali – za dana-

šnja merila – povprečni pesniki, medtem ko sodobnih (morda bolj-ših) še beremo ne. Alpinisti so stali pred nedotaknjenimi stenami in kjerkoli so jih preplezali so naredili prvi vzpon čeznje. Danes so najtežje stene prav preprejene s smermi in za nove ni več prostora. Tako je bilo tudi s prvimi slovenskimi planinskimi društvi, prvimi kočami, prvimi potmi. Mimogrede; kdo bi si danes upal na našo najvišjo goro postaviti pločevinast valj, še najbolj podoben velikemu sodu za nafto, ne da bi ga narod izobčil? Ker se je to zgodilo »takrat«, je Aljažev stolp zdaj narodna svetinja. A te naše predstave so lažne, bolj kritje in potuha nam samim, kadar nam kaj ne gre od rok – ali se nam ne da ali pa nismo ustvarjalno navdahnjeni. Vsak, ki orje ledino, naleti na odpor. Najprej na odpor same snovi, recimo zemlje, nato pa na odpor svoje okolice, češ, kaj orješ, kjer še ni nihče oral. Tudi stena je brez sledi človeka precej bolj grozeča od stene, čeprav težje, ki je že vsa preprežena s smermi. In zdaj k jubilantu, Planinskemu društvu Litija. Le zakaj je postajenačelnik Jenko ustanavljal društvo (takrat podružnico SPD) v Litiji, saj je bil sam in z njim še nekaj Zasavcev član osrednjega SPD? Vedel je, kar so pač vedeli takratni izobraženi narodni buditelji: da morajo biti jedra društev ljudem pri roki. Kar imajo pri sosedih, imamo lahko tudi mi. To je pomemben spodbujevalec pri Slovencih, ta primerjava in tudi tekmovalnost. Da je to res, se vidi iz porasta članstva. Takoj je bilo v Litiji desetkrat več organiziranih planincev kot prej pri OD SPD v Ljubljani. Zanimivi so ti prvi organizatorji planinskih (in tudi drugih) društev: poštni in železniški uradniki, odvetniki in notarji, trgovci, učitelji, duhovniki, tovarnarji, lekarnarji, torej nasploh srednji sloj takratne družbe, posrečna in učinkovita mešanica izobrazbe, ugleda, materialnega blagostanja, pravnškega znanja. Prav gotovo je bila tudi železnica tista žila, ki je pomagala hitrejšemu pretoku idej in ljudi, če povem s sodobno

frazo. Pripadnost društvu je bila čast, delo zanj dolžnost. Postavitve koč in označevanje poti je šele zakoličilo društvo na njegovo področje. Načelniki podružnice in kasneje predsedniki društva so se menjali, a društvo ostaja, raste in se razvija. Zato stota obletnica ne pomeni, da je društvo staro, pač pa, da je močno in sposobno živeti. Pomeni, da mu je vsaka generacija društvenih delavcev dala nekaj svoje življenjske sile. Oni so odšli, njihovo delo ostaja. Zato je sicer vsako leto starejše, a hkrati vedno znova mlado. Le zdrave korenine in močno deblo lahko nosijo tako razvejano krošnjo dejavnosti, kot jo vsebuje Planinsko društvo Litija. Planinska dejavnost v bilanci slovenske družbe je visoko pozitivna. Še posebej velja to za PD Litija, saj so njegovi člani dali močan prispevek ne le planincem, pač pa tudi občini, Sloveniji in Planinski zvezi. Zagotovo je delo z mladino in družinsko taborjenje tisto, ki najbolj zapolnjuje pomanjkljivosti sedanjih časov. Pokazati mladim pot, ki jim lahko polni življenje in plemeniti čas vse do pozne starosti, je najlepše darilo Slovincem kot narodu. Nič manj skupno družinsko doživljanje lepot in bivanja v naravi kot protiutež hipnim srečanjem med vsakodnevnim hitenjem k delovnim in šolskim obveznostim. Je delo markacistov manj pomembno? Saj večina ne bi mogla v hribe, če ne bi bile poti označene in zavarovane. Pa glasilo Prusik – skromno in močno kulturno vozlišče, imenu ustrezno. Alpinizem: Andi in Himalaja preko lastnega odseka! Ob tem strokovni posveti, umetnost, spomin na pomembne predhodnike ...

Katera zakonitost ali lastnost, pomembna za današnji čas, se zrcali iz razvejane dejavnosti tega stoletnega društva? Ta, da je v planinstvu prostor za zelo različne, čeprav med seboj povezane interese. Različni smo si, na različne načine doživljamo gorsko naravo, vendar nas prav ta različnost povezuje, prav zaradi nje smo drug drugemu potrebni. Skupaj nas pač veže ljubezen do domovine, ljubezen

do narave, ljubezen do sočloveka, solidarnost. O tem vam kot društvu ni treba govoriti, vi to imate in tako živite. Zato je PD Litija mlado šele sto let. Vsem vam, ki ga z vodenjem in delom držite pokonci, posebej čestitke, vašim predhodnikom pa iskreno priznanje.

Tone Škarja, govor ob slovesnosti

Dan radovljiških planincev

V soboto, 3. septembra, je bilo pri Roblekovem domu veselo. Planinsko društvo Radovljica je organiziralo že tradicionalen dan radovljiških planincev, ki je bil posebno slovesen. Letos so praznovali 110-letnico obstoja društva, odprli pa so tudi prenovljeni Roblekov dom. Program se je začel ob 11. uri z uvodnim govorom predsednika PD Radovljica Mira Pogačarja. Sledila sta mu pozdravna nagovora predsednika Planinske zveze Slovenije Francija Ekarja in župana občine Radovljica Janka S. Stuška. Društvo je zveleto tradiciji prednikov, ki so Roblekov dom postavili že 1933. Med vojno je bil požgan, leta 1946 pa s požrtvovalnim delom na novo zgrajen. Sodi med največje v Sloveniji – tako po številu kot po programih. V njem je več kot 1200 članov, od katerih so mnogi vključeni v razne dejavnosti. Delujejo alpinistični, mladinski, vodniški, športno-plezalni, propagandni, markacijski in gospodarski odsek ter postaja Gorske reševalne službe Radovljica. Društvo je zveleto tradiciji in upravlja tri postojanke: Pogačnikov dom na Kriških podih z dostavno žičnico, Valvasorjev dom pod Stolom in Roblekov dom na Begunjščici. Domete je treba stalno obnavljati in letos je na vrsto prišel Roblekov dom, ki je edini planinski dom v radovljiški občini. Dom so stalno obnavljali, vendar ni bil več kos današnjim zahtevam. Upravni odbor je zato sklenil, da ga je treba posodobiti. Z izdatno pomočjo občine Radovljica, sredstvi Fundacije za šport republike Slovenije, z lastnimi sredstvi in sredstvi Planinske

zveze Slovenija je sedaj del doma obnovljen. Povečana je jedilnica, obnovljena streha in oporni zidovi. Opravljena je bilo še več manjših del. V kulturnem sporedu so sodelovali oktet Vasovalci iz Žirovnice, zlasti pa so navdušili najmlajši iz vrtca Radovljica. Mali planinci – skratki so pod vodstvom mentoric Jane Dvoršak, Karin Vidic, Metke Perko in Simone Vogrinc odpeli več planinskih pesmic. Voditelj prireditve je bil Peter Kolman. Podelili so častne znake Planinske zveze Slovenije, ki so jih prejeli: Marjeta Albinini, Aleš Bagari, Grega Brajnin in Ivo Reinhart – bronasti častni znak PZS; Bogomir Vnučec – srebrni častni znak PZS; Viktor Kravanja – zlati častni znak PZS. Po končanem uradnem delu je bilo družabno srečanje članov Planinskega društva Radovljica in ostalih planincev.

Ivanka Korošec

Počitnice v planinskem duhu

Mladi celjski planinci, stari od šest do štirinajst let, so s svojimi spremljevalci ponovno preživeli teden dni brezskrbnih avgustovskih počitniških dni v planinskem duhu. Želja po novih doživetjih v naravi, na planinskih poteh in pod platne strehe, je letos privabila v manj znano dolino Bistre na Koroškem, ob vznožje Karavank in Smrekovškega pogorja, skoraj šestdeset članov MO PD Celje-Matica. Spoznavne igre so pripomogle k navezovanju prvih medsebojnih stikov, iz katerih so se razvijala nova prijateljstva. Kljub temu, da je dolina Bistre v prvih dneh kazala deževno podobo, so se prijatelji planin »spoprijeli« s prvo planinsko preizkušnjo – pohodom iz doline Tople do Doma na Peci. Za pogumne in vztrajne korake otrok, vključene v planinske krožke celjskih osnovnih šol in vaje ne hoje v planine ter gore preko celega šolskega leta, je bil trud poplačan z obiskom votline sredi mogočne Pece, kjer še vedno spi Kralj Matjaž in ovija svojo brado okoli kamnite mize.

Jutranja telovadba res ni bila vsem všeč, a zgodnje vstajanje je postalo navada za vedoželjne mlade raziskovalce, ki so se v tednu dni naučili pravilne priprave nahrbtnika, osnovnih planinskih vzlov, orientacije s kompasom in spoznavanja nekaterih zaščitnih gorskih rož. Vsa doživetja so v likovni in novinarski delavnici zapisovali v svoje planinske dnevnike ter ustvarjali prispevke za skupno glasilo »Taborniški hopla«.

Kljub vsem aktivnostim je bilo časa in energije za športne igre, posebej za igre z žogo, dovolj. A kaj, ko je sredi turnirja v odbojki ali nogometu začelo deževati ... Dež pa ni spravlil v slabo voljo potepan željni otrok. V »palerinah« in z dežniki so se s svojimi spremljevalci podali na potep v Črno, kjer so si ogledali Rudarski muzej in Etnološko zbirko. Prijeten izlet do Koče na Grohotu pod Raduho je popestril obisk predstavnikov Gorske reševalne službe, ki so predstavili opremo za reševanje ponesrečencev v gorah in pri iskanju pogrešanih. Slabo vreme ni dovolilo plezanja po balvanih; so pa zato ob glasu harmonike v planinski koči »zasrbele pete« in kmalu je bilo plesišče polno.

Proti koncu tedna je dež vendarle ponehal. V rudnik svinca in cinka Mežica, danes poznan kot Turistični rudnik in muzej, so se »hrbovci«, preoblečeni v rudarsko opremo, popeljali s pravim rudarskim vlakom globoko pod zemljo. Med hojo po rovih so se seznanili z rudarjenjem pod Peco in prislu-

hnili »bergmandelcu«, ki se je skrival v temnem rovu.

Kopanje in plavanje ter spuščanje po toboganu v Termah Topolšica je ob prijetnih sončnih žarkih, ki prejšnje dni niso hoteli izza oblakov, postavilo piko na i planinskemu tednu. Ta se je zaključil z orientacijskim tekmovanjem in iskanjem skritega zaklada. Z obiskom je presenetil tudi »gozdni mož«, za konec pa je vsak udeleženec pri planinskem krstu dobil svoje planinsko ime. Dež ni prizanesel niti ob odhodu domov. A kljub temu ostajajo nepozabne še ene planinske počitnice.

Mladinski odsek Planinskega društva Celje-Matica vsako leto organizira in izvaja tabor v okviru Pokrajinskega odbora Mladinskih odsekov Savinjskega meddruštvenega odbora. V letošnjem letu so se tabora v Bistri, poleg planincev iz PD Celje-Matica, udeležili planinci iz PD Zabukovica, Polzela, Rečica ob Savinji, »Dobrovlje« Braslovče, Vranksko, Poljčane, Gornja Radgona, Zagorje, Boč-Kostrivnica, »Sloga« Rogatec, Žalec, Slivnica pri Celju, Šoštanj in Velenje.

Petra Gregorc

Srečanje hrvaških planincev z Janezom Janšo

Vsako leto v juliju in avgustu je na naš planinski program uvrščen ciklus izletov »vse poti vodijo na Triglav«. Tako smo se tudi letos odločili, da ob vzponu na Triglav

štiri dni preživimo tudi na bližnjih vrhovih Julijskih Alp. Kar 40 planincev iz HPD Zagreb Matica se je 4. avgusta 2005 odločilo, da se prvi dan iz Kota povzpne do priljubljene Staničeve kočice (2323 m). Namestitev v Staničevi koči je pomenila posebno doživetje, saj smo imeli čudovit razgled ne le na Triglav, temveč tudi na Škratlatico, Jalovec, Vrbanove špice, Rjavino. Naslednje jutro smo se prebudili v lepem vremenu; pred nami je bil Triglav, okoli katerega so se že začeli zbirati oblaki. Odpravili smo se proti Kredarici, tam pa smo presenečeni ugotovili, da se pripravljajo na proslavo ob 110-letnici Aljaževega stolpa in na prihod slovenskega premierja Janeza Janše ter ameriškega veleposlanika. Po počitku smo se vznemirjeni odločili, da obiščemo vrh Triglava in se poklonimo 110-letnemu jubilarantu. Na vrhu Triglava je bilo vsesplošno veselje. Fotografirali smo se in prisluhnili govoricam različnih držav, narodov in narodnosti: med nami so bili Poljaki, Francozi, Čehi, Belgijci in drugi. Na vrhu Triglava smo imeli vsi enake misli, vsi smo prišli zaradi enakih razlogov: ljubezni do gora, druženja, izmenjave misli. A starec »Aljaž ... se je samo dobrohotno nasmehnil z dvignjeno glavo in odet v srebrni plašč s kapico, ki je izdajala njegovo častljivo starost«. Takšni so bili občutki vsako leto, leto za letom. Dobro volje smo se vrnili proti Kredarici in preizkušali kuhinjske dobrote. Nato smo se počasi vračali proti Staničevi koči; najpogumnejši so se odpravili na 2393 m visoki Cmir in se vrnili v večernih urah. Naslednji dan smo imeli na voljo različne planinske cilje. Nekateri so se odpravili na Rjavino, drugi na Cmir, tretji na Vrbanove špice. Ko smo se pripravljali na ture, se je pred nami nenadoma pojavil slovenski premier Janez Janša. Pozdravili smo se in kamera je posnela naše nenavadno in nepričakovano srečanje. V dopoldnevu smo osvajali slovenske vrhove, popoldne pa so se prikazali temni oblaki. A naše letošnje planinske

naloge so bile opravljene. Čakal nas je samo še sestop do Vodnikovega in Rudnega polja, na katerem je bil parkiran naš avtobus. Imeli smo srečo. Triglav bi bil lahko v tem času odet z belo snežno odejo.

Mirjana Hudoletnjak

38. srečanje planincev Pošte in Telekom Slovenije

Že dvainpetdeset let mineva, odkar je bilo ustanovljeno Planinsko društvo PTT Ljubljana, v katero so se množično včlanjevali planinci, delavci PTT iz vseh krajev Slovenije. Z naraščanjem števila članov sta se pozneje iz matičnega društva razvili samostojni planinski društvi PTT v Celju in Mariboru. Kljub delitvi PTT-podjetja na Pošto Slovenije in Telekom Slovenije so vsa tri društva še danes zgled aktivnosti in medsebojnega sodelovanja. Poleg tradicionalnih srečanj planincev vseh treh društev, ki jih imamo vsako leto, smo imeli v minulih desetletjih vrsto lepih skupnih izletov od Kozjaka in Pohorja do Vršiča in Julijcev, pa tudi čez mejo domovine smo radi pogledali. Mariborski planinski vodniki so se vedno izkazali za dobre gostitelje in nam pokazali marsikatero naravno ali zgodovinsko zanimivost na svojem področju, ki bi sicer ostala skrita našim očem. Vrhunec pa prav gotovo pomenijo tradicionalna planinska srečanja vseh treh

društev. Prvo septembrsko nedeljo letos je bilo že osemtrideseto po vrsti. Člani PD Pošte in Telekom Maribor so nas tokrat povabili v svoj Poštarski dom pod Plešivcem, ki so ga pred 50 leti zgradili požrtvovalni člani društva. Vseh petdeset let so vzorno skrbeli za svojo prijetno planinsko postojanko, ki jo tudi Ljubljancani radi obiščemo. Kar pomeni nam Vršič, to je za Mariborčane Plešivec – dom vseh članov in prijateljev društva. Za praznovanje abrahama so dom temeljito obnovili. V nedeljo, 4. septembra 2005 zjutraj smo zapeljali skozi novi Trojanski predor proti Velenju, Slovenj Gradcu in Kotljam. Med prvimi smo se ustavili pri Ivarčkem jezeru; tam so nas pričakali organizatorji srečanja, člani PD Pošte in Telekom Maribor. Pridružili so se nam tudi številni člani PD PT Celje in Planinskih skupin PT iz Kranja, Murske Sobote, Nove Gorice ter Novega mesta. Od jezera smo se odpravili na uro in pol dolgo pot skozi gozd na Sele, kjer stoji Poštarski dom pod Plešivcem. Tam nas je pozdravila godba na pihala. Malo po 12. uri se je začel uradni program srečanja, v katerem so nastopili moški pevski zbor, člani dramske sekcije in pihalni orkester KUD Pošta Maribor. Navzoče je pozdravil predsednik PD PT Maribor Ivan Eder, v imenu PZS je spregovoril podpredsednik Adi Vidmajer, zvrstili pa so se tudi predsedniki drugih planinskih društev in planinskih skupin. Predsednik PD

PT Ljubljana Stane Tomšič je izročil predsedniku Ivanu Eдру v spomin umetniško sliko Poštarskega doma pod Plešivcem z ene izmed slikarskih kolonij Tineta Horvata, ki jih vsako leto prireja PD PT Ljubljana. Planinskemu društvu Pošte in Telekomu Maribor je čestital za lepo obnovljeni dom in voščil še na mnoga leta. Zlati častni znak PD PT Ljubljana sta prejela nekdanji predsednik PD PT Maribor Bruno Fras in nekdanji predsednik gradbenega odbora Poštarskega doma pod Plešivcem Martin Prevorčnik.

Stane Tomšič

Mednarodno srečanje »Rugovo 2002« na Kosovu

To je bil prvi obisk članov PD Pošte in Telekomu Ljubljana v teh krajih po letu 1986, ko smo po zaostritvi razmer na Kosovu imeli le nekaj pisnih in telefonskih stikov s Planinskim društvom »Djerovica« iz Peči. Zato nas je toliko bolj razveselilo letošnje povabilo na mednarodno planinsko srečanje. Tričlanska delegacija, v kateri smo bili častni član društva Stanko Dolenc, član upravnega odbora Matjaž Pirš in predsednik Stanislav Tomšič, je v četrtek, 28. julija 2005, z letalom odpotovala v Prištino, kjer nas je pričakal član PD »Gjeravica« Peje Afrim Kelmendi. Odpeljali smo se v Peč in se sestali z novim vodstvom društva, ki mu predseduje Salih Maloku. Navzoči so bili tudi nekateri starejši člani, ki jih poznamo že od prej. Potem, ko so se razmere v pokrajini pod zaščito Združenih narodov nekoliko uredile, se je večinoma albansko prebivalstvo odločilo obnoviti športno in društveno življenje v mestu. Društvenih prostorov enega najstarejših planinskih društev, ki je bilo ustanovljeno leta 1928, ni več, izgubljen je tudi večji del arhiva. Sedaj gostujejo v zaslišno usposobljeni dvorani športov. Posebej so si želeli ponovno vzpostaviti stike z našim društvom, s katerim jih prijateljstvo veže že 49 let, vse od tragične smrti našega

planinca Staneta Tomšiča na Prokletijah. V petek smo se po zboru v Peči odpeljali v družbi kakšnih 150 planincev skozi Rugovsko sotesko. Ob našem zadnjem obisku je tod vodila ozka makadamska cesta, letos pa so jo razširili in položili asfalt. Cesta naprej proti gorskemu prelazu Čakor in Črni Gori je do nadaljnjega zaprta. Zadnja italijanska policijska kontrola je pri močno zavarovanem samostanu Pečka patriaršija. Po izstopu iz vozil v Kučištu smo se peš odpravili na planino, kjer je naslednje tri dni potekal planinski zbor. Na cilju smo bili preseñeni, saj na nekdanjih samotnih pašnikih zdaj stoji vrsta ličnih lesenih hišic z veliko restavracijo »Guri i kuq«. Na otvoritvi srečanja je bilo navzočih okrog 200 članov planinskih društev iz Kosova, Makedonije, Bosne in Hercegovine, Albanije, Romunije, Slovenije, opazovalci pa so prišli tudi iz Amerike, Francije, Škotske, Italije, Norveške in drugih držav. Dogodek so spremljala lokalna in pokrajinska sredstva javnega obveščanja, ki so vest ponesla v svet tudi preko satelita. Organizatorje so podprli številni lokalni pokrovitelji. Po nagovoru predsednika Salih-a smo se zvrstili tudi predstavniki navzočih društev. V imenu PD Pošte in Telekomu Ljubljana sem se jim zahvalil za povabilo in jim v dar izročil umetniško sliko iz ene od društvenih slikarskih kolonij »Tine Horvat«, z motivom najlepše slovenske gore, Jalovca. V nadaljevanju programa je nastopila odlična domača folklorna skupina iz Rugova in nam predstavila plemenske

običaje – od poroke do medsebojnih obračunov. V soboto zgodaj zjutraj smo se odpravili proti Velikemu Nedžinatskemu jezeru pod ostenjem Liqinat. Povzpeli smo se k spominski plošči ponesrečenemu slovenskemu planincu. Ploščo z dvojezičnim napisom je PD »Gjeravica« obnovilo prav za to priložnost. Po komemoraciji in polaganju venca so nekateri ostali pri jezeru, večina pa se nas je odpravila na dolg in naporen vzpon na 2522 metrov visok Žuti kamen, Guri kuč po albansko. Vzpenjali smo se vse do grebena nad dolino Bjeluho, ki loči Kosovo od Črne Gore. Z roba smo opazovali zasnežene albanske gore, do našega vrha pa je bilo še daleč. Zatem smo se morali precej spustiti, preden smo se približali zadnji strmini. Zato pa smo bili na vrhu poplačani z brezmejnimi razgledi. Vreme je bilo mirno, ko smo sestopili po drugi smeri in se na koncu dolge krnice ustavili pri Malem Nedžinatskem jezeru, v katerem so nekateri zaplavali skupaj z gorskimi močeradi. Po dobrih enajstih urah smo se vrnili h kočam in se po večerji družili ob kresu. V nedeljo smo se, po poznem zajtrku, odpravili peš v dolino. V slabih dveh urah smo, med zobjanjem jagod, počasi sestopili do ceste in se po slovesu od ostalih planincev odpeljali skozi Rugovsko sotesko v Peč. Zakaj se ob Pečki Bistrici tare domačinov, nam je postalo jasno v mestu, ki nas je pričakalo s hudo vročino, a smo jo uspešno blažili s hotelsko prho in dobrim pivom Birre e Pejes. Zvečer pa smo se gostili z okusno pleskavi-

co, sladkali z baklavo in pili osvežilno bozo. Sestali smo se tudi z vodstvom PD »Gjeravica« in se pogovorili o nadaljnjih skupnih planinskih načrtih. Morda jih že prihodnje leto obiščemo v večjem številu. Zadnji dan zjutraj nas je stari prijatelj Šefki Mula z avtom odpeljal k izviru Belega Drima. Prijetno je bilo v hladu slapov, vendar smo se morali posloviti. Po krožnem ogledu centra Prištine smo bili kmalu na letališču, med čakanjem na letalo pokramljali s slovenskimi policisti, zvečer pa smo že pozdravili domače.

Stane Tomšič

Teva triatlon jeklenih Bohinj 2005

Letošnji 19. triatlon v Bohinju, tokrat pod nazivom Teva triatlon jeklenih Bohinj 2005, je sicer minil v nekoliko vlažnih razmerah, vendar kljub napovedim dežja ni bilo. 210 udeležencev, od tega 90 posameznikov in 30 tričlanskih ekip, se je 27. avgusta spopadlo z 32 km dolge progo, na kateri je bilo treba premagati tudi 1362 višinskih metrov vzpona čez Studorski prelaz do Vodnikovega doma pod Triglavom. Bohinjski triatlon je sestavljen iz veslanja (8 km), kolesarjenja (16 km) in teka (8 km), najboljši pa so ga opravili v približno dveh urah in pol. Skupni zmagovalec je bil letos Marjan Zupančič (Vodni park Bohinj) s časom 2:29:43. To je že njegova šesta zmaga. Pri dekletih je bila najboljša Nataša Nakrst (K2 Sport) s časom 3:01:39. Letos je bi-

la to njena deseta udeležba in deseta zmaga. Med ekipami, kjer vsak član opravi z eno disciplino, je bila najhitrejša »Ta hudi« v sestavi Rok Ušeničnik, Lenart Noč in Boštjan Potočnik, dosegli so skupni čas 2:20:45. Prireditev, ki se je udeležujejo tako vrhunsko pripravljene tekmovalci, kakor tudi številni rekreativci, najstarejši je imel celo 70 let, je letos minila pod pokroviteljstvom proizvajalca športne obutve Teva, ki je prevzel pokroviteljstvo za sedem let. Več o triatlonu na www.alpinsport.si.

Boris Strmšček

Stanko Jaki – 70-letnik

Pred dobri 70-imi leti se je v kmečki družini v vasi Brinje pri Šentrupertu rodil Stanko Jaki. Osnovno šolo je obiskoval v Šentrupertu. Po odsluženem vojaškem roku se je zaposlil v Tegradu v Ljubljani, leta 1957 pa v 2. tehnični sekciji Direkcije za PTT promet Slovenije. Ko je prišel v Ljubljano, se je včlanil v Planinsko društvo Ljubljana-Matica. Ker pa je delal na Direkciji za PTT promet Slovenije, so ga sodelavci pregovorili, da se je leta 1958 včlanil v Planinsko društvo PTT Ljubljana in se takoj vključil v delo društva ter je še danes eden njegovih najaktivnejših članov. S svojim neumornim delom je prispeval k velikemu ugledu, razvoju in uspešnemu delovanju društva. V društvu je bil od leta 1961 do 1963 član odseka za propagando in kulturo, od leta 1961 do 1964 pa član gorske straže. Od leta 1963 dalje je aktivni član izvršilnega oziroma upravnega odbora. V tem času je bil od leta 1963 do 1967 načelnik komisije za gorsko pota, od leta 1967 do leta 1969 pomočnik načelnika gospodarskega odseka, od leta 1969 do leta 1970 načelnik gospodarskega odseka. V letih 1983 in 1984 je bil pred-

Napisi naših gora

Pri zavetišču na Planini (733 m) se lahko odločite: ali desno na Vrhniko, ali pa levo na Triglav. Do tja pa je kar daleč ... 📷 Ivek Krpac

sednik društva, v letih 1985 in od 1991 do leta 2003 je bil podpredsednik društva, od leta 2001 je načelnik seniorskega odseka. V Planinski zvezi Slovenije je pridobil naziv vodnika PZS A kategorije. Vodil je preko 470 izletov in pohodov v naše in tuje gore in jih še vodi. Od leta 1965 dalje so bili organizirani zbori oziroma srečanja PTT planincev Slovenije in Jugoslavije. Pri organizaciji in izvedbi teh zborov in srečanj je vedno aktivno sodeloval ali pa jih tudi vodil. Prehodel je številne planinske transverzale in poti, med drugim večkrat Slovensko planinsko pot, Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije ter številne druge poti ter zato prejel številna priznanja. Aktivno je sodeloval pri gorski straži ter pri varovanju narave in okolja. Leta 1962 je opravil izpit za gorskega stražarja. Zato vseskozi deluje tudi na ekološkem osveščanju članstva. Od leta 1963 do 1974 je uspešno tekmoval na orientacijskih tekmovanjih, ki so jih organizirala planinska društva in Planinska zveza Slovenije. Od leta 1972 do 1983 je bil aktiven član gradbenega odbora za razširitev Poštarske kočice na Vrščicu in gradnjo prizidka. Vodil je dela pri gradnji

dovozne poti k Poštarski koči na Vršiču. Pri koči je leta 1969 postavil razgledno ploščo. Stanko Jaki tudi ni zanemaril publicistične dejavnosti o planinskih aktivnostih. O izletih, pohodih, taborih, zborih, srečanjih in drugih planinskih aktivnostih je napisal številne članke, ki jih je objavil v zbornikih, biltenih, društvenem glasilu »Pod Prisojnikom«, Planinskem vestniku, Škrjančku, Poštah razgledih, Biltenu MDO PD Ljubljana ter drugih sredstvih obveščanja. Od leta 1966 je aktivno deloval v Meddruštvenem oboru planinskih društev ljubljanskega območja. Vseskozi je sodeloval pri organizaciji in izvedbi njegovih zborov in srečanj. Od leta 1991 dalje je član organizacijskega odbora za rokovnjaški pohod. Od leta 1995 do 2002 je bil uspešen predsednik tega meddruštvenega odbora, ki mu je prav s svojim delom vtisnil neizbrisni pečat. Kot predsednik MDO PD Ljubljana je bil tudi član upravnega odbora Planinske zveze Slovenije. Stanko Jaki je za tako bogato, obsežno in vsestransko delo na področju planinstva prejel priznanja: Mednarodnega olimpijskega komiteja za prostovoljce, Diplomato Telesnokulturne skupnosti Ljubljana, Priznanje občine Ljubljana-Vič-Rudnik, Priznanje Športne zveze Ljubljana za življenjsko delo, Zlato Rožančevo značko ter številna priznanja planinskih društev ter drugih planinskih organizacij. Planinsko društvo Pošte in Telekom Ljubljana mu je podelilo zlati znak in listino zvestobe ter ga imenovalo za častnega člana. Planinska zveza Slovenije mu je podelila: srebrni častni znak, zlati častni znak, spominsko plaketo in svečano listino. Od Planinske zveze Jugoslavije je prejel srebrni in zlati znak, od Meddruštvenega odbora planinskih društev Ljubljana je prejel priznanje z zlatim častnim znakom in od Meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev diplomu.

Tudi številna druga planinska društva in planinske organizacije so mu podelile priznanja za njegov velik prispevek k razvoju planinstva.

Lojze Cuznar

Kako poznamo naše gore?

Na sliki je znana in dobro obiskana gora. Katera?

Rešitve sprejemamo do 25. oktobra 2005. Med reševalci bomo izžrebali enega, ki bo prejel nagrado. Pravila igre smo objavili v PV 7-8/2005. Tokrat bo nagrada cepin Raveltik Classic, ponuja pa ga spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Rešitev iz prejšnje številke:

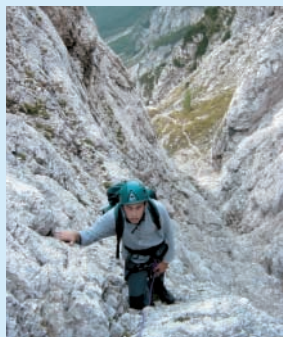
Na sliki v septembrski uganki je bila v ospredju kmetija Knez nad Robanovim kotom, zadaj pa Olševa. Posneto je bilo izpod stene Križevnika. Prejeli smo 13 pravih odgovorov. Izžreban je bil Jure Golob iz Selške doline, ki mu bo spletna trgovina kibuba.com podarila vetrovko Warmpeace.

Andrej Stritar

Slovenska smer v severni steni Triglava za nagrado

Nagrajenec Tomaž Rovtar iz Ajdovščine in gorski vodnik Marjan Manfreda, konec septembra v Slovenski smeri.

22-letni nagrajenec je plezal prvokrat. Turo sta opravila v obojestransko zadovoljstvo. Obema čestitke - VRH.

Zdravo je pravo.

Več užitka z manj maščob in holesterola.

Mlečni izdelki Zdravo življenje imajo malo nasičenih maščob in holesterola, zato so za telo še posebej blagodejni. Skrbno izbrani izdelki linije Zdravo življenje sledijo priporočilom zdrave prehrane in tako olajšajo izbiro, saj imajo bodisi veliko prehranskih vlaknin, nizko vsebnost sladkorja ali soli, malo maščob ali pa nižjo energetske vrednost. **Izbor izdelkov, ki sledijo smernicam zdrave prehrane, potrjuje Zavod za zdravstveno varstvo Kranj.**

Linija izdelkov
zdravo življenje

Mercator

Zdrava energija! Kupujemo čokolado v gorah. Tudi za domov.

GORENJKJA

*Pomagajmo
vzdrževati poti v
slovenskem
planinskem
Naše čokolade so
slasten vir moči. Zato
bomo v Gorenjki od
vsake čokolade,
kupljene v slovenskih
planinskih kočah
prispevali v sklad
za obnovo gorskih
poti.*

GORENJKJA

VSAKA IZKUŠNJA JE EDINSTVENA

EXPERIENCE ▶ CHRISTIAN TROMMSDORFF ▶ MAKALU ▶ NEPAL

K JACKET: Troslojna tehnična vetrovka z GORE-TEX® XCR 3 Stretch membrano. Kevlarske ojačitve. Edinstvena zaščita. 740 g.

PEUTEREY 40: Nahrtnik za predane gornike, z žepom za dereze, FPP držalom za cepine in kompresijskimi trakci/nosilci za smuči. 1800 g.

GLACIER GTX: Vsestranski gorniški čevlji iz kombinacije 2,8 mm usnja, Kevlarja in Cordure. Gore-tex® membrana. Podplat Vibram® Breithorn. Možnost pritrjevanja avtomatskih derez. 1860 g.

PRO ALPINE: Dvojna plezalna vrvi premera 8,2 mm. Dolžina: 60 m. Število UIAA padcev: 6. Impregnirana. 41,8 g/m.

TEHNIČNA OBLAČILA
NAHRBTNIKI
ČEVLJI
VRVI

WWW.MILLET.FR

MILLET

MOUNTAIN BY EXPERIENCE